

Κατὰ Λουκᾶν

Ἐπειδήπερ¹ πολλοὶ ἐπεχείρησαν² ἀνατάξασθαι³ διήγησιν⁴ περὶ τῶν **1**
 πεπληροφορημένων⁵ ἐν ἡμῖν πραγμάτων,⁶ καθὼς παρέδοσαν **2**
 ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται⁷ καὶ ὑπηρέται⁸ γενόμενοι τοῦ λόγου, **3**
 ἔδοξεν ἀμοί, παρηκολουθηκότι⁹ ἄνωθεν¹⁰ πᾶσιν ἀκριβῶς,¹¹
 καθεξῆς¹² σοι γράψαι, κράτιστε¹³ Θεόφιλε,¹⁴ ἵνα ἐπιγνῶς¹⁵ περὶ ὧν **4**
 κατηχήθης¹⁶ λόγων τὴν ἀσφάλειαν.¹⁷

Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου¹⁸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας¹⁹ **5**
 ἱερεὺς²⁰ τις ὀνόματι Ζαχαρίας,²¹ ἐξ ἐφημερίας²² Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ
 αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων²³ Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ.
 Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφοτέροι²⁵ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν **6**
 πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν²⁶ τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.²⁷ **7**
 Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι²⁸ ἡ Ἐλισάβετ²⁴ ἦν στεῖρα,²⁹ καὶ
 ἀμφοτέροι²⁵ προβεβηκότες³⁰ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

¹ ἐπειδήπερ, inasmuch as, since. ² ἐπιχειρέω, endeavor, attempt. ³ ἀνατάσσομαι, arrange in order, compile. ⁴ διήγησις, εὖς, ἡ, narrative, account. ⁵ πληροφωρέω, fulfill, accomplish fully. ⁶ πρᾶγμα, τοσ, τό, deed, matter. ⁷ αὐτόπτης, ου, ό, eyewitness. ⁸ ὑπηρέτης, ου, ό, servant, assistant. ⁹ παρακολουθέω, follow closely, investigate. ¹⁰ ἄνωθεν, from above, again. ¹¹ ἀκριβῶς, carefully, accurately. ¹² καθεξῆς, successively, in order. ¹³ κράτιστος, most noble, most excellent. ¹⁴ Θεόφιλος, ου, ό, Theophilus. ¹⁵ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹⁶ κατηχέω, teach by word of mouth. ¹⁷ ἀσφάλεια, ας, ἡ, certainty, security. ¹⁸ Ἡρώδης, ου, ό, Herod. ¹⁹ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ²⁰ ἱερεὺς, εὖς, ό, priest. ²¹ Ζαχαρίας, ου, ό, Zacharias, Zechariah. ²² ἐφημερία, ας, ἡ, division, class (of temple priests). ²³ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ²⁴ Ἐλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ²⁵ ἀμφοτέροι, both, both of two. ²⁶ δικαίωμα, τος, τό, regulation, righteous deed. ²⁷ ἄμεμπτος, blameless. ²⁸ καθότι, according as, because. ²⁹ στεῖρος, barren. ³⁰ προβαίνω, go forward, advance.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν¹ αὐτὸν ἐν τῇ τάξει² τῆς ἑφημερίας³ 8
αὐτοῦ ἔναντι⁴ τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος⁵ τῆς ἱερατείας,⁶ ἔλαχεν⁷ τοῦ 9
θυμιάσαι⁸ εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν⁹ τοῦ κυρίου. Καὶ πᾶν τὸ πλῆθος 10
ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος.¹¹ 11
Ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἐστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ
θυσιαστηρίου¹² τοῦ θυμιάματος.¹¹ Καὶ ἐταράχθη¹³ Ζαχαρίας¹⁴ 12
ιδὼν, καὶ φόβος¹⁵ ἐπέπεσεν¹⁶ ἐπ' αὐτόν. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ 13
ἄγγελος, Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία·¹⁴ διότι¹⁷ εἰσηκούσθη¹⁸ ἡ δέησίς¹⁹
σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ²⁰ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις
τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. Καὶ ἔσται χαρὰ σοι καὶ ἀγαλλίασις,²¹ 14
καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει²² αὐτοῦ χαρήσονται. Ἔσται γὰρ 15
μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον²³ καὶ σίκερα²⁴ οὐ μὴ πῖνῃ, καὶ
πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται²⁵ ἔτι ἐκ κοιλίας²⁶ μητρὸς αὐτοῦ. 16
Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει²⁷ ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν
αὐτῶν· καὶ αὐτὸς προελεύσεται²⁸ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ 17
δυνάμει Ἡλίου,²⁹ ἐπιστρέψαι²⁷ καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ
ἀπειθεῖς³⁰ ἐν φρονήσει³¹ δικαίων, ἐτοιμάσαι³² κυρίῳ λαὸν
κατεσκευασμένον.³³ Καὶ εἶπεν Ζαχαρίας¹⁴ πρὸς τὸν ἄγγελον, 18

¹ ἱερατεύω, be a priest, perform priestly service. ² τάξις, εως, ἡ, arranging, order. ³ ἑφημερία, ας, ἡ, division, class (of temple priests). ⁴ ἔναντι, before (gen), before. ⁵ ἔθος, ους, τό, custom. ⁶ ἱερατεία, ας, ἡ, priestly office, priesthood. ⁷ λαγχάνω, chose by lot, receive. ⁸ θυμιάω, burn or offer incense, burn incense. ⁹ ναός, οὔ, ὁ, temple, shrine. ¹⁰ πλῆθος, ους, τό, multitude. ¹¹ θυμιάμα, τος, τό, incense. ¹² θυσιαστήριον, ου, τό, altar. ¹³ ταράσσω, trouble, agitate. ¹⁴ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ¹⁵ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ¹⁶ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ¹⁷ διότι, because, on this account. ¹⁸ εἰσακούω, listen, hear. ¹⁹ δέησις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ²⁰ Ἐλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ²¹ ἀγαλλίασις, εως, ἡ, delight, great joy. ²² γέννησις, εως, ἡ, nativity, birth. ²³ οἶνος, ου, ὁ, wine. ²⁴ σίκερα, τό, beer, liquor. ²⁵ πληθύνω, fill. ²⁶ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ²⁷ ἐπιστρέφω, turn to, return. ²⁸ προέρχομαι, go in front, precede. ²⁹ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ³⁰ ἀπειθής, disobedient, unbelieving. ³¹ φρόνησις, εως, ἡ, way of thinking, insight. ³² ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ³³ κατασκευάζω, prepare, build.

Κατὰ τί γνῶσομαι τοῦτο; Ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης,¹ καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα² ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ³ 19 ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, Ἐγὼ εἰμι Γαβριήλ³ ὁ παρεστηκώς⁴ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. Καὶ ἰδοὺ, ἔση σιωπῶν⁵ καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, 20 ἄχρι⁶ ἥς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ'⁷ ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. Καὶ ἦν 21 ὁ λαὸς προσδοκῶν⁸ τὸν Ζαχαρίαν·⁹ καὶ ἐθαύμαζον¹⁰ ἐν τῷ χρονίζειν¹¹ αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.¹² Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι 22 αὐτοῖς· καὶ ἐπέγωνσαν¹³ ὅτι ὀπτασίαν¹⁴ ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ·¹² καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων¹⁵ αὐτοῖς, καὶ διέμενεν¹⁶ κωφός.¹⁷ Καὶ ἐγένετο, 23 ὥς ἐπλήσθησαν¹⁸ αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας¹⁹ αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν²⁰ Ἑλισάβετ²¹ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, 24 καὶ περιέκρυβεν²² ἑαυτὴν μῆνας²³ πέντε,²⁴ λέγουσα ὅτι Οὕτως²⁵ 25 μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπεῖδεν²⁶ ἀφελεῖν²⁷ τὸ ὄνειδός²⁸ μου ἐν ἀνθρώποις.

¹ πρεσβύτης, ου, ὁ, old man. ² προβαίνω, go forward, advance. ³ Γαβριήλ, ὁ, Gabriel. ⁴ παρίστημι, be present, stand by. ⁵ σιωπάω, be silent, keep silence. ⁶ ἄχρι, as far as, up to (gen). ⁷ ἀντί, instead of, in place of. ⁸ προσδοκάω, wait for, look for. ⁹ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ¹⁰ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹¹ χρονίζω, spend or take time, delay. ¹² ναός, οὔ, ὁ, temple, shrine. ¹³ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹⁴ ὀπτασία, ας, ἡ, vision, supernatural appearance. ¹⁵ διανεύω, make a sign, nod continually. ¹⁶ διαμένω, remain, continue. ¹⁷ κωφός, deaf, dumb. ¹⁸ πλήθω, fill. ¹⁹ λειτουργία, ας, ἡ, service, ministry. ²⁰ συλλαμβάνω, take, conceive. ²¹ Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ²² περικρύπτω, conceal, hide. ²³ μῆν, ὁ, month, certainly. ²⁴ πέντε, five, 5. ²⁵ οὕτως, thus, so. ²⁶ ἐπεῖδεν, looked upon, regarded. ²⁷ ἀφαιρέω, take away, smite off. ²⁸ ὄνειδος, ους, τό, disgrace, reproach.

Ἐν δὲ τῷ μηνί¹ τῷ ἕκτῳ² ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριήλ³ ὑπὸ τοῦ 26
 θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ἥ ὄνομα Ναζαρέτ,⁴ πρὸς παρθένον⁵ 27
 μεμνηστευμένην⁶ ἀνδρί, ὃ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυὶδ· καὶ τὸ
 ὄνομα τῆς παρθένου⁵ Μαριάμ. Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς 28
 αὐτὴν εἶπεν, Χαίρε, κεχαριτωμένη·⁷ ὁ κύριος μετὰ σοῦ,
 εὐλογημένη⁸ σὺ ἐν γυναιξίν. Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη⁹ ἐπὶ τῷ 29
 λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο¹⁰ ποταπὸς¹¹ εἴη ὁ ἀσπασμὸς¹² οὗτος. 30
 Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν
 παρὰ τῷ θεῷ. Καὶ ἰδοῦ, συλλήψῃ¹³ ἐν γαστρὶ,¹⁴ καὶ τέξῃ¹⁵ υἱόν, 31
 καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ 32
 υἱὸς ὑψίστου¹⁶ κληθήσεται· καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν
 θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει¹⁷ ἐπὶ τὸν οἶκον 33
 Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.
 Εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον, Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ¹⁹ 34
 ἄνδρα οὐ γινώσκω; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, 35
 Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται²⁰ ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου¹⁶
 ἐπισκιάσει²¹ σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς
 θεοῦ. Καὶ ἰδοῦ, Ἑλισάβετ²² ἡ συγγενής²³ σου, καὶ αὐτὴ 36

¹ μὴν, ὁ, month, certainly. ² ἕκτος, sixth. ³ Γαβριήλ, ὁ, Gabriel. ⁴ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ⁵ παρθένος, ου, ἡ, virgin. ⁶ μνηστεύω, ask in marriage. ⁷ χαριτόω, bestow favor on, favor highly. ⁸ εὐλογέω, bless. ⁹ διαταράσσω, trouble greatly, agitate. ¹⁰ διαλογίζομαι, debate, reason. ¹¹ ποταπός, what kind of? what type of? ¹² ἀσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation. ¹³ συλλαμβάνω, take, conceive. ¹⁴ γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. ¹⁵ τίκτω, give birth to, bear. ¹⁶ ὑψίστος, highest, most high. ¹⁷ βασιλεύω, reign, rule. ¹⁸ τέλος, ους, τό, end, purpose. ¹⁹ ἐπεὶ, when, since. ²⁰ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ²¹ ἐπισκιάζω, overshadow, envelop. ²² Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ²³ συγγενής, kindred, relative.

συνειληφυῖα¹ υἰὸν ἐν γήρει² αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν³ ἕκτος⁴ ἐστὶν
αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στεῖρα.⁵ Ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει⁶ παρὰ τῷ θεῷ 37
πᾶν ῥῆμα. Εἶπεν δὲ Μαριάμ, Ἰδοὺ, ἡ δούλη⁷ κυρίου· γένοιτό μοι 38
κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Ἀναστᾶσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν 39
ὄρεινὴν⁸ μετὰ σπουδῆς,⁹ εἰς πόλιν Ἰούδα,¹⁰ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν 40
οἶκον Ζαχαρίου,¹¹ καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἑλισάβετ.¹² Καὶ ἐγένετο ὡς 41
ἤκουσεν ἡ Ἑλισάβετ¹² τὸν ἀσπασμὸν¹³ τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησεν¹⁴
τὸ βρέφος¹⁵ ἐν τῇ κοιλίᾳ¹⁶ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη¹⁷ πνεύματος ἁγίου
ἡ Ἑλισάβετ,¹² καὶ ἀνεφώνησεν¹⁸ φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, 42
Εὐλογημένη¹⁹ σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος¹⁹ ὁ καρπὸς τῆς
κοιλίας¹⁶ σου. Καὶ πόθεν²⁰ μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ 43
κυρίου μου πρὸς με; Ἰδοὺ γάρ, ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ 44
σου εἰς τὰ ὠτά²¹ μου, ἐσκίρτησεν¹⁴ τὸ βρέφος¹⁵ ἐν ἀγαλλιάσει²² ἐν
τῇ κοιλίᾳ¹⁶ μου. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείωσις 45
τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου. Καὶ εἶπεν Μαριάμ, 46
Μεγαλύνει²⁴ ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον, καὶ ἡγαλλίασεν²⁵ τὸ πνεῦμά 47
μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτήρ²⁶ μου. Ὅτι ἐπέβλεψεν²⁷ ἐπὶ τὴν 48

¹ συλλαμβάνω, take, conceive. ² γῆρας, ρως, τό, old age. ³ μὴν, ό, month, certainly. ⁴ ἕκτος, sixth. ⁵ στεῖρος, barren. ⁶ ἀδυνατέω, be unable, be impossible. ⁷ δούλη, ης, ἡ, female slave, bondwoman. ⁸ ὄρεινός, hill country, mountainous. ⁹ σπουδῇ, ης, ἡ, haste, diligence. ¹⁰ Ἰούδα, ό, Judah, Judas. ¹¹ Ζαχαρίας, ου, ό, Zacharias, Zechariah. ¹² Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ¹³ ἀσπασμός, οὔ, ό, greeting, salutation. ¹⁴ σκιρτάω, leap, leap for joy. ¹⁵ βρέφος, ους, τό, unborn or a newborn child, baby. ¹⁶ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ¹⁷ πλήθω, fill. ¹⁸ ἀναφωνέω, cry out, call out. ¹⁹ εὐλογέω, bless. ²⁰ πόθεν, from where? whence. ²¹ οὖς, ους, τό, ear. ²² ἀγαλλίασις, εως, ἡ, delight, great joy. ²³ τελείωσις, εως, ἡ, perfection, fulfillment. ²⁴ μεγαλύνω, make or declare great, enlarge. ²⁵ ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ²⁶ σωτήρ, ἡρος, ό, savior, deliverer. ²⁷ ἐπιβλέπω, look on (with favor), have regard for.

ταπείνωσιν¹ τῆς δούλης² αὐτοῦ. Ἴδου γάρ, ἀπὸ τοῦ νῦν
μακαριοῦσιν³ με πᾶσαι αἱ γενεαί.⁴ Ὅτι ἐποίησέν μοι μεγαλεῖα⁵ ὁ 49
δυνατός,⁶ καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ τὸ ἔλεος⁷ αὐτοῦ εἰς 50
γενεὰς⁴ γενεῶν⁴ τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Ἐποίησεν κράτος⁸ ἐν 51
βραχίονι⁹ αὐτοῦ· διεσκόρπισεν¹⁰ ὑπερηφάνους¹¹ διανοίᾳ¹² καρδίας
αὐτῶν. Καθεῖλεν¹³ δυνάστας¹⁴ ἀπὸ θρόνων, καὶ ὑψώσεν¹⁵ 52
ταπεινούς.¹⁶ Πεινῶντας¹⁷ ἐνέπλησεν¹⁸ ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας¹⁹ 53
ἐξαπέστειλεν²⁰ κενούς.²¹ Ἀντελάβετο²² Ἰσραὴλ παιδὸς²³ αὐτοῦ, 54
μνησθῆναι²⁴ ἐλέους,⁷ καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, 55
τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι²⁵ αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἐμεινεν δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὥσει²⁶ μῆνας²⁷ τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν 56
εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Τῇ δὲ Ἐλισάβετ²⁹ ἐπλήσθη³⁰ ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν³¹ αὐτήν, καὶ 57
ἐγέννησεν υἱόν. Καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι³² καὶ οἱ συγγενεῖς³³ 58
αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν³⁴ κύριος τὸ ἔλεος⁷ αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ
συνέχαιρον³⁵ αὐτῇ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ὀγδόῃ³⁶ ἡμέρᾳ, ἦλθον 59

¹ ταπείνωσις, εως, ἡ, humiliation, humble state. ² δούλη, ης, ἡ, female slave, bondwoman. ³ μακαρίζω, consider blessed, happy. ⁴ γενεά, αἰ, ἡ, generation. ⁵ μεγαλεῖος, greatness, magnificence. ⁶ δυνατός, powerful, possible. ⁷ ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. ⁸ κράτος, ους, τό, power, dominion. ⁹ βραχίων, ονος, ὁ, arm, strength. ¹⁰ διασκορπίζω, scatter, separate. ¹¹ ὑπερήφανος, arrogant, haughty. ¹² διάνοια, ας, ἡ, mind, understanding. ¹³ καθεῖρω, take down, pull down. ¹⁴ δυνάστης, ου, ὁ, ruler, sovereign. ¹⁵ ὑψώω, lift up, exalt. ¹⁶ ταπεινός, humble, downcast. ¹⁷ πεινάω, hunger, am hungry. ¹⁸ ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ¹⁹ πλουτέω, be rich, become rich. ²⁰ ἐξαποστέλλω, send forth. ²¹ κενός, empty, vain. ²² ἀντιλαμβάνομαι, help, take part in. ²³ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ²⁴ μνησθῆναι, remember, recall. ²⁵ σπέρμα, τος, τό, seed, offspring. ²⁶ ὥσει, like, about. ²⁷ μήν, ὁ, month, certainly. ²⁸ ὑποστρέφω, return, turn back. ²⁹ Ἐλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ³⁰ πλήθω, fill. ³¹ τίκτω, give birth to, bear. ³² περίοικος, ου, ὁ, living around, in the neighborhood. ³³ συγγενής, kindred, relative. ³⁴ μεγαλύνω, make or declare great, enlarge. ³⁵ συχαίρω, rejoice with. ³⁶ ὀγδοος, eighth.

περιτεμεῖν¹ τὸ παιδίον· καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ
πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν.² Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν, 60
Οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. Καὶ εἶπον πρὸς αὐτὴν ὅτι 61
Οὐδεὶς ἐστὶν ἐν τῇ συγγενείᾳ³ σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.
Ἐνένευον⁴ δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν. 62
Καὶ αἰτήσας πινακίδιον⁵ ἔγραψεν, λέγων, Ἰωάννης ἐστὶν τὸ
ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἐθαύμασαν⁶ πάντες. Ἀνεώχθη δὲ τὸ στόμα 64
αὐτοῦ παραχρῆμα⁷ καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν⁸ τὸν
θεόν. Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος⁹ τοὺς περιουκοῦντας¹⁰ 65
αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὄρεινῃ¹¹ τῆς Ἰουδαίας¹² διελαλεῖτο¹³ πάντα
τὰ ῥήματα ταῦτα. Καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ 66
αὐτῶν, λέγοντες, Τί ἄρα¹⁴ τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; Καὶ χεὶρ
κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ.

Καὶ Ζαχαρίας² ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη¹⁵ πνεύματος ἁγίου, καὶ 67
προεφήτευσεν,¹⁶ λέγων, Εὐλογητὸς¹⁷ κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, 68
ὅτι ἐπεσκέψατο¹⁸ καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν¹⁹ τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ 69
ἤγειρεν κέρας²⁰ σωτηρίας²¹ ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ Δαυὶδ τοῦ παιδὸς²²
αὐτοῦ – καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἁπ' 70

¹ περιτεμνω, circumcize, circumcise. ² Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ³ συγγένεια, ας, ἡ, kinship, relatives. ⁴ ἐννεύω, nod, make signs. ⁵ πινακίδιον, ου, τό, tablet for writing. ⁶ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁷ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁸ εὐλογέω, bless. ⁹ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ¹⁰ περιουκέω, be in the neighborhood of. ¹¹ ὄρεινός, hill country, mountainous. ¹² Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹³ διαλαλέω, discuss, converse together. ¹⁴ ἄρα, so? (introduces a question). ¹⁵ πλήθω, fill. ¹⁶ προφητεύω, prophesy, foretell. ¹⁷ εὐλογητός, well spoken of, blessed. ¹⁸ ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ¹⁹ λύτρωσις, εως, ἡ, ransoming, redemption. ²⁰ κέρας, ατος, τό, horn. ²¹ σωτηρία, ας, ἡ, salvation, deliverance. ²² παῖς, ὁ, male or female child, servant.

αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ – σωτηρίαν¹ ἐξ ἐχθρῶν² ἡμῶν, καὶ ἐκ 71
 χειρὸς πάντων τῶν μισούντων³ ἡμᾶς· ποιῆσαι ἔλεος⁴ μετὰ τῶν 72
 πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι⁵ διαθήκης⁶ ἀγίας αὐτοῦ, ὅρκον⁷ δὲ 73
 ὧμοσεν⁸ πρὸς Ἀβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν, 74
 ἀφόβως,⁹ ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν² ἡμῶν ῥυσθέντας,¹⁰ λατρεύειν¹¹
 αὐτῷ ἐν ὁσιότητι¹² καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς 75
 ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. Καὶ σύ, παιδίον, προφήτης ὑψίστου¹³ 76
 κληθήσῃ· προπορεύσῃ¹⁴ γὰρ πρὸ¹⁵ προσώπου κυρίου ἐτοιμάσαι¹⁶
 ὁδοὺς αὐτοῦ· τοῦ δοῦναι γινῶσιν¹⁷ σωτηρίας¹ τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν 77
 ἀφέσει¹⁸ ἁμαρτιῶν αὐτῶν, διὰ σπλάγχχνα¹⁹ ἐλέους⁴ θεοῦ ἡμῶν, ἐν 78
 οἷς ἐπεσκέψατο²⁰ ἡμᾶς ἀνατολῇ²¹ ἐξ ὕψους,²² ἐπιφάναι²³ τοῖς ἐν 79
 σκοτίᾳ²⁴ καὶ σκιᾷ²⁵ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῆναι²⁶ τοὺς
 πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

Τὸ δὲ παιδίον ἠύξανεν²⁷ καὶ ἐκραταιοῦτο²⁸ πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς 80

ἐρήμοις²⁹ ἕως ἡμέρας ἀναδείξω³⁰ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

¹ σωτηρία, ας, ἡ, salvation, deliverance. ² ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ³ μισέω, hate, detest. ⁴ ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. ⁵ μμνήσκομαι, remember, recall. ⁶ διαθήκη, ης, ἡ, covenant, will. ⁷ ὅρκος, ου, ὁ, oath. ⁸ ὀμνύω, swear, take an oath. ⁹ ἀφόβως, fearlessly. ¹⁰ ῥύομαι, rescue, save. ¹¹ λατρεύω, serve, worship. ¹² ὁσιότης, ητος, ἡ, piety, holiness. ¹³ ὑψιστος, highest, most high. ¹⁴ προπορεύομαι, go on before, precede. ¹⁵ πρό, before (gen), before. ¹⁶ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁷ γινώσκω, εως, ἡ, wisdom, knowledge. ¹⁸ ἀφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ¹⁹ σπλάγχχνα, ων, τά, bowels, compassion. ²⁰ ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ²¹ ἀνατολή, ἡς, ἡ, east, dawn. ²² ὕψος, ους, τό, height, heaven. ²³ ἐπιφάνω, appear, shine. ²⁴ σκότος, ους, τό, darkness. ²⁵ σκιά, ᾧς, ἡ, shadow, thick darkness. ²⁶ κατευθύνω, lead, direct. ²⁷ αὐξάνω, cause to grow, increase. ²⁸ κραταιόω, strengthen, confirm. ²⁹ ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ³⁰ ἀνάδειξις, εως, ἡ, commissioning, installation.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθεν δόγμα¹ παρὰ 2

Καίσαρος² Αὐγούστου,³ ἀπογράφεσθαι⁴ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.⁵ 2

Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ⁶ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος⁷ τῆς Συρίας⁸

Κυρηνίου.⁹ Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι,⁴ ἕκαστος εἰς 3

τὴν ἰδίαν πόλιν. Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ἐκ 4

πόλεως Ναζαρέτ,¹⁰ εἰς τὴν Ἰουδαίαν,¹¹ εἰς πόλιν Δαυὶδ, ἣτις

καλεῖται Βηθλέεμ,¹² διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς¹³

Δαυὶδ, ἀπογράψασθαι⁴ σὺν Μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ¹⁴ αὐτῷ 5

γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ.¹⁵ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, 6

ἐπλήσθησαν¹⁶ αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν¹⁷ αὐτήν. Καὶ ἔτεκεν¹⁷ τὸν υἱὸν 7

αὐτῆς τὸν πρωτότοκον,¹⁸ καὶ ἐσπαργάνωσεν¹⁹ αὐτόν, καὶ

ἀνέκλινεν²⁰ αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ,²¹ διότι²² οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν

τῷ καταλύματι.²³

Καὶ ποιμένες²⁴ ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ²⁵ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες²⁶ καὶ 8

φυλάσσοντες²⁷ φυλακὰς²⁸ τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην²⁹ αὐτῶν. 9

Καὶ ἰδοὺ, ἄγγελος κυρίου ἐπέστη³⁰ αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου

περιέλαμψεν³¹ αὐτούς· καὶ ἐφοβήθησαν φόβον³² μέγαν. Καὶ εἶπεν 10

¹ δόγμα, τος, τό, a public decree, ordinance. ² Καίσαρ, ος, ό, Caesar. ³ Αὐγούστος, ου, ό, Augustus. ⁴ ἀπογράφω, register, enroll. ⁵ οἰκουμένη, ης, ή, inhabited world. ⁶ ἀπογραφή, ης, ή, census, registration. ⁷ ἡγεμονεύω, be governor, rule. ⁸ Συρία, ας, ή, Syria. ⁹ Κυρήνιος, ου, ό, Quirinius. ¹⁰ Ναζαρέτ, ή, Nazareth. ¹¹ Ἰουδαία, ας, ή, Judea. ¹² Βηθλεέμ, ή, Bethlehem. ¹³ πατριὰ, ας, ή, lineage, family. ¹⁴ μεμνηστέω, ask in marriage. ¹⁵ ἐγκυος, pregnant. ¹⁶ πληθύνω, fill. ¹⁷ τίκτω, give birth to, bear. ¹⁸ πρωτότοκος, first-born. ¹⁹ σπαργάνω, wrap in cloths. ²⁰ ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ²¹ φάτνη, ης, ή, manger, stall. ²² διότι, because, on this account. ²³ κατάλυμα, τος, τό, lodging place, inn. ²⁴ ποιμήν, ένος, ό, shepherd. ²⁵ χώρα, ας, ή, land, region. ²⁶ ἀγραυλέω, live outdoors. ²⁷ φυλάσσω, guard, keep. ²⁸ φυλακή, ης, ή, guard, prison. ²⁹ ποίμνη, ης, ή, flock. ³⁰ ἐφίστημι, stand over, come upon. ³¹ περιλάμπω, shine around. ³² φόβος, ου, ό, fear, terror.

αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, Μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γάρ, εὐαγγελίζομαι ὑμῖν
χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ· ὅτι ἐτέχθη¹ ὑμῖν 11
σήμερον² σωτὴρ,³ ὃς ἐστὶν χριστὸς κύριος, ἐν πόλει Δαυίδ. Καὶ 12
τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὐρήσετε βρέφος⁴ ἐσπαργανωμένον,⁵
κείμενον⁶ ἐν φάτνῃ.⁷ Καὶ ἐξαίφνης⁸ ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ 13
πλῆθος⁹ στρατιᾶς¹⁰ οὐρανόυ,¹¹ αἰνούντων¹² τὸν θεόν, καὶ
λεγόντων, Δόξα ἐν ὑψίστοις¹³ θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη· ἐν 14
ἄνθρωποις εὐδοκία.¹⁴

Καὶ ἐγένετο, ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ 15
οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες¹⁵ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, Διέλθωμεν¹⁶ δὴ
ἕως Βηθλέεμ,¹⁸ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ κύριος
ἐγνώρισεν¹⁹ ἡμῖν. Καὶ ἦλθον σπεύσαντες,²⁰ καὶ ἀνεῦρον²¹ τὴν τε 16
Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσήφ, καὶ τὸ βρέφος⁴ κείμενον⁶ ἐν τῇ φάτνῃ.⁷ 17
Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν²² περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος
αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες 18
ἐθαύμασαν²³ περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων¹⁵ πρὸς
αὐτούς. Ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει²⁴ τὰ ῥήματα ταῦτα, 19
συμβάλλουσα²⁵ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ ὑπέστρεψαν²⁶ οἱ 20

¹ τίκτω, give birth to, bear. ² σήμερον, today, now. ³ σωτὴρ, ἥρως, ὁ, savior, deliverer. ⁴ βρέφος, οὗς, τό, unborn or a newborn child, baby. ⁵ σπαργανόω, wrap in cloths. ⁶ κέῖμαι, lie, be laid. ⁷ φάτνη, ἡς, ἡ, manger, stall. ⁸ ἐξαίφνης, suddenly, unexpectedly. ⁹ πλῆθος, οὗς, τό, multitude. ¹⁰ στρατιά, ἄς, ἡ, host, army. ¹¹ οὐράνιος, heavenly, in heaven. ¹² αἰνέω, praise. ¹³ ὑψιστος, highest, most high. ¹⁴ εὐδοκία, ας, ἡ, good pleasure, good-will. ¹⁵ ποιμὴν, ἑνός, ὁ, shepherd. ¹⁶ διέρχομαι, cross over, pass through. ¹⁷ δὴ, also, indeed. ¹⁸ Βηθλέεμ, ἡ, Bethlehem. ¹⁹ γνωρίζω, make known, declare. ²⁰ σπεύδω, hasten, urge on. ²¹ ἀνεύρισκω, find out, look for. ²² διαγνώριζω, tell abroad, make known. ²³ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ²⁴ συντηρέω, preserve, treasure. ²⁵ συμβάλλω, discuss, consider. ²⁶ ὑποστρέφω, return, turn back.

ποιμένες,¹ δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες² τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς
ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν³ ἡμέραι ὀκτώ⁴ τοῦ περιτεμεῖν⁵ αὐτόν, καὶ 21
ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ⁶
τοῦ συλληφθῆναι⁷ αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.⁸

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν³ αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ⁹ αὐτῶν κατὰ τὸν 22
νόμον Μωσέως, ἀνήγαγον¹⁰ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, παραστήσαι¹¹
τῷ κυρίῳ – καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου ὅτι Πᾶν ἄρσεν¹² 23
διανοίγον¹³ μήτραν¹⁴ ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται – καὶ τοῦ 24
δοῦναι θυσίαν¹⁵ κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, Ζεῦγος¹⁶
τρυγόνων¹⁷ ἢ δύο νεοσσούς¹⁸ περιστερῶν.¹⁹ Καὶ ἰδοὺ, ἦν 25
ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὃ ὄνομα Συμεών,²⁰ καὶ ὁ ἄνθρωπος
οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής,²¹ προσδεχόμενος²² παράκλησιν²³ τοῦ
Ἰσραήλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ’ αὐτόν. Καὶ ἦν αὐτῷ 26
κεχρηματισμένον²⁴ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν
θάνατον πρὶν²⁵ ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ 27
πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν: καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν²⁶ τοὺς γονεῖς²⁷ τὸ

¹ ποιμήν, ἐνος, ὁ, shepherd. ² αἰνέω, praise. ³ πλήθω, fill. ⁴ ὀκτώ, eight, 8. ⁵ περιτέμνω, circumcise, circumcise. ⁶ πρό, before (gen), before. ⁷ συλλαμβάνω, take, conceive. ⁸ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁹ καθαρισμός, οὔ, ὁ, cleansing, purification. ¹⁰ ἀνάγω, lead up, restore. ¹¹ παρίστημι, be present, stand by. ¹² ἄρσεν, male. ¹³ διανοίγω, open up completely, open fully. ¹⁴ μήτρα, ας, ἡ, womb. ¹⁵ θυσία, ας, ἡ, sacrifice. ¹⁶ ζεῦγος, οὗς, τό, yoke, team. ¹⁷ τρυγόν, ὄνος, ἡ, small pigeon, turtledove. ¹⁸ νεοσσός, ὁ, young bird, young one. ¹⁹ περιστέρα, ας, ἡ, dove. ²⁰ Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. ²¹ εὐλαβής, devout, God-fearing. ²² προσδέχομαι, receive, wait for. ²³ παράκλησις, εὐαγγελισμός, ἡ, exhortation, consolation. ²⁴ κρηματίζω, instruct, reveal. ²⁵ πρὶν, before, formerly. ²⁶ εἰσάγω, lead in, bring in. ²⁷ γονεῖς, ἑως, ὁ, parent.

παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον¹ τοῦ
 νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας² 28
 αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν³ τὸν θεόν, καὶ εἶπεν, Νῦν ἀπολύεις τὸν 29
 δοῦλόν σου, δέσποτα,⁴ κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ· ὅτι εἶδον οἱ 30
 ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν⁵ σου, ὃ ἡτοίμασας⁶ κατὰ πρόσωπον 31
 πάντων τῶν λαῶν· φῶς εἰς ἀποκάλυψιν⁷ ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ 32
 σου Ἰσραήλ. Καὶ ἦν Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες⁸ ἐπὶ 33
 τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. Καὶ εὐλόγησεν³ αὐτοὺς Συμεών,⁹ 34
 καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, Ἰδοῦ, οὗτος κεῖται¹⁰
 εἰς πτῶσιν¹¹ καὶ ἀνάστασιν¹² πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς
 σημεῖον ἀντιλεγόμενον·¹³ καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν 35
 διελεύσεται¹⁴ ῥομφαία·¹⁵ ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν¹⁶ ἐκ πολλῶν
 καρδιῶν διαλογισμοί.¹⁷ Καὶ ἦν Ἄννα¹⁸ προφῆτις,¹⁹ θυγάτηρ²⁰ 36
 Φανουήλ,²¹ ἐκ φυλῆς²² Ἀσήρ²³ – αὕτη προβεβηκυῖα²⁴ ἐν ἡμέραις
 πολλαῖς, ζήσασα ἔτη²⁵ μετὰ ἀνδρὸς ἐπτά ἀπὸ τῆς παρθενίας²⁶
 αὐτῆς, καὶ αὕτη χήρα²⁷ ὡς ἐτῶν²⁸ ὀγδοήκοντα²⁸ τεσσάρων²⁹ – ἡ 37
 οὐκ ἀφίστατο³⁰ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστεύει³¹ καὶ δεήσκει³²
 λατρεύουσα³³ νύκτα καὶ ἡμέραν. Καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ 38

¹ ἐθίζω, accustom. ² ἀγκάλη, ης, ἡ, arm. ³ εὐλογέω, bless. ⁴ δεσπότης, ου, ὁ, master, lord. ⁵ σωτήριος, saving, bringing salvation. ⁶ ἐτοίμαζω, prepare, make ready. ⁷ ἀποκάλυψις, εως, ἡ, revelation, unveiling. ⁸ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁹ Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. ¹⁰ κεῖται, lie, be laid. ¹¹ πτῶσις, εως, ἡ, fall, falling. ¹² ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. ¹³ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ¹⁴ διέρχομαι, cross over, pass through. ¹⁵ ῥομφαία, ας, ἡ, sword, piercing grief. ¹⁶ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ¹⁷ διαλογισμός, οὔ, ὁ, reasoning, questioning. ¹⁸ Ἄννα, ας, ἡ, Anna. ¹⁹ προφῆτις, ιδος, ἡ, prophet, prophetess. ²⁰ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ²¹ Φανουήλ, ὁ, Phanuel. ²² φυλή, ἡς, ἡ, tribe, race. ²³ Ἀσήρ, ὁ, Asher. ²⁴ προβεβηῖα, go forward, advance. ²⁵ ἔτος, ους, τό, year. ²⁶ παρθενία, ας, ἡ, virginity. ²⁷ χήρα, ας, ἡ, widow. ²⁸ ὀγδοήκοντα, eighty, 80. ²⁹ τέσσαρες, four, 4. ³⁰ ἀφίστημι, withdraw, depart. ³¹ νηστεία, ας, ἡ, fasting, fast. ³² δεήσις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ³³ λατρεύω, serve, worship.

ἐπιστᾱσα¹ ἀνθωμολογεῖτο² τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ
 πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις³ λύτρωσιν⁴ ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ ὥς 39
 ἐτέλεσαν⁵ ἅπαντα⁶ τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν⁷ εἰς
 τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὴν πόλιν ἐαυτῶν Ναζαρέτ.⁸

Τὸ δὲ παιδίον ἠῤῥξανεν,⁹ καὶ ἐκραταιοῦτο¹⁰ πνεύματι, πληρούμενον 40
 σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς¹¹ αὐτοῦ κατ' ἔτος¹² εἰς Ἱερουσαλήμ τῇ 41
 ἑορτῇ¹³ τοῦ Πάσχα.¹⁴ Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν¹² δώδεκα, ἀναβάντων 42
 αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔθος¹⁵ τῆς ἑορτῆς,¹³ καὶ 43
 τελειωσάντων¹⁶ τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν⁷ αὐτούς,
 ὑπέμεινεν¹⁷ Ἰησοῦς ὁ παῖς¹⁸ ἐν Ἱερουσαλήμ· καὶ οὐκ ἔγνω Ἰωσήφ
 καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· νομίσαντες¹⁹ δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ²⁰ εἶναι, 44
 ἦλθον ἡμέρας ὁδόν, καὶ ἀνεζήτουν²¹ αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν²²
 καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς·²³ καὶ μὴ εὐρόντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν⁷ εἰς 45
 Ἱερουσαλήμ, ζητοῦντες αὐτόν. Καὶ ἐγένετο, μεθ' ἡμέρας τρεῖς 46
 εὑρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καθεζόμενον²⁴ ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων,
 καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. Ἐξίσταντο²⁵ δὲ 47

¹ ἐφίστημι, stand over, come upon. ² ἀνθωμολογέομαι, praise, give thanks. ³ προσδέχομαι, receive, wait for. ⁴ λύτρωσις, εὖς, ἡ, ransoming, redemption. ⁵ τελέω, finish, fulfill. ⁶ ἅπας, each, every. ⁷ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁸ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ⁹ αὐξάνω, cause to grow, increase. ¹⁰ κραταῖόω, strengthen, confirm. ¹¹ γονεῖς, εὖς, ὁ, parent. ¹² ἔτος, οὖς, τό, year. ¹³ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ¹⁴ πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹⁵ ἔθος, οὖς, τό, custom. ¹⁶ τελειόω, fill, fulfill. ¹⁷ ὑπομένω, tarry, endure. ¹⁸ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁹ νομίζω, suppose, think. ²⁰ συνοδία, ας, ἡ, caravan, company traveling together. ²¹ ἀναζητέω, look, search. ²² συγγενής, kindred, relative. ²³ γνωστός, known, acquaintance. ²⁴ καθεζομαι, sit down, am sitting. ²⁵ ἐξίστημι, amaze, be amazed.

πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει¹ καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν²
αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν·³ καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ 48
αὐτοῦ εἶπεν, Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; Ἰδοὺ, ὁ πατήρ
σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι⁴ ἐζητοῦμέν σε. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί 49
ὅτι ἐζητεῖτέ με; Οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναι
με; Καὶ αὐτοὶ οὐ συνήκαν⁵ τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. Καὶ 50
κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ·⁶ καὶ ἦν
ὑποτασσόμενος⁷ αὐτοῖς. Καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει⁸ πάντα τὰ
ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν⁹ σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ,¹⁰ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ 52
καὶ ἀνθρώποις.

Ἐν ἔτει¹¹ δὲ πεντεκαιδεκάτῳ¹² τῆς ἡγεμονίας¹³ Τιβερίου¹⁴ Καίσαρος, 3
ἡγεμονεύοντος¹⁶ Ποντίου¹⁷ Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας,¹⁸ καὶ
τετταρχούντος¹⁹ τῆς Γαλιλαίας Ἡρώδου,²⁰ Φιλίππου²¹ δὲ τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετταρχούντος¹⁹ τῆς Ἰτουραίας²² καὶ
Τραχωνίτιδος²³ χώρας,²⁴ καὶ Λυσανίου²⁵ τῆς Ἀβιληνῆς
τετταρχούντος,¹⁹ ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα²⁶ καὶ Καϊάφα,²⁷ ἐγένετο 2

¹ σύνεσις, εως, ἡ, understanding, insight. ² ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. ³ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ⁴ ὀδυνᾶω, torment, pain. ⁵ συνίημι, understand, consider. ⁶ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ⁷ ὑποτάσσω, subject, put in subjection. ⁸ διατηρέω, keep free of, keep safe. ⁹ προκόπτω, proceed, advance. ¹⁰ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ¹¹ ἔτος, ους, τό, year. ¹² πεντεκαιδέκατος, fifteenth. ¹³ ἡγεμονία, ας, ἡ, rule, management. ¹⁴ Τιβέριος, ου, ὁ, Tiberius. ¹⁵ Καῖσαρ, ος, ὁ, Caesar. ¹⁶ ἡγεμονεύω, be governor, rule. ¹⁷ Πόντιος, ου, ὁ, Pontius. ¹⁸ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹⁹ τετταρχέω, rule over as a tetrarch. ²⁰ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ²¹ Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. ²² Ττουραῖος, Ituraea, Ituraean. ²³ Τραχωνίτις, ιδος, ἡ, Trachonitis. ²⁴ χώρα, ας, ἡ, land, region. ²⁵ Λυσανίας, ου, ὁ, Lysanias. ²⁶ Ἄννα, α, ὁ, Annas. ²⁷ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas.

ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου¹ υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.² Καὶ 3
 ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον³ τοῦ Ἰορδάνου,⁴ κηρύσσων
 βάπτισμα⁵ μετανοίας⁶ εἰς ἄφεσιν⁷ ἁμαρτιῶν· ὡς γέγραπται ἐν 4
 βίβλῳ⁸ λόγων Ἡσαΐου⁹ τοῦ προφήτου, λέγοντος, Φωνὴ βοῶντος
 ἐν τῇ ἐρήμῳ,² Ἐτοιμάσατε¹¹ τὴν ὁδὸν κυρίου· εὐθείας¹² ποιεῖτε
 τὰς τρίβους¹³ αὐτοῦ. Πᾶσα φάραγξ¹⁴ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν 5
 ὄρος καὶ βουνὸς¹⁵ ταπεινωθήσεται·¹⁶ καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ¹⁷ εἰς
 εὐθεῖαν,¹² καὶ αἱ τραχεῖαι¹⁸ εἰς ὁδοὺς λείας·¹⁹ καὶ ὄψεται πᾶσα 6
 σὰρξ τὸ σωτήριον²⁰ τοῦ θεοῦ.

Ἐλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις²¹ ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, 7
 Γεννήματα²² ἐχιδνῶν,²³ τίς ὑπέδειξεν²⁴ ὑμῖν φυγεῖν²⁵ ἀπὸ τῆς
 μελλούσης ὀργῆς;²⁶ Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους²⁷ τῆς 8
 μετανοίας·⁶ καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Πατέρα ἔχομεν
 τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων
 τούτων ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ. Ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη²⁸ πρὸς 9
 τὴν ῥίζαν²⁹ τῶν δένδρων³⁰ κεῖται·³¹ πᾶν οὖν δένδρον³⁰ μὴ ποιοῦν
 καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται³² καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Καὶ ἐπηρώτων 10

¹ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ² ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ³ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ⁴ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ⁵ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ⁶ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ⁷ ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ⁸ βιβλος, ου, ἡ, book, scroll. ⁹ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ¹⁰ βοᾶω, ου, ὁ, shout. ¹¹ ἐτοιμάζω, ου, ὁ, prepare, make ready. ¹² εὐθύς, ου, ὁ, immediately, at once. ¹³ τρίβος, ου, ἡ, beaten track, path. ¹⁴ φάραγξ, αγγος, ἡ, ravine, chasm. ¹⁵ βουνός, ου, ὁ, hill, hillock. ¹⁶ ταπεινῶω, ου, ὁ, humble, humiliate. ¹⁷ σκολιός, ου, ὁ, crooked, unscrupulous. ¹⁸ τραχύς, ου, ὁ, rough, uneven. ¹⁹ λείος, ου, ὁ, smooth, level. ²⁰ σωτήριος, ου, ὁ, bringing salvation. ²¹ ἐκπορεύομαι, ου, ὁ, go out, come out. ²² γέννημα, τος, τό, offspring, child. ²³ ἐχιδνα, ης, ἡ, viper, serpent. ²⁴ ὑποδείκνυμι, ου, ὁ, show, indicate. ²⁵ φεύγω, ου, ὁ, flee, escape. ²⁶ ὀργή, ης, ἡ, wrath, anger. ²⁷ ἄξιος, ου, ὁ, worthy, deserving. ²⁸ ἀξίνη, ης, ἡ, axe. ²⁹ ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. ³⁰ δένδρον, ου, τό, tree. ³¹ κεῖμαι, ου, ὁ, lie, be laid. ³² ἐκκόπτω, ου, ὁ, cut out, cut off.

αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες, Τί οὖν ποιήσομεν; Ἀποκριθεὶς δὲ λέγει 11

αὐτοῖς, Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας¹ μεταδότω² τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων

βρώματα³ ὁμοίως⁴ ποιείτω. Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι⁵ 12

βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, Διδάσκαλε, τί ποιήσομεν; 13

Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον⁶

ὑμῖν πράσσετε.⁷ Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι,⁸ 14

λέγοντες, Καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς,

Μηδένα διασεισῆτε,⁹ μηδὲ συκοφαντήσητε·¹⁰ καὶ ἀρκείσθε¹¹ τοῖς

ὀψωνίοις¹² ὑμῶν.

Προσδοκῶντος¹³ δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων¹⁴ πάντων ἐν ταῖς 15

καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε¹⁵ αὐτὸς εἴη ὁ χριστός, 16

ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης, ἅπασιν¹⁶ λέγων, Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω

ὑμᾶς· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός¹⁷ μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανός¹⁸ λύσαι¹⁹

τὸν ἱμάντα²⁰ τῶν ὑποδημάτων²¹ αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν

πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· οὗ τὸ πτύον²² ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ 17

διακαθαριεῖ²³ τὴν ἄλωνα²⁴ αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σίτον²⁵ εἰς τὴν

ἀποθήκην²⁶ αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον²⁷ κατακαύσει²⁸ πυρὶ ἀσβέστῳ.²⁹

¹χιτῶν, ὄνος, ὁ, tunic, garment. ²μεταδίδωμι, give a share of, share. ³βρῶμα, τος, τό, food, food of any kind. ⁴ὁμοίως, likewise, in like manner. ⁵τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ⁶διατάσσω, command, give orders to. ⁷πράσσω, do, perform. ⁸στρατεύομαι, make war, hence to serve as a soldier. ⁹διασεύω, extort, blackmail. ¹⁰συκοφαντέω, accuse falsely, defraud. ¹¹ἀρκέω, assist, suffice. ¹²ὀψώνιον, ου, τό, compensation, wages. ¹³προσδοκάω, wait for, look for. ¹⁴διαλογίζομαι, debate, reason. ¹⁵μήποτε, never, lest perchance. ¹⁶ἅπας, each, every. ¹⁷ἰσχυρός, strong, mighty. ¹⁸ἱκανός, sufficient, able. ¹⁹λύω, untie, loose. ²⁰ἱμᾶς, ἄντος, ὁ, thong, strap. ²¹ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ²²πτύον, ου, τό, winnowing fork. ²³διακαθαρίζω, clean out, cleanse thoroughly. ²⁴ἄλων, ος, ἡ, threshing floor. ²⁵σίτος, ου, ὁ, wheat, grain. ²⁶ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. ²⁷ἄχυρον, ου, τό, chaff. ²⁸κατακαίω, burn up, consume entirely. ²⁹ἀσβεστος, unquenchable, inextinguishable.

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν· ὁ δὲ 18

Ἡρώδης¹ ὁ τετράρχης,² ἐλεγχόμενος³ ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος

τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν

πονηρῶν ὁ Ἡρώδης,¹ προσέθηκεν⁵ καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, καὶ 20

κατέκλεισεν⁶ τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.⁷

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα⁸ τὸν λαόν, καὶ Ἰησοῦ 21

βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου, ἀνεωχθῆναι τὸν οὐρανόν, καὶ 22

καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῶς⁹ εἶδει¹⁰ ὥσει¹¹

περιστερὰν¹² ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι,

λέγουσαν, Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.¹³

Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὥσει¹¹ ἐτῶν¹⁴ τριάκοντα¹⁵ ἀρχόμενος, ὧν – 23

ὡς ἐνομιζέτο¹⁶ – υἱὸς Ἰωσήφ, τοῦ Ἡλίου,¹⁷ τοῦ Ματθαίου,¹⁸ τοῦ Λευὶ, 24

τοῦ Μελχί,²⁰ τοῦ Ἰαννά,²¹ τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ματθαίου,²² τοῦ 25

Ἀμῶς, τοῦ Ναοῦμ,²³ τοῦ Ἑσλίου,²⁴ τοῦ Ναγκαί,²⁵ τοῦ Μαάθ,²⁶ τοῦ 26

Ματθαίου,²² τοῦ Σεμεὶ, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰούδα,²⁷ τοῦ Ἰωανάν,²⁸ 27

τοῦ Ῥησά,²⁹ τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιήλ,³⁰ τοῦ Νηρί,³¹ τοῦ 28

Μελχί,²⁰ τοῦ Ἀδδὶ,³² τοῦ Κωσάμ,³³ τοῦ Ἐλμωδάμ,³⁴ τοῦ Ἡρ,³⁵ 29

¹ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ² τετράρχης, ου, ὁ, tetrarch. ³ ἐλέγχω, convict, reprove. ⁴ Ἡρωδιάς, ἄδος, ἡ, Herodias. ⁵ προστίθηναι, add, add to.

⁶ κατακλείω, shut up, lock up. ⁷ φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ⁸ ἅπας, each, every. ⁹ σωματικός, bodily, corporeal. ¹⁰ εἶδος, ους, τό, form,

sight. ¹¹ ὥσει, like, about. ¹² περιστερὰ, ἁς, ἡ, dove. ¹³ εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. ¹⁴ ἔτος, ους, τό, year. ¹⁵ τριάκοντα,

thirty, 30. ¹⁶ νομίζω, suppose, think. ¹⁷ Ἡλίου, ὁ, Heli. ¹⁸ Ματθαί, ὁ, Matthat. ¹⁹ Λευί, ὁ, Levi. ²⁰ Μελχί, ὁ, Melchi. ²¹ Ἰαννά, ὁ, Jannai. ²²

Ματθαίας, ου, ὁ, Mattathias. ²³ Ναοῦμ, ὁ, Nahum. ²⁴ Ἑσλίου, ὁ, Esli. ²⁵ Ναγκαί, ὁ, Naggai. ²⁶ Μαάθ, ὁ, Maath. ²⁷ Ἰούδας, α, ὁ, Judas,

Judah. ²⁸ Ἰωανάν, ὁ, Joanan. ²⁹ Ῥησά, ὁ, Rhesa. ³⁰ Σαλαθιήλ, ὁ, Shealtiel, Salathiel. ³¹ Νηρί, ὁ, Neri. ³² Ἀδδὶ, ὁ, Addi. ³³ Κωσάμ, ὁ, Cosam.

³⁴ Ἐλμωδάμ, ὁ, Elmadam. ³⁵ Ἡρ, ὁ, Er.

τοῦ Ἰωσή,¹ τοῦ Ἑλιέξερ, τοῦ Ἰωρείμ,² τοῦ Ματθάτ,³ τοῦ Λευῖ,⁴ 30
 τοῦ Συμεών,⁵ τοῦ Ἰούδα,⁶ τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰωνάν,⁷ τοῦ Ἑλιακείμ,⁸
 τοῦ Μελεᾶ,⁹ τοῦ Μαϊνάν,¹⁰ τοῦ Ματταθά,¹¹ τοῦ Ναθάν,¹² τοῦ 31
 Δαυίδ, τοῦ Ἰεσσαί, τοῦ Ὠβρήδ,¹³ τοῦ Βοόζ,¹⁴ τοῦ Σαλμών, τοῦ 32
 Ναασσών,¹⁵ τοῦ Ἀμιναδάβ, τοῦ Ἀράμ,¹⁶ τοῦ Ἑσρώμ, τοῦ Φαρές, 33
 τοῦ Ἰούδα,⁶ τοῦ Ἰακώβ, τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Θάρα,¹⁸ 34
 τοῦ Ναχώρ,¹⁹ τοῦ Σερούχ, τοῦ Ραγαῦ, τοῦ Φάλεγ,²⁰ τοῦ Ἑβέρ,²¹ 35
 τοῦ Σαλά,²² τοῦ Καϊνάν,²³ τοῦ Ἀρφαξάδ,²⁴ τοῦ Σήμ, τοῦ Νῶε,²⁵ 36
 τοῦ Λάμεχ,²⁶ τοῦ Μαθουσάλα,²⁷ τοῦ Ἐνῶχ, τοῦ Ἰαρέδ,²⁸ τοῦ 37
 Μαλελεήλ,²⁹ τοῦ Καϊνάν,²³ τοῦ Ἐνός,³⁰ τοῦ Σήθ, τοῦ Ἀδάμ, τοῦ 38
 θεοῦ.

Ἰησοῦς δὲ πνεύματος ἁγίου πλήρης³¹ ὑπέστρεψεν³² ἀπὸ τοῦ 4
 Ἰορδάνου,³³ καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον,³⁴ ἡμέρας 2
 τεσσαράκοντα³⁵ πειραζόμενος³⁶ ὑπὸ τοῦ διαβόλου.³⁷ Καὶ οὐκ
 ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν³⁸
 αὐτῶν, ὕστερον³⁹ ἐπείνασεν.⁴⁰ Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος,³⁷ Εἰ 3
 υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. Καὶ 4

¹Ἰωσῆς, ἦτος, ὁ, Joses. ²Ἰωρείμ, ὁ, Jorim. ³Ματθάτ, ὁ, Matthat. ⁴Λευῖ, ὁ, Levi. ⁵Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. ⁶Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ⁷Ἰωνάν, ὁ, Jonam. ⁸Ἑλιακείμ, ὁ, Eliakim. ⁹Μελεᾶς, ὁ, Melea. ¹⁰Μαϊνάν, ὁ, Menna, Mainan. ¹¹Ματταθά, ὁ, Mattatha. ¹²Ναθάν, ὁ, Nathan. ¹³Ὠβρήδ, ὁ, Obed. ¹⁴Βοόζ, ὁ, Boaz. ¹⁵Ναασσών, ὁ, Nahshon. ¹⁶Ἀράμ, ὁ, Aram, Ram. ¹⁷Φαρές, ὁ, Perez. ¹⁸Θάρα, ὁ, Terah. ¹⁹Ναχώρ, ὁ, Nahor. ²⁰Φάλεκ, ὁ, Peleg. ²¹Ἑβερ, ὁ, Eber. ²²Σαλά, ὁ, Shelah, Sala. ²³Καϊνάν, ὁ, Cainan. ²⁴Ἀρφαξάδ, ὁ, Arphaxad. ²⁵Νῶε, ὁ, Noah. ²⁶Λάμεχ, ὁ, Lamech. ²⁷Μαθουσάλα, ὁ, Methuselah. ²⁸Ἰαρέδ, ὁ, Jared. ²⁹Μαλελεήλ, ὁ, Maleleel, Mahalaleel. ³⁰Ἐνός, ὁ, Enosh. ³¹πλήρης, full. ³²ὑποστρέφω, return, turn back. ³³Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ³⁴ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ³⁵τεσσαράκοντα, forty, 40. ³⁶πειράζω, test, tempt. ³⁷διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. ³⁸συντελέω, complete, accomplish. ³⁹ὕστερον, lastly, afterward. ⁴⁰πεινάω, hunger, am hungry.

ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, λέγων, Γέγραπται ὅτι Οὐκ ἐπ’
 ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ’ ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ. Καὶ 5
 ἀναγαγὼν¹ αὐτὸν ὁ διάβολος² εἰς ὄρος ὑψηλὸν³ ἔδειξεν⁴ αὐτῷ
 πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης⁵ ἐν στιγμή⁶ χρόνου. Καὶ 6
 εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος,² Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν⁷
 καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ὃ ἐὰν θέλω
 δίδωμι αὐτήν. Σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἔσται σοῦ 7
 πᾶσα. Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, “Υπαγε ὀπίσω⁸ μου, 8
 Σατανᾶ·⁹ γέγραπται, Προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ
 αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.¹⁰ Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ 9
 ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον¹¹ τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εἰ
 υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν¹² ἐντεῦθεν¹³ κάτω·¹⁴ γέγραπται γὰρ 10
 ὅτι Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελείται¹⁵ περὶ σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι¹⁶
 σε· καί, Ἐπὶ χειρῶν ἁροῦσίν σε, μήποτε¹⁷ προσκόψῃς¹⁸ πρὸς 11
 λίθον τὸν πόδα σου. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι 12
 Εἴρηται, Οὐκ ἐκπειράσεις¹⁹ κύριον τὸν θεόν σου. Καὶ συντελέσας 13
 πάντα πειρασμὸν²¹ ὁ διάβολος² ἀπέστη²² ἀπ’ αὐτοῦ ἄχρι²³ καιροῦ.

¹ ἀνάγω, lead up, restore. ² διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. ³ ὑψηλός, high, lofty. ⁴ δείκνυμι, show, point out. ⁵ οἰκουμένη, ης, ἡ, inhabited world. ⁶ στιγμή, ἧς, ἡ, moment, point of time. ⁷ ἅπας, each, every. ⁸ ὀπίσω, behind, after (gen). ⁹ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ¹⁰ λατρεύω, serve, worship. ¹¹ πτερύγιον, ου, τό, highest point, pinnacle. ¹² σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹³ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹⁴ κάτω, down, below. ¹⁵ ἐντέλλομαι, command, give orders. ¹⁶ διαφυλάσσω, guard, protect. ¹⁷ μήποτε, never, lest perchance. ¹⁸ προσκόπτω, strike against, stumble. ¹⁹ ἐκπειράζω, test thoroughly, tempt. ²⁰ συντελέω, complete, accomplish. ²¹ πειρασμός, οὔ, ὁ, temptation, trial. ²² ἀφίστημι, withdraw, depart. ²³ ἄχρι, as far as, up to (gen).

Καὶ ὑπέστρεψεν¹ ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν 14

Γαλιλαίαν· καὶ φήμῃ² ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου³ περὶ
αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, 15
δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρέτ,⁴ οὗ⁵ ἦν τεθραμμένος·⁶ καὶ εἰσῆλθεν, 16

κατὰ τὸ εἰωθὸς⁷ αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν
συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.⁸ Καὶ ἐπεδόθη⁹ αὐτῷ βιβλίον 17

Ἡσαΐου¹¹ τοῦ προφήτου. Καὶ ἀναπτύξας¹² τὸ βιβλίον,¹⁰ εὔρεν τὸν
τόπον οὗ⁵ ἦν γεγραμμένον, Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ⁵ εἵνεκεν¹³ 18

ἔχρισέν¹⁴ με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς·¹⁵ ἀπέσταλκέν με ἰάσασθαι
τοὺς συντετριμμένους¹⁷ τὴν καρδίαν· κηρύξαι αἰχμαλώτοις¹⁸
ἄφεςιν,¹⁹ καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν,²⁰ ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους²¹

ἐν ἀφέσει,¹⁹ κηρύξαι ἐνιαυτὸν²² κυρίου δεκτόν.²³ Καὶ πτύξας²⁴ τὸ 19

βιβλίον,¹⁰ ἀποδοὺς²⁵ τῷ ὑπηρέτῃ,²⁶ ἐκάθισεν·²⁷ καὶ πάντων ἐν τῇ
συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες²⁸ αὐτῷ. Ἦρξατο δὲ 21

λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σήμερον²⁹ πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν

τοῖς ὠσὶν³⁰ ὑμῶν. Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον³¹ 22

¹ ὑποστρέφω, return, turn back. ² φήμη, ης, ἡ, report, news. ³ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ⁴ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ⁵ οὗ, where, when. ⁶ τρέφω, make to grow, nourish. ⁷ εἰωθα, be accustomed, to maintain a custom. ⁸ ἀναγινώσκω, read. ⁹ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ¹⁰ βιβλίον, ου, τό, book, scroll. ¹¹ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ¹² ἀναπτύσσω, unroll. ¹³ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ¹⁴ χρίω, anoint. ¹⁵ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹⁶ ἰάομαι, heal. ¹⁷ συντρίβω, break in pieces, crush. ¹⁸ αἰχμαλώτος, ου, ὁ, captive, prisoner. ¹⁹ ἄφεςις, εως, ἡ, release, forgiveness. ²⁰ ἀνάβλεψις, εως, ἡ, recovery of sight. ²¹ θραύω, break in pieces, oppress. ²² ἐνιαυτός, ου, ὁ, year. ²³ δεκτός, acceptable, welcome. ²⁴ πτύσσω, fold up, roll up. ²⁵ ἀποδίδωμι, give back, pay. ²⁶ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ²⁷ καθίζω, seat, sit. ²⁸ ἀτενίζω, gaze, stare. ²⁹ σήμερον, today, now. ³⁰ οὖς, ους, τό, ear. ³¹ θαυμάζω, am amazed, marvel at.

ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις¹ ἐκ τοῦ
στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ; Καὶ 23
εἶπεν πρὸς αὐτούς, Πάντως² ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην,
Ἰατρί,³ θεράπευσον⁴ σεαυτόν·⁵ ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ
Καπερναούμ,⁶ ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι⁷ σου. Εἶπεν δέ, 24
Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός⁸ ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι
αὐτοῦ. Ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χήραι⁹ ἦσαν ἐν ταῖς 25
ἡμέραις Ἡλίου¹⁰ ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη¹¹ ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη
τρία καὶ μῆνας¹³ ἕξ,¹⁴ ὥς ἐγένετο λιμὸς¹⁵ μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν·
καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἡλίας,¹⁰ εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα¹⁶ 26
τῆς Σιδῶνος¹⁷ πρὸς γυναικὰ χήραν.⁹ Καὶ πολλοὶ λεπροὶ¹⁸ ἦσαν 27
ἐπὶ Ἐλισσαίου¹⁹ τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ· καὶ οὐδεὶς αὐτῶν
ἐκαθαρίσθη,²⁰ εἰ μὴ Νεεμᾶν²¹ ὁ Σύρος.²² Καὶ ἐπλήσθησαν²³ 28
πάντες θυμοῦ²⁴ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα, καὶ 29
ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν
ἕως ὄφρως²⁵ τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ὠκοδόμητο,²⁶ εἰς τὸ
κατακρημνίσαι²⁷ αὐτόν. Αὐτὸς δὲ διελθὼν²⁸ διὰ μέσου αὐτῶν 30
ἐπορεύετο.

¹ ἐκπορεύομαι, go out, come out. ² πάντως, altogether, by all means. ³ ἱατρός, οὐ, ὁ, physician. ⁴ θεραπεύω, heal, care for. ⁵ σεαυτοῦ, yourself, of you. ⁶ Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. ⁷ πατρίς, ἰδος, ἡ, of one's fathers, fatherland. ⁸ δεκτός, acceptable, welcome. ⁹ χήρα, ας, ἡ, widow. ¹⁰ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ¹¹ κλείω, shut, shut up. ¹² ἔτος, ους, τό, year. ¹³ μῆν, ὁ, month, certainly. ¹⁴ ἕξ, six, 6. ¹⁵ λιμός, ου, ὁ, hunger, famine. ¹⁶ Σάρεπτα, ων, τό, Zarephath. ¹⁷ Σιδῶν, ὄνος, ἡ, Sidon. ¹⁸ λεπρός, ου, ὁ, scaly, leprous. ¹⁹ Ἐλισσαῖος, ου, ὁ, Elisha. ²⁰ καθαρίζω, cleanse, make clean. ²¹ Νεεμᾶν, ὁ, Naaman. ²² Σύρος, ου, ὁ, Syrian man, Syrian. ²³ πλήθω, fill. ²⁴ θυμός, ου, ὁ, wrath, outburst of passion. ²⁵ ὄφρως, ὄος, ἡ, eyebrow, brow. ²⁶ οἰκοδομέω, build up, construct. ²⁷ κατακρημνίζω, throw down (from) a cliff. ²⁸ διέρχομαι, cross over, pass through.

Καὶ κατῆλθεν¹ εἰς Καπερναοὺμ² πόλιν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἦν 31
 διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν. Καὶ ἐξεπλήσσοντο³ ἐπὶ τῇ 32
 διδαχῇ⁴ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῇ 33
 συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου,⁵ καὶ
 ἀνέκραξεν⁶ φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, Ἔα,⁷ τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ 34
 Ναζαρηνέ;⁸ Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; Οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ
 θεοῦ. Καὶ ἐπετίμησεν⁹ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Φιμώθητι,¹⁰ καὶ 35
 ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ῥίψαν¹¹ αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς μέσον
 ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν¹² αὐτόν. Καὶ ἐγένετο θάμβος¹³ 36
 ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν¹⁴ πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, Τίς ὁ
 λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει¹⁵ τοῖς
 ἀκαθάρτοις⁵ πνεύμασιν, καὶ ἐξέρχονται; Καὶ ἐξεπορεύετο¹⁶ ἡχος¹⁷ 37
 περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.¹⁸

Ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος· 38
 πενθερά¹⁹ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη²⁰ πυρετῷ²¹ μεγάλῳ· καὶ
 ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. Καὶ ἐπιστὰς²² ἐπάνω²³ αὐτῆς, 39
 ἐπετίμησεν⁹ τῷ πυρετῷ,²¹ καὶ ἀφῆκεν αὐτήν· παραχρῆμα²⁴ δὲ
 ἀναστᾶσα διηκόνει²⁵ αὐτοῖς.

¹ κατέρχομαι, come down, go down. ² Καπερναοὺμ, ἡ, Capernaum. ³ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ⁴ διδαχή, ἡς, ἡ, teaching, instruction. ⁵ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ⁶ ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ⁷ ἔα, ah! ha! ⁸ Ναζαρηνός, οὐ, ὁ, Nazarene, of Nazareth. ⁹ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹⁰ φιμώω, muzzle, silence. ¹¹ ῥίπτω, throw, cast. ¹² βλάπτω, harm, injure. ¹³ θάμβος, οὐς, τό, amazement, astonishment. ¹⁴ συλλαλέω, talk with, discuss. ¹⁵ ἐπιτάσσω, command, give order. ¹⁶ ἐκπορεύομαι, go out, come out. ¹⁷ ἡχος, οὐς, ὁ, noise, sound. ¹⁸ περιχώρος, οὐ, ἡ, neighboring. ¹⁹ πενθερά, ἄς, ἡ, mother-in-law. ²⁰ συνέχω, hold fast, oppress. ²¹ πυρετός, οὐ, ὁ, fever. ²² ἐφίστημι, stand over, come upon. ²³ ἐπάνω, above, over (gen). ²⁴ παραχρῆμα, immediately, instantly. ²⁵ διακονέω, serve, minister.

Δύνοντος¹ δὲ τοῦ ἡλίου,² πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας³ νόσοις⁴ 40

ποικίλαις⁵ ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς

χεῖρας ἐπιθεῖς⁶ ἐθεράπευσεν⁷ αὐτούς. Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια 41

ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ

θεοῦ. Καὶ ἐπιτιμῶν⁸ οὐκ εἶα⁹ αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾗδειςαν τὸν

χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

Γενομένης δὲ ἡμέρας, ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον¹⁰ τόπον, καὶ οἱ 42

ὄχλοι ἐπεζήτουν¹¹ αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον¹²

αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι 43

Καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαι με δεῖ τὴν βασιλείαν

τοῦ θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.

Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Γαλιλαίας. 44

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι¹³ αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν 5

λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην¹⁴

Γεννησαρέτ·¹⁵ καὶ εἶδεν δύο πλοῖα ἐστῶτα παρὰ τὴν λίμνην·¹⁴ οἱ 2

δὲ ἄλιεῖς¹⁶ ἀποβάντες¹⁷ ἀπ' αὐτῶν ἀπέπλυναν¹⁸ τὰ δίκτυα.¹⁹ 3

Ἐμβὰς²⁰ δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ Σίμωνος, ἠρώτησεν

¹ δύνω, enter, set. ² ἡλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. ³ ἀσθενέω, be weak, sick. ⁴ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ⁵ ποικίλος, varied, manifold. ⁶ ἐπιτίθημι, lay upon, put. ⁷ θεράπεύω, heal, care for. ⁸ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁹ ἔδω, permit, allow. ¹⁰ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ¹¹ ἐπζητέω, seek for, seek after. ¹² κατέχω, hold back, hold fast. ¹³ ἐπικείμεαι, lie on, lie upon. ¹⁴ λίμνη, ης, ἡ, lake. ¹⁵ Γεννησαρέτ, ἡ, Gennesaret. ¹⁶ ἄλιεύς, ὁ, fisherman. ¹⁷ ἀποβαίνω, get out, go away. ¹⁸ ἀποπλύνω, wash, rinse. ¹⁹ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ²⁰ ἐμβαίνω, embark.

αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν¹ ὀλίγον.² Καὶ καθίσας³ ἐδίδασκεν
 ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. Ὡς δὲ ἐπαύσατο⁴ λαλῶν, εἶπεν πρὸς 4
 τὸν Σίμωνα, Ἐπανάγαγε¹ εἰς τὸ βάθος,⁵ καὶ χαλάσατε⁶ τὰ δίκτυα⁷
 ὑμῶν εἰς ἄγραν.⁸ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιστάτα, 5
 δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες¹⁰ οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ
 ῥήματί σου χαλάσω⁶ τὸ δίκτυον.⁷ Καὶ τοῦτο ποιήσαντες, 6
 συνέκλεισαν¹¹ πλῆθος¹² ἰχθύων¹³ πολὺ· διερρήγνυτο¹⁴ δὲ τὸ
 δίκτυον⁷ αὐτῶν· καὶ κατένευσαν¹⁵ τοῖς μετόχοις¹⁶ τοῖς ἐν τῷ 7
 ἐτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι¹⁷ αὐτοῖς· καὶ ἦλθον καὶ
 ἔπλησαν¹⁸ ἀμφότερα¹⁹ τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι²⁰ αὐτά. Ἴδὼν δὲ 8
 Σίμων Πέτρος προσέπεσεν²¹ τοῖς γόνασιν²² Ἰησοῦ, λέγων,
 Ἐξέλθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός²³ εἰμι, κύριε. Θάμβος²⁴ 9
 γὰρ περιέσχεν²⁵ αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρα⁸
 τῶν ἰχθύων¹³ ἧ συνέλαβον·¹⁷ ὁμοίως²⁶ δὲ καὶ Ἰάκωβον²⁷ καὶ 10
 Ἰωάννην, υἱοὺς Ζεβεδαίου,²⁸ οἳ ἦσαν κοινωνοὶ²⁹ τῷ Σίμωνι. Καὶ
 εἶπεν πρὸς τὸν Σίμονα ὁ Ἰησοῦς, Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν
 ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.³⁰ Καὶ καταγαρόντες³¹ τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν 11
 γῆν, ἀφέντες ἅπαντα,³² ἠκολούθησαν αὐτῷ.

¹ ἐπανάγω, put out (to sea), return. ² ὀλίγος, little, few. ³ καθίζω, seat, sit. ⁴ παύω, cause to cease. ⁵ βάθος, οὗς, τό, depth, deep. ⁶ χαλάω, slacken, let down. ⁷ δίκτυον, οὗς, τό, net, fishing net. ⁸ ἄγρα, ας, ἡ, catch, booty. ⁹ ἐπιστάτης, οὗς, ὁ, chief, commander. ¹⁰ κοπιᾶω, toil, labor. ¹¹ συγκλείω, shut, enclose. ¹² πλῆθος, οὗς, τό, multitude. ¹³ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ¹⁴ διαρρήσσω, tear asunder. ¹⁵ κατανεύω, signal, nod. ¹⁶ μέτοχος, οὗς, ὁ, partaker, partner. ¹⁷ συλλαμβάνω, take, conceive. ¹⁸ πλήθω, fill. ¹⁹ ἀμφότεροι, both, both of two. ²⁰ βυθίζω, sink, plunge. ²¹ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ²² γόνυ, ατος, τό, knee. ²³ ἁμαρτωλός, οὗς, ὁ, sinner. ²⁴ θάμβος, οὗς, τό, amazement, astonishment. ²⁵ περιέχω, surround, seize. ²⁶ ὁμοίως, likewise, in like manner. ²⁷ Ἰάκωβος, James, Jacob. ²⁸ Ζεβεδαῖος, οὗς, ὁ, Zebedee. ²⁹ κοινωνός, οὗς, ὁ, partner, sharer. ³⁰ ζωγρέω, capture alive. ³¹ κατάγω, bring down, lead down. ³² ἅπας, each, every.

Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ 12
 πλήρης¹ λέπρας·² καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον,
 ἐδεήθη³ αὐτοῦ, λέγων, Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι.⁴ 13
 Καὶ ἐκτείνας⁵ τὴν χεῖρα ἤψατο⁶ αὐτοῦ, εἰπὼν, Θέλω,
 καθαρίσθητι.⁴ Καὶ εὐθέως ἡ λέπρα² ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ 14
 αὐτὸς παρήγγειλεν⁷ αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν: ἀλλὰ ἀπελθὼν δείξον⁸
 σεαυτὸν⁹ τῷ ἱερεῖ,¹⁰ καὶ προσένεγκε¹¹ περὶ τοῦ καθαρισμοῦ¹² σου,
 καθὼς προσέταξεν¹³ Μωσῆς, εἰς μαρτύριον¹⁴ αὐτοῖς. Διήρχετο¹⁵ 15
 δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ: καὶ συνήρχοντο¹⁶ ὄχλοι πολλοὶ
 ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι¹⁷ ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν¹⁸
 αὐτῶν. Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν¹⁹ ἐν ταῖς ἐρήμοις²⁰ καὶ 16
 προσευχόμενος.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων: καὶ ἦσαν 17
 καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι,²¹ οἳ ἦσαν ἐληλυθότες
 ἐκ πάσης κώμης²² τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας²³ καὶ Ἱερουσαλήμ:
 καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι²⁴ αὐτούς. Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες 18
 φέροντες ἐπὶ κλίνης²⁵ ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος,²⁶ καὶ
 ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν²⁷ καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ: καὶ μὴ 19

¹ πλήρης, full. ² λέπρα, ας, ἡ, leprosy. ³ δέομαι, ask, request. ⁴ καθαρίζω, cleanse, make clean. ⁵ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ⁶ ἅπτομαι, touch or handle. ⁷ παραγγέλλω, order, command. ⁸ δείκνυμι, show, point out. ⁹ σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹⁰ ἱερεὺς, ἑως, ὁ, priest. ¹¹ προσφέρω, bring to, offer. ¹² καθαρισμός, οὗ, ὁ, cleansing, purification. ¹³ προστάσσω, command, order. ¹⁴ μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. ¹⁵ διέρχομαι, cross over, pass through. ¹⁶ συνέρχομαι, come together, come or go with. ¹⁷ θεραπεύω, heal, care for. ¹⁸ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ¹⁹ ὑποχωρέω, withdraw, go away. ²⁰ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ²¹ νομοδιδάσκαλος, ου, ὁ, teacher of the law. ²² κώμη, ης, ἡ, village. ²³ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ²⁴ ἰάομαι, heal. ²⁵ κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. ²⁶ παραλύω, relax, enfeeble. ²⁷ εἰσφέρω, carry inward, bring in.

εὐρόντες ποίας¹ εἰσενέγκωσιν² αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες
 ἐπὶ τὸ δῶμα,³ διὰ τῶν κεράμων⁴ καθήκαν⁵ αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ
 εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν⁷ τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, 20
 εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπε, ἀφένται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. Καὶ 21
 ἤρξαντο διαλογίζεσθαι⁸ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, λέγοντες,
 Τίς ἐστὶν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας;⁹ Τίς δύναται ἀφιέναι
 ἁμαρτίας, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεός; Ἐπιγινούς¹⁰ δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς 22
 διαλογισμοὺς¹¹ αὐτῶν ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί
 διαλογίζεσθε⁸ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Τί ἐστὶν εὐκοπώτερον,¹² 23
 εἰπεῖν, Ἀφένται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, Ἐγείραι καὶ
 περιπάτει; Ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 24
 ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας – εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ¹³ – Σοὶ
 λέγω, ἔγεραι, καὶ ἄρας τὸ κλινιδιόν⁶ σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν
 σου. Καὶ παραχρῆμα¹⁴ ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ’ ὃ 25
 κατέκειτο,¹⁵ ἀπήλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν. Καὶ 26
 ἔκστασις¹⁶ ἔλαβεν ἅπαντας,¹⁷ καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ
 ἐπλήσθησαν¹⁸ φόβου,¹⁹ λέγοντες ὅτι Εἶδομεν παράδοξα²⁰
 σήμερον.²¹

¹ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ² εἰσφέρω, carry inward, bring in. ³ δῶμα, τος, τό, house, housetop. ⁴ κέραμος, ου, ό, clay, roof tile. ⁵ καθίημι, let down, lower. ⁶ κλινίδιον, ου, τό, small bed, cot. ⁷ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁸ διαλογίζομαι, debate, reason. ⁹ βλασφημία, ας, ή, blasphemy, reproach. ¹⁰ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹¹ διαλογισμός, ου, ό, reasoning, questioning. ¹² εὐκοπώτερον, easier. ¹³ παραλύω, relax, enfeeble. ¹⁴ παραχρῆμα, immediately, instantly. ¹⁵ κατὰκειμαι, lie down, lie sick. ¹⁶ ἔκστασις, εως, ή, bewilderment, ecstasy. ¹⁷ ἅπας, each, every. ¹⁸ πλήθω, fill. ¹⁹ φόβος, ου, ό, fear, terror. ²⁰ παράδοξος, strange, wonderful. ²¹ σήμερον, today, now.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν, καὶ ἐθεάσατο¹ τελώνην,² ὀνόματι Λευῖν,³ 27
καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,⁴ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι. Καὶ 28
καταλιπὼν⁵ ἅπαντα,⁶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. Καὶ 29
ἐποίησεν δοχὴν⁷ μεγάλην Λευῖς³ αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν
ὄχλος τελωνῶν² πολὺς, καὶ ἄλλων οἱ ἦσαν μετ' αὐτῶν
κατακείμενοι.⁸ Καὶ ἐγόγγυζον⁹ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ 30
Φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες, Διὰ τί μετὰ τῶν
τελωνῶν² καὶ ἁμαρτωλῶν¹⁰ ἐσθίετε καὶ πίνετε; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 31
Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Οὐ χρειάν¹¹ ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες¹²
ἰατροῦ,¹³ ἀλλ' οἱ κακῶς¹⁴ ἔχοντες. Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, 32
ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς¹⁰ εἰς μετάνοιαν.¹⁵ Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, Διὰ 33
τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν¹⁶ πυκνά,¹⁷ καὶ δεήσεις¹⁸
ποιοῦνται, ὁμοίως¹⁹ καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων· οἱ δὲ σοὶ²⁰ ἐσθίουσιν
καὶ πίνουσιν; Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς 34
τοῦ νυμφῶνος,²¹ ἐν ᾧ ὁ νυμφίος²² μετ' αὐτῶν ἐστίν, ποιῆσαι
νηστεύειν;¹⁶ Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ²³ ἀπ' αὐτῶν 35
ὁ νυμφίος,²² τότε νηστεύσουσιν¹⁶ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. 36
Ἔλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Οὐδεὶς ἐπίβλημα²⁴

¹ θεάομαι, look at, behold. ² τελώνης, σου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ³ Λευῖς, ὁ, Levi. ⁴ τελώνιον, σου, τό, tax office, tax collector's office. ⁵ καταλείπω, leave, leave behind. ⁶ ἅπας, each, every. ⁷ δοχή, ἥς, ἡ, reception, banquet. ⁸ κατάκειμαι, lie down, lie sick. ⁹ γογγύζω, mutter, murmur. ¹⁰ ἁμαρτωλός, σου, ὁ, sinner. ¹¹ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ¹² ὑγιαίνω, be in good health, am well. ¹³ ἰατρός, οὗ, ὁ, physician. ¹⁴ κακῶς, badly, evilly. ¹⁵ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ¹⁶ νηστεύω, fast. ¹⁷ πυκνός, frequent, numerous. ¹⁸ δεήσις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ¹⁹ ὁμοίως, likewise, in like manner. ²⁰ σός, your, yours. ²¹ νυμφῶν, ὄνος, ὁ, bridal chamber, wedding hall. ²² νυμφίος, σου, ὁ, bridegroom. ²³ ἀπαίρω, take away, depart. ²⁴ ἐπίβλημα, τος, τό, patch, patch on a garment.

ἱματίου καινοῦ¹ ἐπιβάλλει² ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν·³ εἰ δὲ μήγε,⁴ καὶ
 τὸ καινὸν¹ σχίζει,⁵ καὶ τῷ παλαιῷ³ οὐ συμφωνεῖ⁶ τὸ ἀπὸ τοῦ
 καινοῦ.¹ Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον⁷ νέον⁸ εἰς ἀσκοῦς⁹ παλαιούς·³ εἰ 37
 δὲ μήγε,⁴ ῥήξει¹⁰ ὁ νέος⁸ οἶνος⁷ τοὺς ἀσκοῦς,⁹ καὶ αὐτὸς
 ἐκχυθήσεται,¹¹ καὶ οἱ ἀσκοὶ⁹ ἀπολοῦνται. Ἀλλὰ οἶνον⁷ νέον⁸ εἰς 38
 ἀσκοῦς⁹ καινοὺς¹ βλητέον,¹² καὶ ἀμφοτέροι¹³ συντηροῦνται.¹⁴ Καὶ 39
 οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν³ εὐθέως θέλει νέον·⁸ λέγει γάρ, Ὁ παλαιὸς³
 χρηστότερός¹⁵ ἐστιν.

Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ¹⁶ διαπορεύεσθαι¹⁷ αὐτὸν διὰ 6
 τῶν σπορίμων·¹⁸ καὶ ἔτιλλον¹⁹ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυν,²⁰
 καὶ ἤσθιον, ψάχοντες²¹ ταῖς χερσίν. Τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων 2
 εἶπον αὐτοῖς, Τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστιν²² ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασιν; 3
 Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ τοῦτο
 ἀνέγνωτε,²³ ὃ ἐποίησεν Δαυὶδ, ὁπότε²⁴ ἐπείνασεν²⁵ αὐτὸς καὶ οἱ
 μετ' αὐτοῦ ὄντες; Ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς 4
 ἄρτους τῆς προθέσεως²⁶ ἔλαβεν, καὶ ἔφαγεν, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς
 μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστιν²² φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;²⁷ 5

¹ καινός, new, fresh. ² ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ³ παλαιός, old, ancient. ⁴ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ⁵ σχίζω, split, separate. ⁶ συμφωνέω, agree with, agree together. ⁷ οἶνος, οὐ, ὁ, wine. ⁸ νέος, new, young. ⁹ ἀσός, οὐ, ὁ, leather bottle, wineskin. ¹⁰ ῥήγνυμι, break apart, throw down. ¹¹ ἐκχέω, pour out, shed. ¹² βλητέος, must be put, that ought to be put. ¹³ ἀμφοτέροι, both, both of two. ¹⁴ συντηρέω, preserve, treasure. ¹⁵ χρηστός, good, kind. ¹⁶ δευτερόπρωτος, second-first. ¹⁷ διαπορεύομαι, pass across, journey through. ¹⁸ σπόριμος, grain field, sown. ¹⁹ τίλλω, pluck, pick. ²⁰ στάχυν, υος, ὁ, Stachys, head of grain. ²¹ ψάχω, rub, rub to pieces. ²² ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ²³ ἀναγινώσκω, read. ²⁴ ὁπότε, when. ²⁵ πεινάω, hunger, am hungry. ²⁶ πρόθεσις, εως, ἡ, setting forth, purpose. ²⁷ ἱερεύς, ἑως, ὁ, priest.

Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι Κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ
σαββάτου.

Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν 6
συναγωγὴν καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ
αὐτοῦ ἦ δεξιὰ ἦν ξηρά.¹ Παρατήρουν² δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ 7
Φαρισαῖοι, εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει·³ ἵνα εὕρωσιν
κατηγορίαν⁴ αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ᾗδει τοὺς διαλογισμοὺς⁵ αὐτῶν, 8
καὶ εἶπεν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρᾷ¹ ἔχοντι τὴν χεῖρα, Ὑγεραι, καὶ
στήθι εἰς τὸ μέσον. Ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς 9
αὐτούς, Ὑπερωτήσω ὑμᾶς τί, Ὑξεστιν⁶ τοῖς σάββασιν
ἀγαθοποιῆσαι⁷ ἢ κακοποιῆσαι;⁸ Ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι; Καὶ 10
περιβλεψάμενος⁹ πάντας αὐτούς, εἶπεν αὐτῷ, Ὑεκτεινον¹⁰ τὴν
χεῖρά σου. Ὁ δὲ ἐποίησεν καὶ ἀποκατεστάθη¹¹ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὕγιης
ὥς ἡ ἄλλη. Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν¹³ ἀνοίας·¹⁴ καὶ διελάλουν¹⁵ 11
πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ.

¹ξηρός, dry, withered. ²παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ³θεραπεύω, heal, care for. ⁴κατηγορία, ας, ἡ, accusation, charge. ⁵διαλογισμός, οὗ, ὁ, reasoning, questioning. ⁶ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ⁷ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right. ⁸κακοποιέω, do evil, harm. ⁹περιβλέπομαι, look around, look around on. ¹⁰ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ¹¹ἀποκαθίστημι, restore, give back. ¹²ὕγιης, whole, healthy. ¹³πλήθω, fill. ¹⁴ἄνοια, ας, ἡ, folly, foolishness. ¹⁵διαλάλέω, discuss, converse together.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος 12
 προσεύξασθαι· καὶ ἦν διανυκτερεύων¹ ἐν τῇ προσευχῇ² τοῦ θεοῦ. 13
 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησεν³ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ
 ἐκλεξάμενος⁴ ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν,⁵
 Σίμωνα δὲν καὶ ὠνόμασεν⁵ Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν⁶ τὸν ἀδελφὸν 14
 αὐτοῦ, Ἰάκωβον⁷ καὶ Ἰωάννην, Φίλιππον⁸ καὶ Βαρθολομαῖον,⁹ 15
 Ματθαῖον¹⁰ καὶ Θωμᾶν,¹¹ Ἰάκωβον⁷ τὸν τοῦ Ἀλφαίου,¹² καὶ
 Σίμωνα τὸν καλούμενον Ζηλωτὴν,¹³ Ἰούδαν¹⁴ Ἰακώβου,⁷ καὶ 16
 Ἰούδαν¹⁴ Ἰσκαριώτην,¹⁵ ὃς καὶ ἐγένετο προδότης.¹⁶ Καὶ καταβάς 17
 μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ,¹⁷ καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ,
 καὶ πλῆθος¹⁸ πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας¹⁹ καὶ
 Ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς παραλίου²⁰ Τύρου²¹ καὶ Σιδῶνος,²² οἳ ἦλθον
 ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι²³ ἀπὸ τῶν νόσων²⁴ αὐτῶν· καὶ οἱ 18
 ὀχλούμενοι²⁵ ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων,²⁶ καὶ ἐθεραπεύοντο.²⁷ 19
 Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι²⁸ αὐτοῦ· ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ
 ἐξήρχετο καὶ ἰᾶτο²³ πάντας.

¹ διανυκτερεύω, spend the whole night. ² προσευχή, ἡς, ἡ, prayer, place for prayer. ³ προσφωνέω, call to, summon. ⁴ ἐκλέγομαι, choose, elect. ⁵ ὀνομάζω, name, give a name to. ⁶ Ἀνδρέας, ου, ό, Andrew. ⁷ Ἰάκωβος, James, Jacob. ⁸ Φίλιππος, ου, ό, Philip. ⁹ Βαρθολομαῖος, ου, ό, Bartholomew. ¹⁰ Ματθαῖος, ου, ό, Matthew. ¹¹ Θωμᾶς, ᾱ, ό, Thomas. ¹² Ἀλφαῖος, ου, ό, Alphaeus. ¹³ ζηλωτής, ου, ό, Zealot, zealot. ¹⁴ Ἰούδας, α, ό, Judas, Judah. ¹⁵ Ἰσκαριώτης, ου, ό, Iscariot, man of Kerioth. ¹⁶ προδότης, ου, ό, betrayer, traitor. ¹⁷ πεδινός, flat, level. ¹⁸ πλῆθος, ους, τό, multitude. ¹⁹ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ²⁰ παράλιος, ου, ἡ, coastal, on the coast. ²¹ Τύρος, ου, ἡ, Tyre. ²² Σιδῶν, ὄνος, ἡ, Sidon. ²³ ἰάομαι, heal. ²⁴ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ²⁵ ὀχλέω, trouble, torment. ²⁶ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ²⁷ θεραπεύω, heal, care for. ²⁸ ἅπτομαι, touch or handle.

Καὶ αὐτὸς ἐπάρας¹ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ 20

ἔλεγεν,

Μακάριοι οἱ πτωχοί,² ὅτι ὑμετέρα³ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Μακάριοι οἱ πεινῶντες⁴ νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε.⁵ 21

Μακάριοι οἱ κλαίοντες⁶ νῦν, ὅτι γελάσετε.⁷

Μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν⁸ ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν 22

ἀφορίσωσιν⁹ ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσιν,¹⁰ καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα

ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκα¹¹ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Χάρητε ἐν 23

ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε.¹² ἰδοὺ γάρ, ὁ μισθὸς¹³ ὑμῶν

πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποιοῦν τοῖς προφήταις οἱ

πατέρες αὐτῶν.

Πλὴν¹⁴ οὐαὶ¹⁵ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις,¹⁶ ὅτι ἀπέχετε¹⁷ τὴν παράκλησιν¹⁸ 24

ὑμῶν.

¹ ἐπαίρω, lift up, raise. ² πτωχός, poor, poor man (as a noun). ³ ὑμέτερος, your. ⁴ πεινάω, hunger, am hungry. ⁵ χορτάζω, eat until full, be filled. ⁶ κλαίω, weep, weep for. ⁷ γελᾶω, laugh. ⁸ μισέω, hate, detest. ⁹ ἀφορίζω, separate, set apart. ¹⁰ ὀνειδίζω, reproach, revile. ¹¹ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ¹² σκιρτάω, leap, leap for joy. ¹³ μισθός, σὺ, ὁ, wages, reward. ¹⁴ πλὴν, however, but. ¹⁵ οὐαί, woe! alas! woe! ¹⁶ πλούσιος, rich. ¹⁷ ἀπέχω, received, obtain. ¹⁸ παράκλησις, εὐχ, ἡ, exhortation, consolation.

Οὐαὶ¹ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι,² ὅτι πεινάσετε.³

Οὐαὶ¹ ὑμῖν, οἱ γελῶντες⁴ νῦν, ὅτι πενθήσετε⁵ καὶ κλαύσετε.⁶

Οὐαὶ¹ ὅταν καλῶς⁷ ὑμᾶς εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι: κατὰ ταῦτα γὰρ 26
ἐποιοῦν τοῖς ψευδοπροφήταις⁸ οἱ πατέρες αὐτῶν.

Ἄλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς⁹ ὑμῶν, 27
καλῶς⁷ ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν¹⁰ ὑμᾶς, εὐλογεῖτε¹¹ τοὺς 28
καταρωμένους¹² ὑμῖν, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεάζοντων¹³
ὑμᾶς. Τῷ τύπτοντί¹⁴ σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα,¹⁵ πάρεχε¹⁶ καὶ τὴν 29
ἄλλην: καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα¹⁷ μὴ
κωλύσης.¹⁸ Παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου: καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος 30
τὰ σὰ¹⁹ μὴ ἀπαίτει.²⁰ Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ 31
ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.²¹ Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς 32
ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία²² ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ
τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιήτε²⁴ τοὺς 33
ἀγαθοποιούντας²⁴ ὑμᾶς, ποία²² ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ οἱ
ἁμαρτωλοὶ²³ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν. Καὶ ἐὰν δανείζητε²⁵ παρ' ὧν 34

¹ οὐαὶ, woe! alas! woe! ² ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ³ πεινάω, hunger, am hungry. ⁴ γελάω, laugh. ⁵ πενθέω, mourn, lament. ⁶ κλαίω, weep, weep for. ⁷ καλῶς, rightly, well. ⁸ ψευδοπροφήτης, ου, ό, false prophet. ⁹ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ¹⁰ μισέω, hate, detest. ¹¹ εὐλογέω, bless. ¹² καταράομαι, curse. ¹³ ἐπηρεάζω, mistreat, revile. ¹⁴ τύπτω, smite, beat. ¹⁵ σιαγών, όνος, ή, cheek, jawbone. ¹⁶ παρέχω, offer, afford. ¹⁷ χιτῶν, όνος, ό, tunic, garment. ¹⁸ κωλύω, forbid, hinder. ¹⁹ σός, your, yours. ²⁰ ἀπαιτέω, ask for, demand. ²¹ ὁμοίως, likewise, in like manner. ²² ποῖος, what sort of? what? of what sort. ²³ ἁμαρτωλός, ου, ό, sinner. ²⁴ ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right. ²⁵ δανείζω, lend, borrow.

ἐλπίζετε¹ ἀπολαβεῖν,² ποία³ ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ ἁμαρτωλοὶ
 ἁμαρτωλοῖς⁴ δανείζουσιν,⁵ ἵνα ἀπολάβωσιν² τὰ ἴσα.⁶ Πλὴν⁷ 35
 ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς⁸ ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε,⁹ καὶ δανεῖζετε,⁵
 μηδὲν ἀπελπίζοντες:¹⁰ καὶ ἔσται ὁ μισθός¹¹ ὑμῶν πολὺς, καὶ
 ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου:¹² ὅτι αὐτὸς χρηστός¹³ ἐστὶν ἐπὶ τοὺς
 ἀχαρίστους¹⁴ καὶ πονηροὺς. Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες,¹⁵ καθὼς καὶ 36
 ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων¹⁵ ἐστίν. Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ 37
 κριθῆτε. Μὴ καταδικάζετε,¹⁶ καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε:¹⁶
 ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε: δίδετε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν: 38
 μέτρον¹⁷ καλόν, πεπιεσμένον¹⁸ καὶ σεσαλευμένον¹⁹ καὶ
 ὑπερεκχυνόμενον²⁰ δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον²¹ ὑμῶν. Τῷ γὰρ
 αὐτῷ μέτρῳ¹⁷ ᾧ μετρεῖτε²² ἀντιμετρηθήσεται²³ ὑμῖν.

Εἶπεν δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, Μήτι²⁴ δύναται τυφλὸς τυφλὸν 39
 ὁδηγεῖν;²⁵ Οὐχὶ ἀμφοτέροι²⁶ εἰς βόθυνον²⁷ πεσοῦνται; Οὐκ ἔστιν 40
 μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ: κατηρτισμένος²⁸ δὲ πᾶς
 ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος²⁹ τὸ ἐν τῷ 41
 ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν³⁰ τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ

¹ ἐλπίζω, hope, hope for. ² ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ³ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ⁴ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁵ δανείζω, lend, borrow. ⁶ ἴσος, equal, identical. ⁷ πλὴν, however, but. ⁸ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ⁹ ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right. ¹⁰ ἀπελπίζω, despair of, expect in return. ¹¹ μισθός, οὐ, ὁ, wages, reward. ¹² ὑψίστος, highest, most high. ¹³ χρηστός, good, kind. ¹⁴ ἀχάριστος, ungrateful. ¹⁵ οἰκτίρμων, merciful, compassionate. ¹⁶ καταδικάζω, pass sentence upon, condemn. ¹⁷ μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. ¹⁸ πιέζω, press, press down. ¹⁹ σαλεύω, shake, excite. ²⁰ ὑπερεκχύνω, pour out so that it overflows. ²¹ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ²² μετρέω, measure, estimate. ²³ ἀντιμετρέω, measure in return. ²⁴ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ²⁵ ὁδηγέω, lead, guide. ²⁶ ἀμφοτέροι, both, both of two. ²⁷ βόθυνος, ου, ὁ, pit, ditch. ²⁸ καταρτίζω, mend, fit. ²⁹ κάρφος, ους, τό, speck, dry stalk. ³⁰ δοκός, οὐ, ἡ, beam of timber, log.

ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;¹ Ἡ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, 42
 Ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλλω τὸ κάρφος² τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς
 τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν³ οὐ βλέπων; Ὑποκριτά,⁴ ἔκβαλε
 πρῶτον τὴν δοκὸν³ ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις⁵
 ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος² τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. Οὐ 43
 γάρ ἐστιν δένδρον⁶ καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν⁷; οὐδὲ δένδρον⁶
 σαπρὸν⁷ ποιοῦν καρπὸν καλόν. Ἐκαστον γὰρ δένδρον⁶ ἐκ τοῦ 44
 ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. Οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν⁸ συλλέγουσιν⁹
 σύκα,¹⁰ οὐδὲ ἐκ βάτου¹¹ τρυγῶσιν¹² σταφυλὴν.¹³ Ὁ ἀγαθὸς 45
 ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ¹⁴ τῆς καρδίας αὐτοῦ
 προφέρει¹⁵ τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ
 θησαυροῦ¹⁴ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει¹⁵ τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ τοῦ
 περισσεύματος¹⁶ τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

Τί δέ με καλεῖτε, Κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; Πᾶς ὁ 46
 ἐρχόμενος πρὸς με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς,
 ὑποδείξω¹⁷ ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος¹⁸ ὁμοίος¹⁸ ἐστὶν ἀνθρώπῳ 48
 οἰκοδομοῦντι¹⁹ οἰκίαν, ὃς ἔσκαψεν²⁰ καὶ ἐβάθυνεν,²¹ καὶ ἔθηκεν
 θεμέλιον²² ἐπὶ τὴν πέτραν²³ πλημμύρας²⁴ δὲ γενομένης,

¹ κατανοέω, observe, understand. ² κάρφος, ους, τό, speck, dry stalk. ³ δοκός, οὔ, ἡ, beam of timber, log. ⁴ ὑποκριτής, οὔ, ὁ, hypocrite, pretender. ⁵ διαβλέπω, see clearly, look intently. ⁶ δένδρον, ου, τό, tree. ⁷ σαπρός, rotten, worthless. ⁸ ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ⁹ συλλέγω, collect, gather. ¹⁰ σύκον, ου, τό, fig. ¹¹ βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). ¹² τρυγάω, gather in, harvest. ¹³ σταφυλή, ης, ἡ, grape, bunch of grapes. ¹⁴ θησαυρός, οὔ, ὁ, storehouse, treasure. ¹⁵ προφέρω, bring forth, produce. ¹⁶ περισσεύμα, τος, τό, superfluity, abundance. ¹⁷ ὑποδείκνυμι, show, indicate. ¹⁸ ὅμοιος, like, similar. ¹⁹ οἰκοδομέω, build up, construct. ²⁰ σκάπτω, dig. ²¹ βαθύνω, deepen, go down deep. ²² θεμέλιος, ου, ὁ, foundation. ²³ πέτρα, ας, ἡ, rock. ²⁴ πλημμύρα, ας, ἡ, flood.

προσέρρηξεν¹ ὁ ποταμός² τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν³
σαλεύσαι⁴ αὐτήν· θεμελίωτο⁵ γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.⁶ Ὁ δὲ 49
ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιός⁷ ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι⁸
οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς⁹ θεμελίου·¹⁰ ἡ προσέρρηξεν¹ ὁ ποταμός,²
καὶ εὐθέως ἔπεσεν, καὶ ἐγένετο τὸ ῥήγμα¹¹ τῆς οἰκίας ἐκείνης
μέγα.

Ἐπεὶ¹² δὲ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς¹³ τοῦ 7
λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καπερναοῦμ.¹⁴

Ἐκατοντάρχου¹⁵ δὲ τινος δοῦλος κακῶς¹⁶ ἔχων ἔμελλεν τελευτᾶν,¹⁷ 2
ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.¹⁸ Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλεν 3
πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως
ἐλθὼν διασώσῃ¹⁹ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. Οἱ δέ, παραγενόμενοι²⁰ πρὸς 4
τὸν Ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως,²¹ λέγοντες ὅτι ἄξιός²²
ἐστὶν ᾧ παρέξει²³ τοῦτο· ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν 5
συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν⁸ ἡμῖν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο 6
σὺν αὐτοῖς. Ἦδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν²⁴ ἀπέχοντος²⁵ ἀπὸ τῆς
οἰκίας, ἔπεμψεν πρὸς αὐτὸν ὁ ἐκατόνταρχος¹⁵ φίλους,²⁶ λέγων

¹ προσρήγνυμι, dash against. ² ποταμός, οὐ, ὁ, river, stream. ³ ἰσχύω, be strong, able. ⁴ σαλεύω, shake, excite. ⁵ θεμελιόω, lay a foundation, found. ⁶ πέτρα, ας, ἡ, rock. ⁷ ὅμοιος, like, similar. ⁸ οἰκοδομέω, build up, construct. ⁹ χωρίς, separate, apart from (gen). ¹⁰ θεμέλιος, οὐ, ὁ, foundation. ¹¹ ῥήγμα, τος, τό, wreck, ruin. ¹² ἐπεὶ, when, since. ¹³ ἀκοή, ἡς, ἡ, hearing, report. ¹⁴ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ¹⁵ ἐκατοντάρχης, centurion. ¹⁶ κακῶς, badly, evilly. ¹⁷ τελευτάω, die, end. ¹⁸ ἔντιμος, valued, precious. ¹⁹ διασώζω, save, bring safely to. ²⁰ παραγίνομαι, come, arrive. ²¹ σπουδαίως, with haste, diligently. ²² ἄξιος, worthy, deserving. ²³ παρέχω, offer, afford. ²⁴ μακράν, far away. ²⁵ ἀπέχω, received, obtain. ²⁶ φίλος, οὐ, ὁ, loving, friend.

αὐτῷ, Κύριε, μὴ σκύλλου·¹ οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς² ἵνα ὑπὸ τὴν
 στέγην³ μου εἰσέλθῃς· διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν⁴ ἤξιωσα⁵ πρὸς σε ἐλθεῖν· 7
 ἀλλ' εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται⁶ ὁ παῖς⁷ μου. Καὶ γὰρ ἐγὼ 8
 ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος,⁸ ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν⁴
 στρατιώτας,⁹ καὶ λέγω τούτῳ, Πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ
 ἄλλω, Ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, Ποίησον τοῦτο,
 καὶ ποιεῖ. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν¹⁰ αὐτόν, καὶ 9
 στραφεὶς¹¹ τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν, Λέγω ὑμῖν, οὔτε
 ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην¹² πίστιν εὑρον. Καὶ ὑποστρέψαντες¹³ οἱ 10
 πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον εὑρον τὸν ἀσθενοῦντα¹⁴ δοῦλον
 ὑγιαίνοντα.¹⁵

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξῆς,¹⁶ ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναϊν·¹⁷ 11
 καὶ συνεπορεύοντο¹⁸ αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί,² καὶ ὄχλος
 πολὺς. Ὡς δὲ ἤγγισεν¹⁹ τῇ πύλῃ²⁰ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ, 12
 ἐξεκομίζετο²¹ τεθνηκώς,²² υἱὸς μονογενῆς²³ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ
 αὐτὴ χήρα·²⁴ καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς² σὺν αὐτῇ. Καὶ ἰδὼν 13
 αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη²⁵ ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, Μὴ
 κλαῖε.²⁶ Καὶ προσελθὼν ἥψατο²⁷ τῆς σοροῦ·²⁸ οἱ δὲ βαστάζοντες²⁹ 14

¹ σκύλλω, trouble, bother. ² ἱκανός, sufficient, able. ³ στέγη, ης, ἡ, roof, flat roof of a house. ⁴ ἐμαυτοῦ, of myself. ⁵ ἀξιόω, consider worthy. ⁶ ἰάομαι, heal. ⁷ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ⁸ τάσσω, arrange, appoint. ⁹ στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ¹⁰ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹¹ στρέφω, turn, am converted. ¹² τοσούτος, so great, so much. ¹³ ὑποστρέφω, return, turn back. ¹⁴ ἀσθενέω, be weak, sick. ¹⁵ ὑγιαίνω, be in good health, am well. ¹⁶ ἐξῆς, next, next in order. ¹⁷ Ναϊν, ἡ, Nain. ¹⁸ συμπορεύομαι, come together, travel with. ¹⁹ ἐγγίζω, come near, approach. ²⁰ πύλη, ης, ἡ, gate, porch. ²¹ ἐκκομίζω, carry out. ²² θνήσκω, die, am dying. ²³ μονογενής, only begotten, only. ²⁴ χήρα, ας, ἡ, widow. ²⁵ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ²⁶ κλαίω, weep, weep for. ²⁷ ἥπτομαι, touch or handle. ²⁸ σορός, οὔ, ἡ, coffin, bier. ²⁹ βαστάζω, bear, carry.

ἔστησαν. Καὶ εἶπεν, Νεανίσκε,¹ σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. Καὶ 15
 ἀνεκάθισεν² ὁ νεκρός, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. Καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ
 μητρὶ αὐτοῦ. Ἔλαβεν δὲ φόβος³ πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, 16
 λέγοντες ὅτι Προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι
 Ἐπεσκέψατο⁴ ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος 17
 ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ⁵ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.⁶

Καὶ ἀπήγγειλαν⁷ Ἰωάννη οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. 18
 Καὶ προσκαλεσάμενος⁸ δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης
 ἔπεμψεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, λέγων, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον
 προσδοκῶμεν;⁹ Παραγενόμενοι¹⁰ δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπον, 20
 Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς¹¹ ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σε, λέγων, Σὺ εἶ ὁ
 ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;⁹ Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ 21
 ἐθεράπευσεν¹² πολλοὺς ἀπὸ νόσων¹³ καὶ μαστίγων¹⁴ καὶ
 πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο¹⁵ τὸ
 βλέπειν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες 22
 ἀπαγγείλατε⁷ Ἰωάννη ἃ εἶδετε καὶ ἠκούσατε: ὅτι τυφλοὶ
 ἀναβλέπουσιν,¹⁶ χωλοὶ¹⁷ περιπατοῦσιν, λεπροὶ¹⁸ καθαρίζονται,¹⁹
 κωφοὶ²⁰ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ²¹ εὐαγγελίζονται: 23

¹ νεανίσκος, ου, ὁ, youth, young man. ² ἀνακαθίζω, sit up. ³ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ⁴ ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ⁵ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ⁶ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ⁷ ἀπαγγέλλω, announce, report. ⁸ προσκαλέω, summon. ⁹ προσδοκάω, wait for, look for. ¹⁰ παραγίνομαι, come, arrive. ¹¹ βαπτιστής, οὔ, ὁ, baptist, baptizer. ¹² θεραπεύω, heal, care for. ¹³ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ¹⁴ μάστιξ, ιγος, ἡ, whip, scourge. ¹⁵ χαρίζομαι, give freely, forgive. ¹⁶ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ¹⁷ χωλός, lame, deprived of a foot. ¹⁸ λεπρός, οὔ, ὁ, scaly, leprous. ¹⁹ καθαρίζω, cleanse, make clean. ²⁰ κωφός, deaf, dumb. ²¹ πτωχός, poor, poor man (as a noun).

καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ¹ ἐν ἐμοί.

Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις 24

περὶ Ἰωάννου, Τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι;²

Κάλαμον³ ὑπὸ ἀνέμου⁴ σαλευόμενον;⁵ Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε 25

ἰδεῖν; Ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς⁶ ἱματίοις ἡμφιεσμένον;⁷ Ἴδού, οἱ ἐν

ἱματισμῷ⁸ ἐνδόξῳ⁹ καὶ τρυφῇ¹⁰ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς βασιλείοις¹¹

εἰσίν. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; Προφήτην; Ναί,¹² λέγω ὑμῖν, 26

καὶ περισσότερον¹³ προφήτου. Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται, 27

Ἴδού, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρό¹⁴ προσώπου σου, ὃς

κατασκευάσει¹⁵ τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν¹⁶ σου. Λέγω γὰρ ὑμῖν, 28

μεῖζων ἐν γεννητοῖς¹⁷ γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου τοῦ

βαπτιστοῦ¹⁸ οὐδεὶς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος¹⁹ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ

θεοῦ μεῖζων αὐτοῦ ἐστιν. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι 29

ἐδικαίωσαν²¹ τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα²² Ἰωάννου· οἱ 30

δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ²³ τὴν βουλὴν²⁴ τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν²⁵

εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ. Τίνι οὖν ὁμοιώσω²⁶ 31

τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς²⁷ ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι;²⁸ 32

¹ σκανδαλίζω, cause to stumble. ² θεάσασθαι, look at, behold. ³ κάλαμος, ου, ὁ, reed, reed-pen. ⁴ ἄνεμος, ου, ὁ, wind. ⁵ σαλεύω, shake, excite. ⁶ μαλακός, soft, effeminate. ⁷ ἡμφιέννυμι, clothe, dress. ⁸ ἱματισμός, οὔ, ὁ, clothing. ⁹ ἐνδοξός, honored, glorious. ¹⁰ τρυφή, ἥς, ἡ, reveling, luxury. ¹¹ βασιλῆας, kingly, royal. ¹² ναί, yes, truly. ¹³ περισσότερος, excessive, abundant. ¹⁴ πρό, before (gen), before. ¹⁵ κατασκευάζω, prepare, build. ¹⁶ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ¹⁷ γεννητός, born, begotten. ¹⁸ βαπτιστής, οὔ, ὁ, baptist, baptizer. ¹⁹ μικρός, small, little. ²⁰ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ²¹ δικαίωσας, justify, pronounce righteous. ²² βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ²³ νομικός, pertaining to the law. ²⁴ βουλή, ἥς, ἡ, counsel, purpose. ²⁵ ἀθετέω, reject, annul. ²⁶ ὁμοίωσας, make like, liken. ²⁷ γενεά, ἁς, ἡ, generation. ²⁸ ὅμοιος, like, similar.

Ὅμοιοι¹ εἰσιν παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ² καθημένοις, καὶ
 προσφωνοῦσιν³ ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν, Ἡὐλήσαμεν⁴ ὑμῖν, καὶ
 οὐκ ὠρχήσασθε·⁵ ἐθρηνήσαμεν⁶ ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.⁷ 33
 Ἐλήλυθεν γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς⁸ μήτε⁹ ἄρτον ἐσθίων μήτε⁹
 οἶνον¹⁰ πίνων, καὶ λέγετε, Δαιμόνιον ἔχει· ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ 34
 ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, Ἰδοὺ, ἄνθρωπος φάγος¹¹
 καὶ οἰνοπότης,¹² φίλος¹³ τελωνῶν¹⁴ καὶ ἁμαρτωλῶν.¹⁵ Καὶ 35
 ἐδικαιώθη¹⁶ ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.

Ἦρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγη μετ' αὐτοῦ· καὶ 36
 εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου ἀνεκλίθη.¹⁷ Καὶ ἰδοὺ, 37
 γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλός,¹⁵ ἐπιγνοῦσα¹⁸ ὅτι ἀνάκειται
 ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα²⁰ ἀλάβαστρον²¹ μύρου,²² 38
 καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω²³ κλαίουσα,⁷ ἤρξατο
 βρέχειν²⁴ τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν,²⁵ καὶ ταῖς θριξίν²⁶ τῆς
 κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσεν,²⁷ καὶ κατεφίλει²⁸ τοὺς πόδας αὐτοῦ,
 καὶ ἤλειφεν²⁹ τῷ μύρῳ.²² Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν 39
 εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων, Οὗτος, εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς

¹ ὅμοιος, like, similar. ² ἀγορά, ἄς, ἡ, marketplace, place of assembly. ³ προσφωνέω, call to, summon. ⁴ αὐλέω, play a flute, play the flute. ⁵ ὀρχέομαι, dance. ⁶ θρηνέω, lament, mourn. ⁷ κλαίω, weep, weep for. ⁸ βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. ⁹ μήτε, neither, nor. ¹⁰ οἶνος, οὐ, ὁ, wine. ¹¹ φάγος, οὐ, ὁ, glutton. ¹² οἰνοπότης, οὐ, ὁ, drunkard, excessive wine-drinker. ¹³ φίλος, οὐ, ὁ, loving, friend. ¹⁴ τελώνης, οὐ, ὁ, tax collector, collector of taxes. ¹⁵ ἁμαρτωλός, οὐ, ὁ, sinner. ¹⁶ δικαιόω, justify, pronounce righteous. ¹⁷ ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ¹⁸ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹⁹ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ²⁰ κομίζω, receive, bring. ²¹ ἀλάβαστρον, οὐ, τό, alabaster jar. ²² μύρον, οὐ, τό, ointment, perfume. ²³ ὀπίσω, behind, after (gen). ²⁴ βρέχω, send rain, rain. ²⁵ δάκρυον, οὐ, τό, teardrop, a tear. ²⁶ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ²⁷ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ²⁸ καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ²⁹ ἀλείφω, anoint.

καὶ ποταπῇ¹ ἢ γυνὴ ἣτις ἄπτεται² αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός³ ἐστίν. 40

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, Σίμων, ἔχω σοί τι

εἰπεῖν. Ὁ δέ φησιν, Διδάσκαλε, εἰπέ. Δύο χρεωφειλέται⁴ ἦσαν 41

δανειστῇ⁵ τινί: ὁ εἷς ὥφειλεν⁶ δηνάρια⁷ πεντακόσια,⁸ ὁ δὲ ἕτερος

πεντήκοντα.⁹ Μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι,¹⁰ ἀμφοτέροις¹¹ 42

ἐχαρίσατο.¹² Τίς οὖν αὐτῶν, εἰπέ, πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει; 43

Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν, Ὑπολαμβάνω¹³ ὅτι ὃ τὸ πλεῖον

ἐχαρίσατο.¹² Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ὁρθῶς¹⁴ ἔκρινας. Καὶ στραφεὶς¹⁵ 44

πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ Σίμωνι ἔφη, Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα;

Εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ

ἔδωκας: αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν¹⁶ ἔβρεξέν¹⁷ μου τοὺς πόδας, καὶ

ταῖς θρίξιν¹⁸ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξεν.¹⁹ Φίλημά²⁰ μοι οὐκ 45

ἔδωκας: αὕτη δέ, ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπεν²¹ καταφιλοῦσά²²

μου τοὺς πόδας. Ἐλαίῳ²³ τὴν κεφαλὴν μου οὐκ ἤλειψας:²⁴ αὕτη 46

δὲ μύρῳ²⁵ ἤλειψέν²⁴ μου τοὺς πόδας. Οὗ χάριν,²⁶ λέγω σοι, 47

ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν πολὺ: ὃ δὲ

ὀλίγον²⁷ ἀφίεται, ὀλίγον²⁷ ἀγαπᾷ. Εἶπεν δὲ αὐτῇ, Ἀφέωνταί σου 48

αἱ ἁμαρτίαι. Καὶ ἠρξάντο οἱ συνανακείμενοι²⁸ λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, 49

¹ ποταπός, what kind of? what type of? ² ἄπτομαι, touch or handle. ³ ἁμαρτωλός, ου, ό, sinner. ⁴ χρεωφειλέτης, ου, ό, debtor. ⁵ δανειστής, ό, lender, creditor. ⁶ ὀφείλω, owe, ought. ⁷ δηνάριον, ου, ό, denarius. ⁸ πεντακόσιοι, five hundred, 500. ⁹ πενήκοντα, fifty, 50. ¹⁰ ἀποδίδωμι, give back, pay. ¹¹ ἀμφοτέροι, both, both of two. ¹² χαρίζομαι, give freely, forgive. ¹³ ὑπολαμβάνω, take up, receive. ¹⁴ ὀρθῶς, rightly, correctly. ¹⁵ στρέφω, turn, am converted. ¹⁶ δάκρυον, ου, τό, teardrop, a tear. ¹⁷ βρέχω, send rain, rain. ¹⁸ θρίξ, τριχός, ή, hair. ¹⁹ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ²⁰ φιλεῖν, τος, τό, kiss. ²¹ διαλείπω, stop, cease. ²² καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ²³ ἔλαιον, ου, τό, olive oil. ²⁴ ἀλείφω, anoint. ²⁵ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ²⁶ χάριν, in favor of, for the pleasure of. ²⁷ ὀλίγος, little, few. ²⁸ συνανακείμεναι, recline at table with.

Τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν; Εἶπεν δὲ πρὸς τὴν 50
 γυναῖκα, Ἡ πίστις σου σέσωκέν σε: πορεύου εἰς εἰρήνην.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς,¹ καὶ αὐτὸς διώδευεν² κατὰ πόλιν καὶ 8
 κώμην,³ κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ:
 καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκές τινες αἱ ἦσαν 2
 τεθεραπευμέναί⁴ ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν,⁵
 Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνή,⁶ ἀφ' ἧς δαιμόνια ἐπτὰ
 ἐξεληλύθει, καὶ Ἰωάννα⁷ γυνὴ Χουζᾶ⁸ ἐπιτρόπου⁹ Ἡρώδου,¹⁰ καὶ 3
 Σουσάννα,¹¹ καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν¹² αὐτοῖς ἀπὸ
 τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

Συνιόντος¹³ δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων 4
 πρὸς αὐτόν, εἶπεν διὰ παραβολῆς, Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ 5
 σπείραι τὸν σπóρον¹⁵ αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ὃ μὲν
 ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη,¹⁶ καὶ τὰ πετεινὰ¹⁷ τοῦ
 οὐρανοῦ κατέφαγεν¹⁸ αὐτό. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν,¹⁹ 6
 καὶ φυὲν²⁰ ἐξηράνθη,²¹ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἱκμάδα.²² Καὶ ἕτερον 7
 ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν,²³ καὶ συμφυεῖσαι²⁴ αἱ ἄκανθαι²³

¹ καθεξῆς, successively, in order. ² διωδεύω, travel through, go about. ³ κώμη, ἡ, village. ⁴ θεραπεύω, heal, care for. ⁵ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ⁶ Μαγδαληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ⁷ Ἰωάννα, ας, ἡ, Joanna. ⁸ Χουζᾶς, ᾱ, ὁ, Chuza. ⁹ ἐπίτροπος, ου, ὁ, guardian, steward. ¹⁰ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ¹¹ Σουσάννα, ἡς, ἡ, Susanna, Susannah. ¹² διακονέω, serve, minister. ¹³ σύνειμι, be with, come together. ¹⁴ ἐπιπορεύομαι, journey to, travel to. ¹⁵ σπόρος, ου, ὁ, seed (sown), seed for sowing. ¹⁶ καταπατέω, trample under foot. ¹⁷ πετεινόν, ου, τό, bird. ¹⁸ κατεσθίω, eat up, devour. ¹⁹ πέτρα, ας, ἡ, rock. ²⁰ φύω, grow up, spring up. ²¹ ξηραίνω, dry up, parch. ²² ἱκμάς, ἄδος, ἡ, moisture. ²³ ἄκανθα, ἡς, ἡ, thorn, thorn bush. ²⁴ συμφύω, grow at the same time.

ἀπέπνιζαν¹ αὐτό. Καὶ ἕτερον ἔπescen εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ 8
 φυέν² ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα.³ Ταῦτα λέγων
 ἐφώνει,⁴ Ὁ ἔχων ὧτα⁵ ἀκούειν ἀκουέτω.

Ἐπρωτῶν δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, Τίς εἴη ἡ 9
 παραβολὴ αὕτη; Ὁ δὲ εἶπεν, Ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια⁶ 10
 τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα
 βλέποντες μὴ βλέπωσιν, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.⁷ Ἔστιν δὲ 11
 αὕτη ἡ παραβολή· Ὁ σπόρος⁸ ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. Οἱ δὲ 12
 παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἴτα⁹ ἔρχεται ὁ διάβολος¹⁰ καὶ
 αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες
 σωθῶσιν. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας¹¹ οἳ, ὅταν ἀκούσωσιν, μετὰ χαρᾶς 13
 δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν¹² οὐκ ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν
 πιστεύουσιν, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ¹³ ἀφίστανται.¹⁴ Τὸ δὲ εἰς 14
 τὰς ἀκάνθας¹⁵ πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ
 μεριμνῶν¹⁶ καὶ πλούτου¹⁷ καὶ ἡδονῶν¹⁸ τοῦ βίου¹⁹ πορευόμενοι
 συμπνίγονται,²⁰ καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν.²¹ Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, 15
 οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ, ἀκούσαντες τὸν
 λόγον κατέχουσιν,²² καὶ καρποφοροῦσιν²³ ἐν ὑπομονῇ.²⁴

¹ ἀποπνίγω, choke, drown. ² φύω, grow up, spring up. ³ ἑκατονταπλασίον, hundred times, hundredfold. ⁴ φωνέω, call, crow. ⁵ ὄψ, ους, τό, ear. ⁶ μυστήριον, ου, τό, secret, mystery. ⁷ συνίημι, understand, consider. ⁸ σπόρος, ου, ὁ, seed (sown), seed for sowing. ⁹ εἴτα, then, thereafter. ¹⁰ διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. ¹¹ πέτρα, ας, ἡ, rock. ¹² ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. ¹³ πειρασμός, ου, ὁ, temptation, trial. ¹⁴ ἀφίστημι, withdraw, depart. ¹⁵ ἀκάνθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ¹⁶ μέριμνα, ης, ἡ, care, anxiety. ¹⁷ πλοῦτος, ου, ὁ, wealth, riches. ¹⁸ ἡδονή, ης, ἡ, pleasure, lust. ¹⁹ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ²⁰ συμπνίγω, choke, choke utterly. ²¹ τελεσφορέω, produce mature fruit. ²² κατέχω, hold back, hold fast. ²³ καρποφορέω, bear fruit. ²⁴ ὑπομονή, ης, ἡ, endurance, perseverance.

Οὐδεὶς δὲ λύχνον¹ ἄψας² καλύπτει³ αὐτὸν σκεύει,⁴ ἢ ὑποκάτω⁵ 16
κλίνης⁶ τίθῃσιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας⁷ ἐπιτίθῃσιν,⁸ ἵνα οἱ
εἰσπορευόμενοι⁹ βλέπωσιν τὸ φῶς. Οὐ γὰρ ἐστὶν κρυπτόν,¹⁰ ὃ οὐ 17
φανερὸν¹¹ γενήσεται: οὐδὲ ἀπόκρυφον,¹² ὃ οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς
φανερὸν¹¹ ἔλθῃ. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε: ὅς γὰρ ἐὰν ἔχη, 18
δοθήσεται αὐτῷ: καὶ ὅς ἐὰν μὴ ἔχη, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται
ἀπ' αὐτοῦ.

Παρεγένοντο¹³ δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ 19
οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν¹⁴ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. Καὶ ἀπηγγέλη¹⁵ 20
αὐτῷ, λεγόντων, Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκασιν
ἐξω, ἰδεῖν σε θέλοντες. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς, 21
Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ
ἀκούοντες καὶ ποιῶντες αὐτόν.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη¹⁶ εἰς πλοῖον καὶ οἱ 22
μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Διέλθωμεν¹⁷ εἰς τὸ πέραν
τῆς λίμνης.¹⁹ Καὶ ἀνήχθησαν.²⁰ Πλεόντων²¹ δὲ αὐτῶν 23
ἀφύπνωσεν:²² καὶ κατέβη λαίλαψ²³ ἀνέμου²⁴ εἰς τὴν λίμνην,¹⁹ καὶ

¹ λύχνος, ου, ό, lamp, lantern. ² ἄπτω, touch, kindle. ³ καλύπτω, cover, veil. ⁴ σκεῦος, ους, τό, vessel, goods (plural). ⁵ ὑποκάτω, under, below. ⁶ κλίνη, ης, ή, couch, bed. ⁷ λυχνία, ας, ή, lampstand. ⁸ ἐπιτίθῃμι, lay upon, put. ⁹ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹⁰ κρυπτός, hidden, secret. ¹¹ φανερός, manifest, apparent. ¹² ἀπόκρυφος, hidden, secret. ¹³ παραγίνομαι, come, arrive. ¹⁴ συντυγχάνω, meet with, join. ¹⁵ ἀπαγγέλλω, announce, report. ¹⁶ ἐμβαίνω, embark. ¹⁷ διέρχομαι, cross over, pass through. ¹⁸ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ¹⁹ λίμνη, ης, ή, lake. ²⁰ ἀνάγω, lead up, restore. ²¹ πλέω, sail. ²² ἀφύπνωω, fall asleep. ²³ λαίλαψ, απος, ή, hurricane, storm. ²⁴ ἄνεμος, ου, ό, wind.

συνεπληροῦντο,¹ καὶ ἐκινδύνεον.² Προσελθόντες δὲ διήγειραν³ 24
 αὐτόν, λέγοντες, Ἐπιστάτα,⁴ ἐπιστάτα,⁴ ἀπολλύμεθα. Ὁ δὲ
 ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν⁵ τῷ ἀνέμῳ⁶ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ
 ἐπαύσαντο,⁷ καὶ ἐγένετο γαλήνη.⁸ Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ποῦ⁹ ἐστιν ἡ 25
 πίστις ὑμῶν; Φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν,¹⁰ λέγοντες πρὸς
 ἀλλήλους, Τίς ἄρα¹¹ οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις⁶ ἐπιτάσσει¹²
 καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν¹³ αὐτῷ;

Καὶ κατέπλευσαν¹⁴ εἰς τὴν χώραν¹⁵ τῶν Γαδαρηνῶν,¹⁶ ἧτις ἐστὶν 26
 ἀντιπέραν¹⁷ τῆς Γαλιλαίας. Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, 27
 ὑπήντησεν¹⁸ αὐτῷ ἀνὴρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχεν δαιμόνια ἐκ
 χρόνων ἱκανῶν,¹⁹ καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο,²⁰ καὶ ἐν οἰκίᾳ
 οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.²¹ Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ 28
 ἀνακράξας,²² προσέπεσεν²³ αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν, Τί
 ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου;²⁴ Δέομαί²⁵ σου, μή
 με βασανίσῃς.²⁶ Παρήγγειλεν²⁷ γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ²⁸ 29
 ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου· πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει²⁹
 αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο³⁰ ἀλύσεσιν³¹ καὶ πέδαις³² φυλασσόμενος,³³

¹ συμπληρώω, fulfill, be swamped. ² κινδυνεύω, be in danger, am in danger. ³ διεγείρω, arouse completely, stir up. ⁴ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ⁵ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁶ ἄνεμος, ου, ὁ, wind. ⁷ παύω, cause to cease. ⁸ γαλήνη, ης, ἡ, calm. ⁹ ποῦ, where?. ¹⁰ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹¹ ἄρα, so? (introduces a question). ¹² ἐπιτάσσω, command, give order. ¹³ ὑπακούω, obey, listen. ¹⁴ καταπλέω, sail down. ¹⁵ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹⁶ Γαδαρηνός, from Gadara, Gadarene. ¹⁷ ἀντιπέραν, on the opposite side or shore. ¹⁸ ὑπαντάω, meet, go to meet. ¹⁹ ἱκανός, sufficient, able. ²⁰ ἐνδιδύσκω, dress, put on. ²¹ μῆμα, τος, τό, grave, tomb. ²² ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ²³ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ²⁴ ὑψιστος, highest, most high. ²⁵ δέομαι, ask, request. ²⁶ βασανίζω, torment, torture. ²⁷ παραγγέλλω, order, command. ²⁸ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ²⁹ συναρπάζω, seize, drag away. ³⁰ δεσμέω, bind. ³¹ αλύσις, εως, ἡ, chain. ³² πέδη, ης, ἡ, fetter, shackle. ³³ φυλάσσω, guard, keep.

καὶ διαρρήσων¹ τὰ δεσμὰ² ἡλαύνετο³ ὑπὸ τοῦ δαίμονος⁴ εἰς τὰς
ἐρήμους.⁵ Ἐπηρώτησεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Τί σοι ἐστὶν 30
ὄνομα; Ὁ δὲ εἶπεν, Λεγεών,⁶ ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς
αὐτόν. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ⁷ αὐτοῖς εἰς τὴν 31
ἄβυσσον⁸ ἀπελθεῖν. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη⁹ χοίρων¹⁰ ἱκανῶν¹¹ 32
βοσκομένων¹² ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ¹³
αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. Καὶ ἐπέτρεψεν¹³ αὐτοῖς. Ἐξελθόντα 33
δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους¹⁰
καὶ ὥρμησεν¹⁴ ἡ ἀγέλη⁹ κατὰ τοῦ κρημνοῦ¹⁵ εἰς τὴν λίμνην,¹⁶ καὶ
ἀπεπνίγη.¹⁷ Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες¹² τὸ γεγεννημένον ἔφυγον,¹⁸ 34
καὶ ἀπήγγειλαν¹⁹ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.²⁰ Ἐξῆλθον δὲ 35
ἰδεῖν τὸ γεγονός· καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εὔρον
καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει,
ἱματισμένον²¹ καὶ σωφρονούντα,²² παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ:
καὶ ἐφοβήθησαν. Ἀπήγγειλαν¹⁹ δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς 36
ἐσώθη ὁ δαιμονισθεὶς.²³ Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν²⁴ τὸ πλῆθος²⁵ 37
τῆς περιχώρου²⁶ τῶν Γαδαρηνῶν²⁷ ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ
μεγάλῳ συνέιχοντο·²⁹ αὐτὸς δὲ ἐμβὰς³⁰ εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν.

¹ διαρρήσσω, tear asunder. ² δεσμός, οὗ, ὁ, chain, bond. ³ ἐλαύνω, drive or push, row. ⁴ δαίμων, ονος, ὁ, demon, evil spirit. ⁵ ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ⁶ λεγεών, ὄνος, ἡ, legion, very large number. ⁷ ἐπιτάσσω, command, give order. ⁸ ἄβυσσος, ου, ἡ, bottomless, incomprehensible depth. ⁹ ἀγέλη, ης, ἡ, herd, flock. ¹⁰ χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. ¹¹ ἱκανός, sufficient, able. ¹² βόσκω, feed. ¹³ ἐπιτρέπω, permit, allow. ¹⁴ ὀρμάω, hasten on, rush. ¹⁵ κρημνός, οὗ, ὁ, steep bank, cliff. ¹⁶ λίμνη, ης, ἡ, lake. ¹⁷ ἀποπνίγω, choke, drown. ¹⁸ φεύγω, flee, escape. ¹⁹ ἀπαγγέλλω, announce, report. ²⁰ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ²¹ ἱματίζω, dress, clothe. ²² σωφρονέω, be of sound mind, judgment. ²³ δαιμονίζομαι, am demon possessed. ²⁴ ἅπας, each, every. ²⁵ πλῆθος, ους, τό, multitude. ²⁶ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ²⁷ Γαδαρηνός, from Gadara, Gadarene. ²⁸ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ²⁹ συνέχω, hold fast, oppress. ³⁰ ἐμβαίνω, embark. ³¹ ὑποστρέφω, return, turn back.

Ἐδέετο¹ δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἄφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια εἶναι σὺν 38

αὐτῷ. Ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων, Ὑπόστρεφε² εἰς τὸν 39

οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ³ ὅσα ἐποίησέν σοι ὁ θεός. Καὶ ἀπῆλθεν,

καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι² τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο⁴ αὐτὸν ὁ 40

ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες⁵ αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ, ἦλθεν 41

ἀνὴρ ὃν ὄνομα Ἰάειρος,⁶ καὶ αὐτὸς ἄρχων⁷ τῆς συναγωγῆς

ὑπῆρχεν, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει

αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· ὅτι θυγάτηρ⁸ μονογενὴς⁹ ἦν 42

αὐτῷ ὡς ἐτῶν¹⁰ δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν

αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον¹¹ αὐτόν.

Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ρύσει¹² αἵματος ἀπὸ ἐτῶν¹⁰ δώδεκα, ἣτις ἰατροῖς¹³ 43

προσαναλώσασα¹⁴ ὅλον τὸν βίον¹⁵ οὐκ ἴσχυσεν¹⁶ ὑπ' οὐδενὸς

θεραπευθῆναι,¹⁷ προσελθοῦσα ὀπισθεν,¹⁸ ἥψατο¹⁹ τοῦ κρασπέδου 44

τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ παραχρῆμα²¹ ἔστη ἡ ρύσις¹² τοῦ αἵματος

αὐτῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Τίς ὁ ἀψάμενός¹⁹ μου; Ἀρνουμένων²² 45

δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, Ἐπιστάτα,²³ οἱ

¹ δέομαι, ask, request. ² ὑποστρέφω, return, turn back. ³ διηγέομαι, relate fully, relate in full. ⁴ ἀποδέχομαι, receive gladly, welcome. ⁵ προσδοκάω, wait for, look for. ⁶ Ἰάειρος, ου, ὁ, Jairus. ⁷ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ⁸ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ⁹ μονογενής, only begotten, only. ¹⁰ ἔτος, ους, τό, year. ¹¹ συμπνίγω, choke, choke utterly. ¹² ρύσις, εως, ἡ, flowing, hemorrhage. ¹³ ἰατρός, οῦ, ὁ, physician. ¹⁴ προσαναλίσκω, spend lavishly, spend beside. ¹⁵ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ¹⁶ ἰσχύω, be strong, able. ¹⁷ θεραπεύω, heal, care for. ¹⁸ ὀπισθεν, behind, after. ¹⁹ ἅπτομαι, touch or handle. ²⁰ κράσπεδον, ου, τό, border, tassel. ²¹ παραχρῆμα, immediately, instantly. ²² ἀρνεόμαι, deny, repudiate. ²³ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander.

ὄχλοι συνέχουσιν¹ σε καὶ ἀποθλίβουσιν,² καὶ λέγεις, Τίς ὁ
 ἀψάμενός³ μου; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἦψατό³ μου τις: ἐγὼ γὰρ 46
 ἔργων δύνάμιν ἐξεληθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ 47
 ἔλαθεν,⁴ τρέμουσα⁵ ἦλθεν, καὶ προσπεσοῦσα⁶ αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν⁷
 ἦψατό³ αὐτοῦ ἀπήγγειλεν⁸ αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ
 ὡς ἰάθη⁹ παραχρῆμα.¹⁰ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, Θάρσει,¹¹ θύγατερ,¹² ἡ 48
 πίστις σου σέσωκέν σε: πορεύου εἰς εἰρήνην.
 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου,¹³ 49
 λέγων αὐτῷ ὅτι Τέθνηκεν¹⁴ ἡ θυγάτηρ¹² σου: μὴ σκύλλε¹⁵ τὸν
 διδάσκαλον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, Μὴ 50
 φοβοῦ: μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, 51
 οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδέναν, εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ
 Ἰάκωβον,¹⁶ καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς¹⁷ καὶ τὴν μητέρα. 52
 Ἐκλαιον¹⁸ δὲ πάντες, καὶ ἐκόπτοντο¹⁹ αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπεν, Μὴ
 κλαίετε: οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.²⁰ Καὶ κατεγέλων²¹ αὐτοῦ, 53
 εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ 54
 κρατήσας²² τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησεν²³ λέγων, Ἦ παῖς,¹⁷
 ἐγείρου. Καὶ ἐπέστρεψεν²⁴ τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη 55

¹ συνέχω, hold fast, oppress. ² ἀποθλίβω, press upon, crowd in upon. ³ ἅπτομαι, touch or handle. ⁴ λανθάνω, escape notice, am hidden. ⁵ τρέμω, tremble, am afraid. ⁶ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ⁷ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ⁸ ἀπαγγέλλω, announce, report. ⁹ ἰάομαι, heal. ¹⁰ παραχρῆμα, immediately, instantly. ¹¹ θαρσέω, of good courage, of good cheer. ¹² θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ¹³ ἀρχισυναγώγος, ου, ὁ, ruler of a synagogue. ¹⁴ θνήσκω, die, am dying. ¹⁵ σκύλλω, trouble, bother. ¹⁶ Ἰάκωβος, James, Jacob. ¹⁷ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁸ κλαίω, weep, weep for. ¹⁹ κόπτω, strike, smite. ²⁰ καθεύδω, sleep. ²¹ καταγελᾶω, deride, ridicule. ²² κρατέω, grasp, lay hold of. ²³ φωνέω, call, crow. ²⁴ ἐπιστρέφω, turn to, return.

παραχρῆμα:¹ καὶ διέταξεν² αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. Καὶ ἐξέστησαν³ 56
οἱ γονεῖς⁴ αὐτῆς· ὁ δὲ παρήγγειλεν⁵ αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ
γεγονός.

Συγκαλεσάμενος⁶ δὲ τοὺς δώδεκα, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ 9
ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους⁷ θεραπεύειν.⁸ Καὶ 2
ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ
ἰᾶσθαι⁹ τοὺς ἀσθενοῦντας.¹⁰ Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μηδὲν 3
αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν· μήτε¹¹ ῥάβδους,¹² μήτε¹¹ πήραν,¹³ μήτε¹¹
ἄρτον, μήτε¹¹ ἀργύριον,¹⁴ μήτε¹¹ ἀνά¹⁵ δύο χιτῶνας¹⁶ ἔχειν. Καὶ εἰς 4
ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθῃτε, ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν¹⁷ ἐξέρχεσθε. Καὶ 5
ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης
καὶ τὸν κονιορτὸν¹⁸ ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε¹⁹ εἰς
μαρτύριον²⁰ ἐπ’ αὐτούς. Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο²¹ κατὰ τὰς 6
κώμας,²² εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες⁸ πανταχοῦ.²³

Ἦκουσεν δὲ Ἡρώδης²⁴ ὁ τετράρχης²⁵ τὰ γινόμενα ὑπ’ αὐτοῦ πάντα· 7
καὶ διηπόρει,²⁶ διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινων ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερται
ἐκ νεκρῶν· ὑπὸ τινων δὲ ὅτι Ἡλίας²⁷ ἐφάνη·²⁸ ἄλλων δὲ ὅτι 8

¹ παραχρῆμα, immediately, instantly. ² διατάσσω, command, give orders to. ³ ἐξίστημι, amaze, be amazed. ⁴ γονεὺς, ἑως, ὁ, parent. ⁵ παραγγέλλω, order, command. ⁶ συγκαλέω, call together. ⁷ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ⁸ θεραπεύω, heal, care for. ⁹ ἰάομαι, heal. ¹⁰ ἀσθενέω, be weak, sick. ¹¹ μήτε, neither, nor. ¹² ῥάβδος, ου, ἡ, staff, rod. ¹³ πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. ¹⁴ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ¹⁵ ἀνά, upwards, upon. ¹⁶ χιτῶν, ὄνος, ὁ, tunic, garment. ¹⁷ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ¹⁸ κονιορτός, οὔ, ὁ, dust. ¹⁹ ἀποτινάσσω, shake off. ²⁰ μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. ²¹ διέρχομαι, cross over, pass through. ²² κώμη, ης, ἡ, village. ²³ πανταχοῦ, everywhere. ²⁴ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ²⁵ τετράρχης, ου, ὁ, tetrarch. ²⁶ διαπορέω, be greatly perplexed or at a loss. ²⁷ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ²⁸ φαίνω, shine, appear.

Προφήτης εἰς τῶν ἀρχαίων¹ ἀνέστη. Καὶ εἶπεν Ἡρώδης,² 9

Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα·³ τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ

ἀκούω τοιαῦτα; Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

Καὶ ὑποστρέψαντες⁴ οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο⁵ αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. 10

Καὶ παραλαβὸν⁶ αὐτούς, ὑπεχώρησεν⁷ κατ' ἰδίαν εἰς τόπον

ἐρημον⁸ πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδάν.⁹ Οἱ δὲ ὄχλοι γινόντες 11

ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ δεξάμενος αὐτούς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ

τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν¹⁰ ἔχοντας θεραπείας¹¹

ἰᾶτο.¹² Ἦ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν·¹³ προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα 12

εἶπον αὐτῷ, Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ

κώμας¹⁵ καὶ τοὺς ἀγροὺς¹⁶ καταλύσωσιν,¹⁷ καὶ εὕρωσιν

ἐπισιτισμόν·¹⁸ ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ⁸ τόπῳ ἐσμέν. Εἶπεν δὲ πρὸς 13

αὐτούς, Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ εἶπον, Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν

πλεῖον ἢ πέντε¹⁹ ἄρτοι καὶ ἰχθύες²⁰ δύο, εἰ μήτι²¹ πορευθέντες

ἡμεῖς ἀγοράσωμεν²² εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.²³ 14

Ἦσαν γὰρ ὡσεὶ²⁴ ἄνδρες πεντακισχίλιοι.²⁵ Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς

μαθητὰς αὐτοῦ, Κατακλίνατε²⁶ αὐτοὺς κλισίας²⁷ ἀνὰ²⁸

¹ ἀρχαῖος, old, ancient. ² Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ³ ἀποκεφαλίζω, behead. ⁴ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁵ διηγέομαι, relate fully, relate in full. ⁶ παραλαμβάνω, receive, take. ⁷ ὑποχωρέω, withdraw, go away. ⁸ ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ⁹ Βηθσαϊδᾶ, ἡ, Bethsaida. ¹⁰ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ¹¹ θεραπεία, ας, ἡ, treatment, healing. ¹² ἰάομαι, heal. ¹³ κλίνω, cause to bend, bow. ¹⁴ κύκλος, ου, ὁ, circle. ¹⁵ κώμη, ης, ἡ, village. ¹⁶ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ¹⁷ καταλύω, destroy, lodge. ¹⁸ ἐπισιτισμός, οὔ, ὁ, provisions, provision. ¹⁹ πέντε, five, 5. ²⁰ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ²¹ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ²² ἀγοράζω, buy. ²³ βρῶμα, τος, τό, food, food of any kind. ²⁴ ὡσεὶ, like, about. ²⁵ πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. ²⁶ κατακλίνω, make to lie down, recline. ²⁷ κλισία, ας, ἡ, group of people eating together. ²⁸ ἀνά, upwards, upon.

πεντήκοντα.¹ Καὶ ἐποίησαν οὕτως, καὶ ἀνέκλιναν² ἅπαντας.³ 15

Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε⁴ ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας,⁵ ἀναβλέψας⁶

εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησεν⁷ αὐτούς, καὶ κατέκλασεν,⁸ καὶ ἐδίδου

τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι⁹ τῷ ὄχλῳ. Καὶ ἔφαγον καὶ 17

ἐχορτάσθησαν¹⁰ πάντες· καὶ ἦρθη τὸ περισσεῦσαν¹¹ αὐτοῖς

κλασμάτων,¹² κόφινοι¹³ δώδεκα.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον καταμόνας,¹⁴ 18

συνῆσαν¹⁵ αὐτῷ οἱ μαθηταί· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς, λέγων,

Τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι; Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, 19

Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν·¹⁶ ἄλλοι δὲ Ἡλίαν·¹⁷ ἄλλοι δὲ ὅτι

Προφήτης τις τῶν ἀρχαίων¹⁸ ἀνέστη. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ὑμεῖς δὲ 20

τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν, Τὸν χριστὸν

τοῦ θεοῦ. Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας¹⁹ αὐτοῖς παρήγγειλεν²⁰ μηδενὶ εἰπεῖν 21

τοῦτο, εἰπὼν ὅτι Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν,²¹ καὶ 22

ἀποδοκιμασθῆναι²² ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ

γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. 23

Ἐλεγεν δὲ πρὸς πάντας, Εἴ τις θέλει ὀπίσω²³ μου ἐλθεῖν,

ἀπαρνησάσθω²⁴ ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν²⁵ αὐτοῦ, καὶ

¹ πενήκοντα, fifty, 50. ² ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ³ ἅπας, each, every. ⁴ πέντε, five, 5. ⁵ ἰχθύς, ὄψ, ὁ, fish. ⁶ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ⁷ εὐλογέω, bless. ⁸ κατακλάω, break in pieces. ⁹ παρατιθεῖμι, set before, entrust. ¹⁰ χορτάζω, eat until full, be filled. ¹¹ περισσεύω, abound, be rich. ¹² κλάσμα, τὸς, τό, broken piece, fragment. ¹³ κόφινος, οὐ, ὁ, basket, large basket. ¹⁴ καταμόνας, alone, apart. ¹⁵ σύνειμι, be with, come together. ¹⁶ βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. ¹⁷ Ἡλίας, οὐ, ὁ, Elijah. ¹⁸ ἀρχαῖος, old, ancient. ¹⁹ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ²⁰ παραγγέλλω, order, command. ²¹ πάσχω, suffer, am acted upon. ²² ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ²³ ὀπίσω, behind, after (gen). ²⁴ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ²⁵ σταυρός, οὐ, ὁ, cross.

ἀκολουθεῖτω μοι. Ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ²⁴
 ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν¹ ἐμοῦ,
 οὗτος σώσει αὐτήν. Τί γὰρ ὠφελείται² ἄνθρωπος, κερδήσας³ τὸν ²⁵
 κόσμον ὅλον, ἐαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς;⁴ Ὃς γὰρ ἂν ²⁶
 ἐπαισχυνθῇ⁵ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται,⁵ ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ
 τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς,⁶ εἰσὶν ²⁷
 τινες τῶν ὧδε ἐστώτων, οἳ οὐ μὴ γεύσωνται⁷ θανάτου, ἕως ἄν
 ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὥσει⁸ ἡμέραι ὀκτώ,⁹ καὶ ²⁸
 παραλαβὼν¹⁰ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον,¹¹ ἀνέβη εἰς τὸ
 ὄρος προσεύξασθαι. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτόν, τὸ ²⁹
 εἶδος¹² τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς¹³ αὐτοῦ
 λευκὸς¹⁴ ἕξαστράπτων.¹⁵ Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο συνελάλουν¹⁶ αὐτῷ, ³⁰
 οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καὶ Ἠλίας,¹⁷ οἳ ὁφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον ³¹
 τὴν ἔξοδον¹⁸ αὐτοῦ ἣν ἔμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερουσαλὴμ. Ὁ δὲ ³²
 Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι¹⁹ ὕπνω:²⁰
 διαγρηγορήσαντες²¹ δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο

¹ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ² ὠφελέω, profit, help. ³ κερδαίνω, gain, win. ⁴ ζημιώω, suffer loss, inflict loss upon. ⁵ ἐπαισχύνομαι, be ashamed, am ashamed. ⁶ ἀληθῶς, truly, really. ⁷ γεύομαι, taste, experience. ⁸ ὥσει, like, about. ⁹ ὀκτώ, eight, 8. ¹⁰ παραλαμβάνω, receive, take. ¹¹ Ἰάκωβος, James, Jacob. ¹² εἶδος, οὗς, τό, form, sight. ¹³ ἱματισμός, οὗ, ὁ, clothing. ¹⁴ λευκός, white, bright. ¹⁵ ἕξαστράπτω, flash like lightning. ¹⁶ συλλαλέω, talk with, discuss. ¹⁷ Ἠλίας, οὗ, ὁ, Elijah. ¹⁸ ἔξοδος, οὗ, ἡ, departure, exodus. ¹⁹ βαρέω, burden, weigh down. ²⁰ ὕπνος, οὗ, ὁ, sleep. ²¹ διαγρηγορέω, keep awake, awake fully.

ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας¹ αὐτῷ. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ 33
 διαχωρίζεσθαι² αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν,
 Ἐπιστάτα,³ καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς⁴
 τρεῖς, μίαν σοί, καὶ μίαν Μωσῇ, καὶ μίαν Ἑλίας·⁵ μὴ εἰδῶς δ
 λέγει. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη⁶ καὶ ἐπεσκίασεν 34
 αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην.
 Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης,⁶ λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός 35
 μου ὁ ἀγαπητός· αὐτοῦ ἀκούετε. Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνήν, 36
 εὗρέθη ὁ Ἰησοῦς μόνος. Καὶ αὐτοὶ ἐστίγησαν,⁸ καὶ οὐδενὶ
 ἀπήγγειλαν⁹ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑώρακασιν.
 Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἐξῆς¹⁰ ἡμέρᾳ, κατελθόντων¹¹ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, 37
 συνήντησεν¹² αὐτῷ ὄχλος πολὺς. Καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου 38
 ἀνεβόησεν,¹³ λέγων, Διδάσκαλε, δέομαι¹⁴ σου, ἐπιβλέψαι¹⁵ ἐπὶ
 τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενὴς¹⁶ ἐστίν μοι· καὶ ἰδοὺ, πνεῦμα 39
 λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης¹⁷ κράζει, καὶ σπαράσσει¹⁸ αὐτόν
 μετὰ ἁφροῦ,¹⁹ καὶ μόγις²⁰ ἀποχωρεῖ²¹ ἀπ' αὐτοῦ, συντρίβον²²
 αὐτόν. Καὶ ἐδεήθη¹⁴ τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ 40
 οὐκ ἠδυνήθησαν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ὡ²³ γενεὰ²⁴ 41

¹ συνίστημι, commend (transitive), stand with. ² διαχωρίζομαι, separate myself from, part from. ³ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ⁴ σκηνή, ἡς, ἡ, tent, tabernacle. ⁵ Ἑλίας, ου, ὁ, Elijah. ⁶ νεφέλη, ἡς, ἡ, cloud. ⁷ ἐπισκιάζω, overshadow, envelop. ⁸ σιγάω, be silent, become silent. ⁹ ἀπαγγέλλω, announce, report. ¹⁰ ἐξῆς, next, next in order. ¹¹ κατέρχομαι, come down, go down. ¹² συναντάω, meet with, hence to happen. ¹³ ἀναβοάω, cry out, shout upwards. ¹⁴ δέομαι, ask, request. ¹⁵ ἐπιβλέπω, look on (with favor), have regard for. ¹⁶ μονογενής, only begotten, only. ¹⁷ ἐξαίφνης, suddenly, unexpectedly. ¹⁸ σπαράσσω, convulse, shake to and fro. ¹⁹ ἁφρός, οὐ, ὁ, foam, foaming. ²⁰ μόγις, hardly, scarcely. ²¹ ἀποχωρέω, go away, depart. ²² συντρίβω, break in pieces, crush. ²³ ὦ, Oh! omega. ²⁴ γενεά, ας, ἡ, generation.

ἄπιστος¹ καὶ διεστραμμένη,² ἕως πότε³ ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ
 ἀνέξομαι⁴ ὑμῶν; Προσάγαγε⁵ τὸν υἱόν σου ὧδε. Ἔτι δὲ 42
 προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν⁶ αὐτὸν τὸ δαιμόνιον καὶ
 συνεσπάραξεν:⁷ ἐπετίμησεν⁸ δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ
 ἀκαθάρτῳ,⁹ καὶ ἰάσατο¹⁰ τὸν παῖδα,¹¹ καὶ ἀπέδωκεν¹² αὐτὸν τῷ
 πατρὶ αὐτοῦ. Ἐξεπλήσσοντο¹³ δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι¹⁴ 43
 τοῦ θεοῦ.

Πάντων δὲ θαυμαζόντων¹⁵ ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν
 πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα¹⁶ ὑμῶν τοὺς 44
 λόγους τούτους: ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι
 εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. Οἱ δὲ ἡγνόουν¹⁷ τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν 45
 παρακεκαλυμμένον¹⁸ ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἰσθωνται¹⁹ αὐτό: καὶ
 ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς²⁰ ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. Ὁ 46
 δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν²⁰ τῆς καρδίας αὐτῶν,
 ἐπιλαβόμενος²¹ παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ, καὶ εἶπεν 48
 αὐτοῖς, Ὅς ἂν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ

¹ ἄπιστος, unbelieving, faithless. ² διαστρέφω, distort, pervert. ³ πότε, when? at what time? ⁴ ἀνέχομαι, endure, bear with. ⁵ προσάγω, bring (forward), approach. ⁶ ῥήγνυμι, break apart, throw down. ⁷ συσπαράσσω, convulse. ⁸ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁹ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ¹⁰ ἰάομαι, heal. ¹¹ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹² ἀποδίδωμι, give back, pay. ¹³ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ¹⁴ μεγαλειότης, ἡτος, ἡ, splendor, magnificence. ¹⁵ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹⁶ οὖς, οὖς, τό, ear. ¹⁷ ἀγνοέω, not know, be unaware. ¹⁸ παρακαλύπτω, hide, conceal. ¹⁹ αἰσθάνομαι, notice, perceive. ²⁰ διαλογισμός, σὺ, ὁ, reasoning, questioning. ²¹ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize.

δέχεται: καὶ ὅς ἐὰν ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με: ὁ
 γὰρ μικρότερος¹ ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτος ἔσται μέγας.

Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν, Ἐπιστάτα,² εἶδομέν τινα ἐπὶ τῷ 49
 ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια: καὶ ἐκωλύσαμεν³ αὐτόν, ὅτι
 οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, Μὴ 50
 κωλύετε:³ ὅς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἔστιν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι⁴ τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως⁵ 51
 αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξεν⁶ τοῦ πορεύεσθαι
 εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους προ⁷ προσώπου αὐτοῦ: 52
 καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην⁸ Σαμαρειτῶν,⁹ ὥστε
 ἐτοιμάσαι¹⁰ αὐτῷ. Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον 53
 αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ 54
 αὐτοῦ Ἰάκωβος¹¹ καὶ Ἰωάννης εἶπον, Κύριε, θέλεις εἰπωμεν πῦρ
 καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι¹² αὐτούς, ὥς καὶ
 Ἡλίας¹³ ἐποίησεν; Στραφεῖς¹⁴ δὲ ἐπετίμησεν¹⁵ αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, 55
 Οὐκ οἶδατε οἷον¹⁶ πνεύματός ἐστε ὑμεῖς: ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ 56
 ἀνθρώπου οὐκ ἤλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι.
 Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.⁸

¹ μικρός, small, little. ² ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ³ κωλύω, forbid, hinder. ⁴ συμπληρόω, fulfill, be swamped. ⁵ ἀνάληψις, εως, ἡ, taking up, lifting up. ⁶ στηρίζω, establish, fix firmly. ⁷ πρό, before (gen), before. ⁸ κώμη, ης, ἡ, village. ⁹ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ¹⁰ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹¹ Ἰάκωβος, James, Jacob. ¹² ἀναλίσκω, destroy, consume. ¹³ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ¹⁴ στρέφω, turn, am converted. ¹⁵ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹⁶ οἷος, such as, of what kind.

Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέν τις πρὸς αὐτόν, 57

Ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, κύριε. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ 58

Ἰησοῦς, Αἱ ἀλώπεκες¹ φωλεοὺς² ἔχουσιν, καὶ τὰ πετεινὰ³ τοῦ

οὐρανοῦ κατασκηνώσεις·⁴ ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ⁵

τὴν κεφαλὴν κλίνει.⁶ Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον, Ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ 59

εἶπεν, Κύριε, ἐπίτρεψόν⁷ μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι⁸ τὸν

πατέρα μου. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι⁸ 60

τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε⁹ τὴν βασιλείαν

τοῦ θεοῦ. Εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος, Ἀκολουθήσω σοι, κύριε· πρῶτον 61

δὲ ἐπίτρεψόν⁷ μοι ἀποτάξασθαι¹⁰ τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. Εἶπεν δὲ 62

ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, Οὐδεὶς, ἐπιβαλὼν¹¹ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ’

ἄροτρον,¹² καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω,¹³ εὐθετός¹⁴ ἐστιν εἰς τὴν

βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν¹⁵ ὁ κύριος καὶ ἐτέρους ἐβδομήκοντα,¹⁶ καὶ 10

ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ¹⁷ δύο πρὸ¹⁸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν

πόλιν καὶ τόπον οὗ¹⁹ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. Ἐλεγεν οὖν πρὸς 2

αὐτούς, Ὁ μὲν θερισμὸς²⁰ πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται²¹ ὀλίγοι·²² δεήθητε

οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ,²⁰ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας²¹ εἰς τὸν

¹ ἀλώπηξ, εκος, ή, fox. ² φωλεός, ου, ό, den, hole. ³ πετεινόν, ου, τό, bird. ⁴ κατασκήνωσις, εως, ή, place to live, nest. ⁵ ποῦ, where?. ⁶ κλίνω, cause to bend, bow. ⁷ ἐπιτρέπω, permit, allow. ⁸ θάπτω, bury. ⁹ διαγγέλλω, publish abroad, proclaim. ¹⁰ ἀποτάσσομαι, set apart, take leave of. ¹¹ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹² ἄροτρον, ου, τό, plow. ¹³ ὀπίσω, behind, after (gen). ¹⁴ εὐθετός, useful, fit. ¹⁵ ἀναδείκνυμι, show clearly, reveal. ¹⁶ ἐβδομήκοντα, seventy, 70. ¹⁷ ἀνά, upwards, upon. ¹⁸ πρὸ, before (gen), before. ¹⁹ οὗ, where, when. ²⁰ θερισμός, ου, ό, harvest, reaping. ²¹ ἐργάτης, ου, ό, workman, laborer. ²² ὀλίγος, little, few. ²³ δέομαι, ask, request.

θερισμὸν¹ αὐτοῦ. Ὑπάγετε· ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας 3
 ἐν μέσῳ λύκων.³ Μὴ βαστάζετε⁴ βαλάντιον,⁵ μὴ πήραν,⁶ μηδὲ 4
 ὑποδήματα·⁷ καὶ μηδὲνα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσθησθε. Εἰς ἣν δ' ἂν 5
 οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. Καὶ 6
 ἐὰν ἡ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται⁸ ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν·
 εἰ δὲ μήγε,⁹ ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.¹⁰ Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, 7
 ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος¹¹ γὰρ ὁ ἐργάτης¹² τοῦ
 μισθοῦ¹³ αὐτοῦ ἐστίν. Μὴ μεταβαίνετε¹⁴ ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. Καὶ 8
 εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ
 παρατιθέμενα¹⁵ ὑμῖν, καὶ θεραπεύετε¹⁶ τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς,¹⁷ 9
 καὶ λέγετε αὐτοῖς, Ἠγγικεν¹⁸ ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Εἰς 10
 ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς
 τὰς πλατείας¹⁹ αὐτῆς εἶπατε, Καὶ τὸν κονιορτὸν²⁰ τὸν 11
 κολληθέντα²¹ ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπομασσόμεθα²² ὑμῖν·
 πλὴν²³ τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἡγγικεν¹⁸ ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ
 θεοῦ. Λέγω ὑμῖν ὅτι Σοδόμοις²⁴ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον²⁵ 12
 ἔσται, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Οὐαί²⁶ σοι, Χοραζὶν,²⁷ οὐαί²⁶ σοι, 13
 Βηθσαιδᾶ·²⁸ ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ²⁹ καὶ Σιδῶνι³⁰ ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ

¹ θερισμός, οὐ, ὁ, harvest, reaping. ² ἀρὴν, ἄρνός, ὁ, lamb. ³ λύκος, ου, ὁ, wolf, jackal. ⁴ βαστάζω, bear, carry. ⁵ βαλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ⁶ πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. ⁷ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ⁸ ἐπαναπαύομαι, rest, rest upon. ⁹ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ¹⁰ ἀνακάμπτω, turn back, return. ¹¹ ἄξιος, worthy, deserving. ¹² ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. ¹³ μισθός, οὐ, ὁ, wages, reward. ¹⁴ μεταβαίνω, depart, leave. ¹⁵ παρατίθηναι, set before, entrust. ¹⁶ θεραπεύω, heal, care for. ¹⁷ ἀσθενής, weak, infirm. ¹⁸ ἐγγίζω, come near, approach. ¹⁹ πλατεία, ας, ἡ, street. ²⁰ κονιορτός, οὐ, ὁ, dust. ²¹ κολλάω, glue, cleave. ²² ἀπομάσσω, wipe off. ²³ πλὴν, however, but. ²⁴ Σόδομα, ων, τό, Sodom. ²⁵ ἀνεκτός, tolerable, bearable. ²⁶ οὐαί, woe! alas! woe! ²⁷ Χοραζὶν, ἡ, Chorazin. ²⁸ Βηθσαιδᾶ, ἡ, Bethsaida. ²⁹ Τύρος, ου, ἡ, Tyre. ³⁰ Σιδῶν, ὄνος, ἡ, Sidon.

γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι¹ ἂν ἐν σάκκῳ² καὶ σποδῷ³ καθήμεναι
μετενόησαν.⁴ Πλὴν⁵ Τύρῳ⁶ καὶ Σιδῶνι⁷ ἀνεκτότερον⁸ ἔσται ἐν τῇ 14
κρίσει,⁹ ἢ ὑμῖν. Καὶ σύ, Καπερναοῦμ,¹⁰ ἢ ἕως τοῦ οὐρανοῦ 15
ὑψωθείσα,¹¹ ἕως Ἄδου¹² καταβιβασθήσῃ.¹³ Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ 16
ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν¹⁴ ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ·¹⁴ ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν¹⁴ ἀθετεῖ
τὸν ἀποστείλαντά με.

Ὑπέστρεψαν¹⁵ δὲ οἱ ἐβδομήκοντα¹⁶ μετὰ χαρᾶς, λέγοντες, Κύριε, 17
καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται¹⁷ ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. Εἶπεν δὲ 18
αὐτοῖς, Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν¹⁸ ὡς ἀστραπὴν¹⁹ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
πесόντα. Ἰδοὺ, δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν²⁰ ἐπάνω²¹ 19
ὄφρων²² καὶ σκορπίων,²³ καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ·²⁴
καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ.²⁵ Πλὴν⁵ ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι 20
τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται·¹⁷ χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα
ὑμῶν ἐγγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἡγαλλιάσατο²⁶ τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν, 21
Ἐξομολογοῦμαι²⁷ σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι
ἀπέκρυψας²⁸ ταῦτα ἀπὸ σοφῶν²⁹ καὶ συνετῶν,³⁰ καὶ ἀπεκάλυψας

¹ πάλαι, long ago, of old. ² σάκκος, ου, ὁ, sackcloth. ³ σποδός, οὔ, ἡ, ashes. ⁴ μετανοέω, repent, change my mind. ⁵ πλὴν, however, but. ⁶ Τύρος, ου, ἡ, Tyre. ⁷ Σιδῶν, ὄνος, ἡ, Sidon. ⁸ ἀνεκτός, tolerable, bearable. ⁹ κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ¹⁰ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ¹¹ ὑψώω, lift up, exalt. ¹² Ἄδης, ου, ὁ, Hades. ¹³ καταβιβάζω, bring down, cause to go down. ¹⁴ ἀθετέω, reject, annul. ¹⁵ ὑποστρέφω, return, turn back. ¹⁶ ἐβδομήκοντα, seventy, 70. ¹⁷ ὑποτάσσω, subject, put in subjection. ¹⁸ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ¹⁹ ἀστραπή, ἡς, ἡ, lightning, brightness. ²⁰ πατέω, tread or tread under foot, tread. ²¹ ἐπάνω, above, over (gen). ²² ὄφις, εως, ὁ, snake, serpent. ²³ σκορπίος, ου, ὁ, scorpion. ²⁴ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ²⁵ ἀδικέω, do wrong, harm. ²⁶ ἡγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ²⁷ ἐξομολογέω, confess, profess. ²⁸ ἀποκρύπτω, hide, conceal. ²⁹ σοφός, wise. ³⁰ συνετός, intelligent, clever. ³¹ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover.

αὐτὰ νηπίοις.¹ Ναί,² ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία³
 ἔμπροσθέν⁴ σου. Καὶ στραφεὶς⁵ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν, Πάντα 22
 μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστίν
 ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστίν ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ὃς
 ἐὰν βούληται⁶ ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.⁷ Καὶ στραφεὶς⁵ πρὸς τοὺς 23
 μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν, Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ
 βλέπετε. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς 24
 ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ
 ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Καὶ ἰδοὺ, νομικός⁸ τις ἀνέστη, ἐκπειράζων⁹ αὐτόν, καὶ λέγων, 25
 Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;¹⁰ Ὁ δὲ εἶπεν 26
 πρὸς αὐτόν, Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; Πῶς ἀναγινώσκεις;¹¹ Ὁ 27
 δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου, ἐξ ὅλης τῆς
 καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος¹²
 σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας¹³ σου· καὶ τὸν πλησίον¹⁴ σου ὡς
 σεαυτόν.¹⁵ Εἶπεν δὲ αὐτῷ, Ὁρθῶς¹⁶ ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ 28
 ζήσῃ. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν¹⁷ ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Καὶ 29
 τίς ἐστίν μου πλησίον;¹⁴ Ὑπολαβὼν¹⁸ δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, 30

¹ νήπιος, infant, child. ² ναί, yes, truly. ³ εὐδοκία, ας, ἡ, good pleasure, good-will. ⁴ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁵ στρέφω, turn, am converted. ⁶ βούλομαι, wish, will. ⁷ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ⁸ νομικός, pertaining to the law. ⁹ ἐκπειράζω, test thoroughly, tempt. ¹⁰ κληρονομέω, inherit, obtain. ¹¹ ἀναγινώσκω, you read. ¹² ἰσχύς, ὕος, ἡ, strength, power. ¹³ διάνοια, ας, ἡ, mind, understanding. ¹⁴ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ¹⁵ σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹⁶ ὀρθῶς, rightly, correctly. ¹⁷ δικαιόω, justify, pronounce righteous. ¹⁸ ὑπολαμβάνω, take up, receive.

Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχῶ, καὶ
 λησταῖς¹ περιέπεσεν,² οἱ καὶ ἐκδύσαντες³ αὐτὸν καὶ πληγὰς⁴
 ἐπιθέντες⁵ ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ⁶ τυγχάνοντα.⁷ Κατὰ 31
 συγκυρίαν⁸ δὲ ἱερέυς⁹ τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ: καὶ ἰδὼν
 αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν.¹⁰ Ὁμοίως¹¹ δὲ καὶ Λευΐτης¹² γενόμενος 32
 κατὰ τὸν τόπον ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.¹⁰ Σαμαρεΐτης¹³ δέ 33
 τις ὁδεύων¹⁴ ἦλθεν κατ' αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη,¹⁵ 34
 καὶ προσελθὼν κατέδεσεν¹⁶ τὰ τραύματα¹⁷ αὐτοῦ, ἐπιχέων¹⁸
 ἔλαιον¹⁹ καὶ οἶνον:²⁰ ἐπιβιβάσας²¹ δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος,²²
 ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον,²³ καὶ ἐπεμελήθη²⁴ αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ 35
 τὴν αὔριον²⁵ ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια²⁶ ἔδωκεν τῷ
 πανδοχεῖ,²⁷ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιμελήθητι²⁴ αὐτοῦ: καὶ ὃ τι ἂν
 προσδαπανήσης,²⁸ ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί²⁹ με ἀποδώσω³⁰ σοι. 36
 Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν πλησίον³¹ δοκεῖ σοι γεγενέσθαι τοῦ
 ἐμπεσόντος³² εἰς τοὺς ληστές;¹ Ὁ δὲ εἶπεν, Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος³³ 37
 μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου, καὶ σὺ ποιεῖ
 ὁμοίως.¹¹

¹ ληστής, οὐ, ὁ, robber, brigand. ² περιπίπτω, fall in with, strike. ³ ἐκδύω, take off, put off. ⁴ πληγὴ, ἥς, ἡ, blow, wound. ⁵ ἐπιτίθμι, lay upon, put. ⁶ ἡμιθανής, half dead. ⁷ τυγχάνω, obtain, happen. ⁸ συγκυρία, ας, ἡ, coincidence, chance. ⁹ ἱερεύς, ἑως, ὁ, priest. ¹⁰ ἀντιπαρέρχομαι, pass by on the opposite side. ¹¹ ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹² Λευΐτης, ου, ὁ, Levite. ¹³ Σαμαρεΐτης, ου, ὁ, Samaritan. ¹⁴ ὁδεύω, go, travel. ¹⁵ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ¹⁶ καταδέω, bind up, bandage. ¹⁷ τραῦμα, τος, τό, wound. ¹⁸ ἐπιχέω, pour over, pour on. ¹⁹ ἔλαιον, ου, τό, olive oil. ²⁰ οἶνος, ου, ὁ, wine. ²¹ ἐπιβιβάζω, put on, place upon. ²² κτῆνος, ους, τό, beast of burden. ²³ πανδοχεῖον, ου, τό, inn. ²⁴ ἐπιμελέομαι, care for, take care of. ²⁵ αὔριον, tomorrow. ²⁶ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ²⁷ πανδοχεύς, ἑως, ὁ, innkeeper. ²⁸ προσδαπανᾶω, spend in addition. ²⁹ ἐπανέρχομαι, return, come back again. ³⁰ ἀποδίδωμι, give back, pay. ³¹ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ³² ἐπίπτω, fall into, fall in. ³³ ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοῦς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην 38

τινά· γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα² ὑπεδέξατο³ αὐτὸν εἰς τὸν

οἶκον αὐτῆς. Καὶ τῇδε⁴ ἦν ἀδελφή⁵ καλουμένη Μαρία, ἥ καὶ 39

παρακαθίσασα⁶ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἤκουεν τὸν λόγον

αὐτοῦ. Ἡ δὲ Μάρθα² περιεσπᾶτο⁷ περὶ πολλὴν διακονίαν·⁸ 40

ἐπιστᾶσα⁹ δὲ εἶπεν, Κύριε, οὐ μέλει¹⁰ σοι ὅτι ἡ ἀδελφή⁵ μου

μόνην με κατέλειπεν¹¹ διακονεῖν;¹² Εἰπέ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι

συναντιλάβηται.¹³ Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μάρθα,² 41

Μάρθα,² μεριμνᾷς¹⁴ καὶ τυρβάζῃ¹⁵ περὶ πολλά· ἐνὸς δέ ἐστιν 42

χρεία·¹⁶ Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα¹⁷ ἐξελέξατο,¹⁸ ἥτις οὐκ

ἀφαιρεθήσεται¹⁹ ἀπ' αὐτῆς.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὥς 11

ἐπαύσατο,²⁰ εἶπέν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, Κύριε,

δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς

μαθητὰς αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε, 2

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω²¹ τὸ ὄνομά σου.

Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὥς ἐν οὐρανῷ,

καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον²² δίδου ἡμῖν τὸ 3

¹ κώμη, ης, ἡ, village. ² Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ³ ὑποδέχομαι, welcome, receive. ⁴ ὅδε, this (here), this here. ⁵ ἀδελφή, ἥς, ἡ, sister. ⁶ παρακαθίζω, sit down beside. ⁷ περιεσπᾶω, distract, trouble greatly. ⁸ διακονία, ας, ἡ, waiting at table, service. ⁹ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹⁰ μέλει, it is a care, it concerns. ¹¹ καταλείπω, leave, leave behind. ¹² διακονέω, serve, minister. ¹³ συναντιλαμβάνομαι, help, assist. ¹⁴ μεριμνάω, be anxious, distracted. ¹⁵ τυρβάζω, agitate or disturb in mind. ¹⁶ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ¹⁷ μερίς, ἰδος, ἡ, part, portion. ¹⁸ ἐκλέγομαι, choose, elect. ¹⁹ ἀφαιρέω, take away, smite off. ²⁰ παύω, cause to cease. ²¹ ἁγιάζω, make holy, consecrate. ²² ἐπιούσιος, for today, daily.

καθ' ἡμέραν. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ 4
ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι¹ ἡμῖν. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς² ἡμᾶς εἰς
πειρασμόν,³ ἀλλὰ ῥύσαι⁴ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον,⁵ καὶ πορεύσεται 5
πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου,⁶ καὶ εἴπη αὐτῷ, Φίλε,⁵ χρῆσόν⁷ μοι
τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ⁸ φίλος⁵ παρεγένετο⁹ ἐξ ὁδοῦ πρὸς με, καὶ οὐκ 6
ἔχω ὃ παραθήσω¹⁰ αὐτῷ: καὶ κεῖνος¹¹ ἔσωθεν¹² ἀποκριθεὶς εἶπη, 7
Μὴ μοι κόπους¹³ παρέχε: ἤδη ἡ θύρα¹⁵ κέκλεισται,¹⁶ καὶ τὰ
παιδιά μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην¹⁷ εἰσίν: οὐ δύναμαι ἀναστὰς
δοῦναί σοι. Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ 8
εἶναι αὐτοῦ φίλον,⁵ διὰ γε¹⁸ τὴν ἀναίδειαν¹⁹ αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει
αὐτῷ ὅσον χρήζει.²⁰ Καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν: 9
ζητεῖτε, καὶ εὕρησете: κρούετε,²¹ καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ 10
ὁ αἰτῶν λαμβάνει: καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει: καὶ τῷ κρούοντι²¹
ἀνοιγήσεται. Τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ 11
λίθον ἐπιδώσῃ²² αὐτῷ; Ἡ καὶ ἰχθύν,²³ μὴ ἀντὶ²⁴ ἰχθύος²³ ὄφιν²⁵
ἐπιδώσῃ²² αὐτῷ; Ἡ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ὦν,²⁶ μὴ ἐπιδώσῃ²² αὐτῷ 12
σκορπίον;²⁷ Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα²⁸ 13

¹ ὀφείλω, owe, ought. ² εἰσφέρω, carry inward, bring in. ³ πειρασμός, οὐ, ὁ, temptation, trial. ⁴ ῥύομαι, rescue, save. ⁵ φίλος, οὐ, ὁ, loving, friend. ⁶ μεσονυκτίον, οὐ, τό, midnight. ⁷ χρᾶω, lend. ⁸ ἐπειδὴ, since, because. ⁹ παραγίνομαι, come, arrive. ¹⁰ παρατίθημι, set before, entrust. ¹¹ καὶ κεῖνος, and he, and she. ¹² ἐσωθεν, from within, within. ¹³ κόπος, οὐ, ὁ, labor, trouble. ¹⁴ παρέχω, offer, afford. ¹⁵ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ¹⁶ κλείω, shut, shut up. ¹⁷ κοίτη, ἡς, ἡ, bed, sexual promiscuity. ¹⁸ γέ, indeed, at least. ¹⁹ ἀναίδεια, ας, ἡ, shamelessness, shameless persistence. ²⁰ χρήζω, need, have need of. ²¹ κρούω, knock, strike. ²² ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ²³ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ²⁴ ἀντί, instead of, in place of. ²⁵ ὄφιν, εως, ὁ, snake, serpent. ²⁶ ὦν, οὐ, τό, egg. ²⁷ σκορπίος, οὐ, ὁ, scorpion. ²⁸ δόμα, τος, τό, present, gift.

ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω¹ μᾶλλον ὁ πατήρ ὁ ἐξ
οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν.² Ἐγένετο δέ, τοῦ 14
δαιμονίου ἐξελθόντος, ἐλάλησεν ὁ κωφός:² καὶ ἐθαύμασαν³ οἱ
ὄχλοι. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, Ἐν Βεελζεβούλ⁴ ἄρχοντι⁵ τῶν 15
δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. Ἄλλοι δὲ πειράζοντες⁶ 16
σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν 17
τὰ διανοήματα⁷ εἶπεν αὐτοῖς, Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν
διαμερισθεῖσα⁸ ἐρημοῦται:⁹ καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον, πίπτει. Εἰ δὲ καὶ 18
ὁ Σατανᾶς¹⁰ ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη,⁸ πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία
αὐτοῦ; Ὅτι λέγετε, Ἐν Βεελζεβούλ⁴ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. 19
Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ⁴ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν
τίνι ἐκβάλλουσιν; Διὰ τοῦτο κριταὶ¹¹ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται. Εἰ δὲ 20
ἐν δακτύλῳ¹² θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα¹³ ἔφθασεν¹⁴ ἐφ'
ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς¹⁵ καθωπλισμένος¹⁶ 21
φυλάσῃ¹⁷ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν,¹⁸ ἐν εἰρήνῃ ἐστὶν τὰ ὑπάρχοντα
αὐτοῦ: ἐπὶ¹⁹ δὲ ὁ ἰσχυρότερος¹⁵ αὐτοῦ ἐπελθὼν²⁰ νικήσῃ²¹ αὐτόν, 22
τὴν πανοπλίαν²² αὐτοῦ αἶρει ἐφ' ἧς ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα²³

¹ πόσος, how many? how great? ² κωφός, deaf, dumb. ³ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁴ Βεελζεβούλ, ὁ, Beelzebul. ⁵ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ⁶ πειράζω, test, tempt. ⁷ διανόημα, τος, τό, thought, reasoning. ⁸ διαμερίζω, divide, distribute. ⁹ ἐρημόω, destroy, strip. ¹⁰ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ¹¹ κριτής, ου, ὁ, judge. ¹² δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ¹³ ἄρα, so, then. ¹⁴ φθάνω, come before another, anticipate. ¹⁵ ἰσχυρός, strong, mighty. ¹⁶ καθωπλίζω, arm oneself fully, arm completely. ¹⁷ φυλάσσω, guard, keep. ¹⁸ αὐλή, ῆς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ¹⁹ ἐπὶ, when, as soon as. ²⁰ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ²¹ νικάω, overcome, conquer. ²² πανοπλία, ας, ἡ, full armor, complete armor. ²³ σκῦλον, ου, τό, booty, spoils.

αὐτοῦ διαδίδωσιν.¹ Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν· καὶ ὁ μὴ ²³
 συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.² Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον³ πνεῦμα ²⁴
 ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται⁴ δι' ἀνύδρων⁵ τόπων,
 ζητοῦν ἀνάπαυσιν·⁶ καὶ μὴ εὐρίσκον λέγει, Ὑποστρέψω⁷ εἰς τὸν
 οἶκόν μου ὅθεν⁸ ἐξῆλθον. Καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σεσαρωμένον⁹ καὶ ²⁵
 κεκοσμημένον.¹⁰ Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει¹¹ ἑπτὰ ἕτερα ²⁶
 πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ ἐλθόντα κατοικεῖ¹² ἐκεῖ· καὶ
 γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χεῖρονα¹³ τῶν πρώτων.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά¹⁴ τις γυνὴ φωνὴν ἐκ ²⁷
 τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ, Μακαρία ἡ κοιλία¹⁵ ἢ βαστάσασά¹⁶ σε,
 καὶ μαστοί¹⁷ οὓς ἐθήλασας.¹⁸ Αὐτὸς δὲ εἶπεν, Μενούνγε¹⁹ ²⁸
 μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσοντες²⁰
 αὐτόν.

Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισομένων²¹ ἤρξατο λέγειν, Ἡ γενεὰ²² αὕτη ²⁹
 πονηρὰ ἐστίν· σημεῖον ἐπιζητεῖ,²³ καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ,
 εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ²⁴ τοῦ προφήτου. Καθὼς γὰρ ἐγένετο ³⁰
 Ἰωνᾶς²⁴ σημεῖον τοῖς Νινευίταις,²⁵ οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ

¹ διαδίδωμι, distribute, give. ² σκορπίζω, scatter, disperse. ³ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ⁴ διέρχομαι, cross over, pass through. ⁵ ἀνυδρος, waterless, dry. ⁶ ἀνάπαυσις, εως, ἡ, cessation, rest. ⁷ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁸ ὅθεν, from where, from which. ⁹ σαρώω, sweep, sweep using a broom. ¹⁰ κοσμέω, adorn, put into order. ¹¹ παραλαμβάνω, receive, take. ¹² κατοικέω, inhabit, dwell. ¹³ χείρων, worse. ¹⁴ ἐπαίρω, lift up, raise. ¹⁵ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ¹⁶ βαστάζω, bear, carry. ¹⁷ μαστός, οὔ, ὁ, breast, nipple. ¹⁸ θηλάζω, suckle, nurse. ¹⁹ μενούνγε, on the contrary, indeed. ²⁰ φυλάσσω, guard, keep. ²¹ ἐπαθροίζω, gather together, crowd upon. ²² γενεά, ας, ἡ, generation. ²³ ἐπιζητέω, seek for, seek after. ²⁴ Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ²⁵ Νινευίτης, ου, ὁ, Ninevite.

ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ¹ ταύτῃ. Βασίλισσα² νότου³ ἐγερθήσεται ἐν τῇ 31
 κρίσει⁴ μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς¹ ταύτης, καὶ κατακρινεῖ⁵
 αὐτούς: ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων⁶ τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν
 Σολομῶνος,⁷ καὶ ἰδοῦ, πλεῖον Σολομῶνος⁷ ὧδε. Ἄνδρες Νινευί⁸ 32
 ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει⁴ μετὰ τῆς γενεᾶς¹ ταύτης καὶ
 κατακρινουσὶν⁵ αὐτήν: ὅτι μετενόησαν⁹ εἰς τὸ κήρυγμα¹⁰ Ἰωνᾶ,¹¹
 καὶ ἰδοῦ, πλεῖον Ἰωνᾶ¹¹ ὧδε.

Οὐδεὶς δὲ λύχνον¹² ἄψας¹³ εἰς κρύπτην¹⁴ τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν 33
 μόδιον,¹⁵ ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,¹⁶ ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι¹⁷ τὸ
 φέγγος¹⁸ βλέπωσιν. Ὁ λύχνος¹² τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός: 34
 ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς¹⁹ ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου
 φωτεινόν²⁰ ἐστί: ἐπὰν²¹ δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου
 σκοτεινόν.²² Σκόπει²³ οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος²⁴ ἐστίν. Εἰ 35
 οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν,²⁰ μὴ ἔχον τι μέρος²⁵ σκοτεινόν,²²
 ἔσται φωτεινὸν²⁰ ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος¹² τῇ ἀστραπῇ²⁶ φωτίζη²⁷
 σε.

¹ γενεά, ἄς, ἡ, generation. ² βασίλισσα, ἡς, ἡ, queen. ³ νότος, ου, ὁ, south wind, south. ⁴ κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ⁵ κατακρίνω, condemn. ⁶ πέρας, ατος, τό, limit, end. ⁷ Σολομών, ωνος, ὁ, Solomon. ⁸ Νινευί, ἡ, Nineveh. ⁹ μετανοέω, repent, change my mind. ¹⁰ κήρυγμα, τος, τό, proclamation, preaching. ¹¹ Ἰωνᾶς, ἄ, ὁ, Jonah. ¹² λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ¹³ ἄπτω, touch, kindle. ¹⁴ κρύπτη, ἡς, ἡ, dark and hidden place, cellar. ¹⁵ μόδιος, ου, ὁ, dry measure. ¹⁶ λυχνία, ας, ἡ, lampstand. ¹⁷ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹⁸ φέγγος, ους, τό, light, brightness. ¹⁹ ἀπλοῦς, simple, single. ²⁰ φωτεινός, bright, full of light. ²¹ ἐπὰν, when, as soon as. ²² σκοτεινός, dark, full of darkness. ²³ σκοπέω, look at, contemplate. ²⁴ σκότος, ους, τό, darkness. ²⁵ μέρος, ους, τό, part, portion. ²⁶ ἀστραπή, ἡς, ἡ, lightning, brightness. ²⁷ φωτίζω, give light, enlighten.

Ἐν δὲ τῷ λαλήσαι, ἡρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ¹ 37
 παρ' αὐτῷ: εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.² Ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν 38
 ἐθαύμασεν³ ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ⁴ τοῦ ἀρίστου.⁵ Εἶπεν 39
 δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν⁶ τοῦ
 ποτηρίου⁷ καὶ τοῦ πίνακος⁸ καθαρίζετε,⁹ τὸ δὲ ἔσωθεν¹⁰ ὑμῶν
 γέμει¹¹ ἀρπαγῆς¹² καὶ πονηρίας.¹³ Ἄφρονες,¹⁴ οὐχ ὁ ποιήσας τὸ 40
 ἔξωθεν⁶ καὶ τὸ ἔσωθεν¹⁰ ἐποίησεν; Πλὴν¹⁵ τὰ ἐνόντα¹⁶ δότε 41
 ἐλεημοσύνην:¹⁷ καὶ ἰδοὺ, πάντα καθαρά¹⁸ ὑμῖν ἐστίν.

Ἄλλ' οὐαὶ¹⁹ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε²⁰ τὸ ἡδύοσμον²¹ 42
 καὶ τὸ πήγανον²² καὶ πᾶν λάχανον,²³ καὶ παρέρχεσθε²⁴ τὴν κρίσιν
 καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ: ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα²⁶ μὴ
 ἀφιέναι. Οὐαὶ¹⁹ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν 43
 πρωτοκαθεδρίαν²⁷ ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς²⁸ ἐν
 ταῖς ἀγοραῖς.²⁹ Οὐαὶ¹⁹ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, 44
 ὑποκριταί,³⁰ ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα³¹ τὰ ἀδηλα,³² καὶ οἱ ἄνθρωποι
 περιπατοῦντες ἐπάνω³³ οὐκ οἶδασιν.

¹ ἀριστάω, have breakfast, eat a meal. ² ἀναπίπτω, recline, lie down. ³ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁴ πρό, before (gen), before. ⁵ ἄριστον, ου, τό, breakfast. ⁶ ἔξωθεν, from without, outside (gen). ⁷ ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ⁸ πίναξ, ακος, ή, board, dish. ⁹ καθαρίζω, cleanse, make clean. ¹⁰ ἔσωθεν, from within, within. ¹¹ γέμω, fill, am full of. ¹² ἀρπαγή, ης, ή, plunder, robbery. ¹³ πονηρία, ας, ή, iniquity, wickedness. ¹⁴ ἄφρων, foolish, senseless. ¹⁵ πλὴν, however, but. ¹⁶ ἐν εἰμι, be in, within. ¹⁷ ἐλεημοσύνη, ης, ή, alms, alms-giving. ¹⁸ καθαρός, clean, pure. ¹⁹ οὐαί, woe! alas! woe! ²⁰ ἀποδεκατόω, tithe, collect a tithe. ²¹ ἡδύοσμον, ου, τό, mint, peppermint. ²² πήγανον, ου, τό, rue, plant used for flavoring food. ²³ λάχανον, ου, τό, garden herb, vegetable. ²⁴ παρέρχομαι, pass by, go by. ²⁵ κρίσις, εως, ή, judgment, judging. ²⁶ κἀκεῖνος, and he, and she. ²⁷ πρωτοκαθεδρία, ας, ή, chief seat, seat of honor. ²⁸ ἀσπασμός, ου, ό, greeting, salutation. ²⁹ ἀγορά, ας, ή, marketplace, place of assembly. ³⁰ ὑποκριτής, ου, ό, hypocrite, pretender. ³¹ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ³² ἀδηλος, unseen, indistinct. ³³ ἐπάνω, above, over (gen).

Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν¹ λέγει αὐτῷ, Διδάσκαλε, ταῦτα 45
λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.² Ὁ δὲ εἶπεν, Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς¹ 46
οὐαί,³ ὅτι φορτίζετε⁴ τοὺς ἀνθρώπους φορτία⁵ δυσβάστακτα,⁶ καὶ
αὐτοὶ ἐνὶ τῶν δακτύλων⁷ ὑμῶν οὐ προσψάυετε⁸ τοῖς φορτίοις.⁵ 47
Οὐαί³ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε⁹ τὰ μνημεῖα¹⁰ τῶν προφητῶν, οἱ δὲ
πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. Ἄρα¹¹ μαρτυρεῖτε καὶ 48
συνευδοκεῖτε¹² τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν: ὅτι αὐτοὶ μὲν
ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε⁹ αὐτῶν τὰ μνημεῖα.¹⁰ 49
Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν, Ἀποστελῶ εἰς αὐτούς
προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν καὶ
ἐκδιώξουσιν:¹³ ἵνα ἐκζητηθῇ¹⁴ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ 50
ἐκχυνόμενον¹⁵ ἀπὸ καταβολῆς¹⁶ κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς¹⁷ ταύτης,
ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου¹⁸ τοῦ 51
ἀπολομένου μεταξύ¹⁹ τοῦ θυσιαστηρίου²⁰ καὶ τοῦ οἴκου. Ναί,²¹
λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται¹⁴ ἀπὸ τῆς γενεᾶς¹⁷ ταύτης. Οὐαί³ ὑμῖν 52
τοῖς νομικοῖς,¹ ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα²² τῆς γνώσεως:²³ αὐτοὶ οὐκ
εἰσῆλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.²⁴

¹ νομικός, pertaining to the law. ² ὑβρίζω, mistreat, insult. ³ οὐαί, woe! alas! woe! ⁴ φορτίζω, load, burden. ⁵ φορτίον, ου, τό, burden, load. ⁶ δυσβάστακτος, hard to bear, difficult to carry. ⁷ δάκτυλος, ου, ό, finger. ⁸ προσψάύω, touch, touch lightly. ⁹ οἰκοδομέω, build up, construct. ¹⁰ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ¹¹ ἄρα, so, then. ¹² συνευδοκέω, consent, approve. ¹³ ἐκδιώκω, drive out, persecute harshly. ¹⁴ ἐκζητέω, seek out, inquire. ¹⁵ ἐχχέω, pour out, shed. ¹⁶ καταβολή, ἧς, ἡ, foundation, depositing. ¹⁷ γενεά, ᾶς, ἡ, generation. ¹⁸ Ζαχαρίας, ου, ό, Zacharias, Zechariah. ¹⁹ μεταξύ, between, after. ²⁰ θυσιαστήριον, ου, τό, altar. ²¹ ναί, yes, truly. ²² κλεῖς, κλειδός, ἡ, key. ²³ γνώσις, εως, ἡ, wisdom, knowledge. ²⁴ κωλύω, forbid, hinder.

Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ 53

οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς¹ ἐνέχειν,² καὶ ἀποστοματίζειν³ αὐτὸν περὶ
πλειόνων, ἐνεδρεύοντες⁴ αὐτόν, ζητοῦντες θηρεῦσαι⁵ τι ἐκ τοῦ 54
στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν⁶ αὐτοῦ.

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεῖσάν⁷ τῶν μυριάδων⁸ τοῦ ὄχλου, ὥστε 12

καταπατεῖν⁹ ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
πρῶτον, Προσέχετε¹⁰ ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης¹¹ τῶν Φαρισαίων,
ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.¹² Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον¹³ ἐστὶν ὃ οὐκ 2
ἀποκαλυφθήσεται,¹⁴ καὶ κρυπτὸν¹⁵ ὃ οὐ γνωσθήσεται. Ἀνθ'¹⁶ ὧν 3
ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ¹⁷ εἶπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται· καὶ ὃ πρὸς
τὸ οὖς¹⁸ ἐλάλησατε ἐν τοῖς ταμείοις,¹⁹ κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν
δωμάτων.²⁰ Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις²¹ μου, Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ 4
τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων
περισσότερόν²² τι ποιῆσαι. Ὑποδείξω²³ δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε· 5
φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτείνειν ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν²⁴ εἰς
τὴν γέενναν·²⁵ ναί,²⁶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. Οὐχὶ πέντε²⁷ 6
στρουθία²⁸ πωλεῖται²⁹ ἀσσαρίων³⁰ δύο; Καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν

¹ δεινῶς, terribly, vehemently. ² ἐνέχω, have a grudge against, be subject to. ³ ἀποστοματίζω, question closely, interrogate. ⁴ ἐνεδρεύω, lie in wait, plot. ⁵ θηρεύω, hunt, catch. ⁶ κατηγορέω, accuse, charge. ⁷ ἐπισυναγάω, gather, gather together. ⁸ μυριάς, ἄδος, ἡ, ten thousand, myriad. ⁹ καταπατέω, trample under foot. ¹⁰ προσέχω, take head of, attend to. ¹¹ ζύμη, ἡς, ἡ, leaven, ferment. ¹² ὑπόκρισις, εως, ἡ, hypocrisy. ¹³ συγκαλύπτω, conceal, cover up. ¹⁴ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ¹⁵ κρυπτός, hidden, secret. ¹⁶ ἀντί, instead of, in place of. ¹⁷ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ¹⁸ οὖς, ους, τό, ear. ¹⁹ ταμεῖον, ου, τό, inner room, storeroom. ²⁰ δῶμα, τος, τό, house, housetop. ²¹ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ²² περισσός, excessive, abundant. ²³ ὑποδείκνυμι, show, indicate. ²⁴ ἐμβάλλω, throw, cast. ²⁵ γέεννα, ἡς, ἡ, gehenna, Gehenna. ²⁶ ναί, yes, truly. ²⁷ πέντε, five, 5. ²⁸ στρουθίον, ου, τό, sparrow, small bird. ²⁹ πωλέω, sell. ³⁰ ἀσσάριον, ου, τό, assarion.

ἐπιλησμένον¹ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες² τῆς 7
 κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἡρίθμηνται.³ Μὴ οὖν φοβεῖσθε: πολλῶν
 στρουθίων⁴ διαφέρετε.⁵ Λέγω δὲ ὑμῖν, Πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ⁶ ἐν 8
 ἐμοὶ ἔμπροσθεν⁷ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 ὁμολογήσει⁶ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν⁷ τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ: ὁ δὲ 9
 ἀρνησάμενός⁸ με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται⁹
 ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν 10
 υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ: τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα
 βλασφημήσαντι¹⁰ οὐκ ἀφεθήσεται. Ὅταν δὲ προσφέρωσιν¹¹ 11
 ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ
 μεριμνᾶτε¹² πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε,¹³ ἢ τί εἴπητε: τὸ γὰρ ἅγιον 12
 πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ἃ δεῖ εἰπεῖν.

Εἶπεν δὲ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, Διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου 13
 μερίσασθαι¹⁴ μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.¹⁵ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, 14
 Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν¹⁶ δικαστὴν¹⁷ ἢ μεριστὴν¹⁸ ἐφ' ὑμᾶς; 15
 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοῦς, Ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε¹⁹ ἀπὸ τῆς
 πλεονεξίας:²⁰ ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν²¹ τινὶ ἡ ζωὴ αὐτῷ ἐστὶν
 ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοῦς, 16

¹ ἐπιλανθάνομαι, forget, neglect. ² θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ³ ἀριθμέω, number, count. ⁴ στρουθίον, ου, τό, sparrow, small bird. ⁵ διαφέρω, differ, carry through. ⁶ ὁμολογέω, confess, profess. ⁷ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁸ ἀρνεόμαι, deny, repudiate. ⁹ ἀπαρνεόμαι, deny, refuse. ¹⁰ βλασφημέω, revile, blaspheme. ¹¹ προσφέρω, bring to, offer. ¹² μεριμνάω, be anxious, distracted. ¹³ ἀπολογέομαι, defend one's self, give a defense. ¹⁴ μερίζω, divide, part. ¹⁵ κληρονομία, ας, ἡ, inheritance. ¹⁶ καθίστημι, set, constitute. ¹⁷ δικαστής, οὔ, ὁ, judge. ¹⁸ μεριστής, οὔ, ὁ, divider, arbitrator. ¹⁹ φυλάσσω, guard, keep. ²⁰ πλεονεξία, ας, ἡ, covetousness, avarice. ²¹ περισσεύω, abound, be rich.

λέγων, Ἄνθρώπου τινὸς πλουσίου¹ εὐφόρησεν² ἡ χώρα:³ καὶ 17
 διελογίζετο⁴ ἐν ἑαυτῷ λέγων, Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ⁵
 συνάξω τοὺς καρπούς μου; Καὶ εἶπεν, Τοῦτο ποιήσω: καθελῶ⁶ 18
 μου τὰς ἀποθήκας,⁷ καὶ μείζονας οἰκοδομήσω,⁸ καὶ συνάξω ἐκεῖ
 πάντα τὰ γενήματά⁹ μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου. Καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ 19
 μου, Ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα¹⁰ εἰς ἔτη¹¹ πολλά:
 ἀναπαύου,¹² φάγε, πίε, εὐφραίνου.¹³ Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός, Ἄφρων, 20
 ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν¹⁵ ἀπὸ σοῦ: ἃ δὲ
 ἡτοίμασας,¹⁶ τίني ἔσται; Οὕτως ὁ θησαυρίζων¹⁷ ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς 21
 θεὸν πλουτῶν.¹⁸

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ 22
 μεριμνᾶτε¹⁹ τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε: μηδὲ τῷ σώματι, τί
 ἐνδύσθησθε.²⁰ Ἡ ψυχὴ πλείον ἔστιν τῆς τροφῆς,²¹ καὶ τὸ σῶμα 23
 τοῦ ἐνδύματος.²² Κατανοήσατε²³ τοὺς κόρακας,²⁴ ὅτι οὐ 24
 σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν,²⁵ οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον²⁶ οὐδὲ
 ἀποθήκη,⁷ καὶ ὁ θεὸς τρέφει²⁷ αὐτούς: πόσῳ²⁸ μᾶλλον ὑμεῖς
 διαφέρετε²⁹ τῶν πετεινῶν;³⁰ Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν¹⁹ δύναται 25

¹ πλούσιος, rich. ² εὐφορέω, bear good crops, be fruitful. ³ χώρα, ας, ἡ, land, region. ⁴ διαλογίζομαι, debate, reason. ⁵ ποῦ, where?. ⁶ καθαιρέω, take down, pull down. ⁷ ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. ⁸ οἰκοδομέω, build up, construct. ⁹ γέννημα, τος, τό, offspring, child. ¹⁰ κείμεναι, lie, be laid. ¹¹ ἔτος, ους, τό, year. ¹² ἀναπαύω, refresh, take rest. ¹³ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ¹⁴ ἄφρων, foolish, senseless. ¹⁵ ἀπαιτέω, ask for, demand. ¹⁶ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁷ θησαυρίζω, lay up, store up. ¹⁸ πλουτέω, be rich, become rich. ¹⁹ μεριμνῶ, be anxious, distracted. ²⁰ ἐνδύω, put on, clothe. ²¹ τροφή, ἡς, ἡ, food, nourishment. ²² ἐνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). ²³ κατανοέω, observe, understand. ²⁴ κόραξ, ακος, ὁ, crow, raven. ²⁵ θερίζω, reap, gather. ²⁶ ταμεῖον, ου, τό, inner room, storeroom. ²⁷ τρέφω, make to grow, nourish. ²⁸ πόσος, how many? how great? ²⁹ διαφέρω, differ, carry through. ³⁰ πετεινόν, ου, τό, bird.

προσθεῖναι¹ ἐπὶ τὴν ἡλικίαν² αὐτοῦ πήχυν³ ἕνα; Εἰ οὖν οὕτε 26
 ἐλάχιστον⁴ δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;⁵ 27
 Κατανοήσατε⁶ τὰ κρίνα⁷ πῶς αὐξάνει·⁸ οὐ κοπιᾷ,⁹ οὐδὲ νήθει·¹⁰
 λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν¹¹ ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ
 περιεβάλετο¹² ὡς ἐν τούτων. Εἰ δὲ τὸν χόρτον¹³ ἐν τῷ ἀγρῷ¹⁴ 28
 σήμερον¹⁵ ὄντα, καὶ αὔριον¹⁶ εἰς κλίβανον¹⁷ βαλλόμενον, ὁ θεὸς
 οὕτως ἀμφιέννυσιν,¹⁸ πόσω¹⁹ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;²⁰ Καὶ 29
 ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίνητε· καὶ μὴ μετεωρίζεσθε.²¹ 30
 Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ·²² ὑμῶν δὲ ὁ
 πατὴρ οἶδεν ὅτι χρήζετε²³ τούτων. Πλὴν²⁴ ζητεῖτε τὴν βασιλείαν 31
 τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται¹ ὑμῖν. Μὴ φοβοῦ, τὸ 32
 μικρὸν²⁵ ποίμνιον·²⁶ ὅτι εὐδόκησεν²⁷ ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν
 τὴν βασιλείαν. Πωλήσατε²⁸ τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε 33
 ἐλεημοσύνην.²⁹ Ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια³⁰ μὴ παλαιούμενα,³¹
 θησαυρὸν³² ἀνέκλειπτον³³ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς³⁴ οὐκ
 ἐγγίξει,³⁵ οὐδὲ σῆς³⁶ διαφθείρει·³⁷ ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς³² 34
 ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.

¹ προστίθῃμι, add, add to. ² ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ³ πήχυς, εως, ὁ, cubit. ⁴ ἐλάχιστος, least, smallest. ⁵ μεριμνάω, be anxious, distracted. ⁶ κατανοέω, observe, understand. ⁷ κρίνον, ου, τό, lily. ⁸ αὐξάνω, cause to grow, increase. ⁹ κοπιᾷ, toil, labor. ¹⁰ νήθω, spin. ¹¹ Σολομὼν, ωνος, ὁ, Solomon. ¹² περιβάλλω, put around, clothe. ¹³ χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. ¹⁴ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ¹⁵ σήμερον, today, now. ¹⁶ αὔριον, tomorrow. ¹⁷ κλίβανος, ου, ὁ, oven, furnace. ¹⁸ ἀμφιέννυμι, clothe, dress. ¹⁹ πόσος, how many? how great? ²⁰ ὀλιγόπιστος, of little faith. ²¹ μετεωρίζομαι, be anxious, worried. ²² ἐπιζητέω, seek for, seek after. ²³ χρῆζω, need, have need of. ²⁴ πλὴν, however, but. ²⁵ μικρός, small, little. ²⁶ ποίμνιον, ου, τό, flock, little flock. ²⁷ εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. ²⁸ πωλέω, sell. ²⁹ ἐλεημοσύνη, ης, ἡ, alms, alms-giving. ³⁰ βαλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ³¹ παλαιόω, make or become old, obsolete. ³² θησαυρός, ου, ὁ, storehouse, treasure. ³³ ἀνέκλειπτος, unfailing, inexhaustible. ³⁴ κλέπτῃς, ου, ὁ, thief. ³⁵ ἐγγίζω, come near, approach. ³⁶ σῆς, σῆτος, ὁ, moth. ³⁷ διαφθείρω, destroy utterly, spoil.

Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες¹ περιεζωσμέναι,² καὶ οἱ λύχνοι³ 35
 καιόμενοι·⁴ καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι⁵ ἀνθρώποις προσδεχομένοις⁶ τὸν 36
 κύριον ἐαυτῶν, πότε⁷ ἀναλύσῃ⁸ ἐκ τῶν γάμων,⁹ ἵνα, ἐλθόντος καὶ
 κρούσαντος,¹⁰ εὐθέως ἀνοιξώσιν αὐτῷ. Μακάριοι οἱ δοῦλοι 37
 ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας·¹¹ ἀμὴν λέγω
 ὑμῖν ὅτι περιζώσεται² καὶ ἀνακλινεῖ¹² αὐτούς, καὶ παρελθὼν¹³
 διακονήσει¹⁴ αὐτοῖς. Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ¹⁵ φυλακῇ,¹⁶ καὶ 38
 ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ¹⁶ ἔλθῃ, καὶ εὗρῃ οὕτως, μακάριοί εἰσιν οἱ
 δοῦλοι ἐκεῖνοι. Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἦδαι ὁ οἰκοδεσπότης¹⁷ 39
 ποῖα¹⁸ ὥρα ὁ κλέπτῃς¹⁹ ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν¹¹ ἄν, καὶ οὐκ ἂν
 ἀφῆκεν διορυγῆναι²⁰ τὸν οἶκον αὐτοῦ. Καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε 40
 ἔτοιμοι·²¹ ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην 41
 λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας; Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Τίς ἄρα²² ἐστὶν ὁ 42
 πιστὸς οἰκονόμος²³ καὶ φρόνιμος,²⁴ ὃν καταστήσει²⁵ ὁ κύριος ἐπὶ
 τῆς θεραπείας²⁶ αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον;²⁷ 43
 Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει

¹ ὀσφύς, ὕος, ἦ, waist, hip. ² περιζώννυμι, gird, gird round. ³ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ⁴ καίω, burn, ignite. ⁵ ὅμοιος, like, similar. ⁶ προσδέχομαι, receive, wait for. ⁷ πότε, when? at what time? ⁸ ἀναλύω, loose, depart. ⁹ γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. ¹⁰ κρούω, knock, strike. ¹¹ γρηγορέω, watch, keep watch. ¹² ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ¹³ παρέρχομαι, pass by, go by. ¹⁴ διακονέω, serve, minister. ¹⁵ δεύτερος, second. ¹⁶ φυλακή, ἥς, ἦ, guard, prison. ¹⁷ οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ¹⁸ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ¹⁹ κλέπτῃς, ου, ὁ, thief. ²⁰ διορύσσω, break through, break in. ²¹ ἔτοιμος, ready, prepared. ²² ἄρα, so? (introduces a question). ²³ οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ²⁴ φρόνιμος, prudent, wise. ²⁵ καθίστημι, set, constitute. ²⁶ θεραπεία, ας, ἡ, treatment, healing. ²⁷ σιτομέτριον, ου, τό, food allowance, ration.

ποιοῦντα οὕτως. Ἀληθῶς¹ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς 44
 ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει² αὐτόν. Ἐὰν δὲ εἴπη ὁ δούλος 45
 ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, Χρονίζει³ ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ
 ἄρξῃται τύπτειν⁴ τοὺς παῖδας⁵ καὶ τὰς παιδίσκας,⁶ ἐσθίειν τε καὶ
 πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι.⁷ ἤξει⁸ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν 46
 ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ,⁹ καὶ ἐν ᾧρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ
 διχοτομήσει¹⁰ αὐτόν, καὶ τὸ μέρος¹¹ αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων¹²
 θήσει. Ἐκεῖνος δὲ ὁ δούλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, 47
 καὶ μὴ ἐτοιμάσας¹³ μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ,
 δαρήσεται¹⁴ πολλάς· ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας δὲ ἄξια¹⁵ πληγῶν,¹⁶ 48
 δαρήσεται¹⁴ ὀλίγας.¹⁷ Παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται
 παρ' αὐτοῦ· καὶ ᾧ παρέθεντο¹⁸ πολὺ, περισσότερον¹⁹ αἰτήσουσιν
 αὐτόν.

Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθῃ;²⁰ 49
 Βάπτισμα²¹ δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι²² ἕως οὗ
 τελεσθῇ.²³ Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην²⁴ δοῦναι ἐν τῇ γῇ; 51
 Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἡ διαμερισμὸν.²⁵ Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ 52

¹ ἀληθῶς, truly, really. ² καθίστημι, set, constitute. ³ χρονίζω, spend or take time, delay. ⁴ τύπτω, smite, beat. ⁵ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ⁶ παιδίσκη, ἡς, ἡ, maid, female servant. ⁷ μεθύσκω, make drunk. ⁸ ἔχω, have come, am present. ⁹ προσδοκάω, wait for, look for. ¹⁰ διχοτομέω, cut in two, scourge severely. ¹¹ μέρος, οὗς, τό, part, portion. ¹² ἄπιστος, unbelieving, faithless. ¹³ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁴ δέρω, beat, flay. ¹⁵ ἄξιος, worthy, deserving. ¹⁶ πληγή, ἥς, ἡ, blow, wound. ¹⁷ ὀλίγος, little, few. ¹⁸ παρατίθηναι, set before, entrust. ¹⁹ περισσός, excessive, abundant. ²⁰ ἀνάπτω, kindle, set on fire. ²¹ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ²² συνέχω, hold fast, oppress. ²³ τελέω, finish, fulfill. ²⁴ παραγίνομαι, come, arrive. ²⁵ διαμερισμός, οὗ, ὁ, division, disunity.

νῦν πέντε¹ ἐν οἴκῳ ἐνὶ διαμεμερισμένοι,² τρεῖς ἐπὶ δυσίν, καὶ δύο
 ἐπὶ τρισίν. Διαμερισθήσεται² πατὴρ ἐπὶ υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί: 53
 μήτηρ ἐπὶ θυγατρί,³ καὶ θυγάτηρ³ ἐπὶ μητρί: πενθερά⁴ ἐπὶ τὴν
 νύμφην⁵ αὐτῆς, καὶ νύμφη⁵ ἐπὶ τὴν πενθεράν⁴ αὐτῆς. Ἔλεγεν δὲ 54
 καὶ τοῖς ὄχλοις, Ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην⁶ ἀνατέλλουσαν⁷ ἀπὸ
 δυσμῶν,⁸ εὐθέως λέγετε, Ὁμβρός⁹ ἔρχεται: καὶ γίνεται οὕτως. 55
 Καὶ ὅταν νότον¹⁰ πνέοντα,¹¹ λέγετε ὅτι Καύσων¹² ἔσται: καὶ
 γίνεται. Ὑποκριταί,¹³ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ 56
 οἴδατε δοκιμάζειν:¹⁴ τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε;¹⁴ 57
 Τί δὲ καὶ ἀφ' ἐαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ 58
 τοῦ ἀντιδίκου¹⁵ σου ἐπ' ἄρχοντα,¹⁶ ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν¹⁷
 ἀπηλλάχθαι¹⁸ ἀπ' αὐτοῦ: μήποτε¹⁹ κατασύρῃ²⁰ σε πρὸς τὸν
 κριτήν,²¹ καὶ ὁ κριτής²¹ σε παραδῶ τῷ πράκτορι,²² καὶ ὁ πράκτωρ
 σε βάλῃ εἰς φυλακὴν.²³ Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν,²⁴ ἕως οὗ 59
 καὶ τὸν ἔσχατον λεπτὸν²⁵ ἀποδῶς.²⁶

¹ πέντε, five. ² διαμερίζω, divide, distribute. ³ θυγάτηρ, τὸς, ἡ, daughter. ⁴ πενθερά, ἄς, ἡ, mother-in-law. ⁵ νύμφη, ἡς, ἡ, bride, young woman. ⁶ νεφέλη, ἡς, ἡ, cloud. ⁷ ἀνατέλλω, cause to rise, make to rise. ⁸ δυσμή, ἡς, ἡ, the western region. ⁹ ὄμβρος, οὐ, ὁ, shower, thunderstorm. ¹⁰ νότος, οὐ, ὁ, south wind, south. ¹¹ πνέω, blow. ¹² καύσων, ωνος, ὁ, burning heat, scorching heat. ¹³ ὑποκριτής, οὐ, ὁ, hypocrite, pretender. ¹⁴ δοκιμάζω, prove, approve. ¹⁵ ἀντίδικος, οὐ, ὁ, opponent, adversary. ¹⁶ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ¹⁷ ἐργασία, ἄς, ἡ, profit, business. ¹⁸ ἀπαλλάσσω, leave, deliver. ¹⁹ μήποτε, never, lest perchance. ²⁰ κατασύρω, drag (away by force), drag down. ²¹ κριτής, οὐ, ὁ, judge. ²² πράκτωρ, ορος, ὁ, bailiff, constable. ²³ φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ²⁴ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ²⁵ λεπτόν, τό, small coin, small piece of money. ²⁶ ἀποδίδωμι, give back, pay.

Παρήσαν¹ δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες² αὐτῷ περὶ **13**
 τῶν Γαλιλαίων,³ ὧν τὸ αἷμα Πιλάτος ἔμιξεν⁴ μετὰ τῶν θυσιῶν⁵
 αὐτῶν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Δοκεῖτε ὅτι οἱ **2**
 Γαλιλαῖοι³ οὗτοι ἁμαρτωλοὶ⁶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους³
 ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν;⁷ Οὐχί, λέγω ὑμῖν: ἀλλ' ἐὰν **3**
 μὴ μετανοήτε,⁸ πάντες ὡσαύτως⁹ ἀπολείσθε. Ἡ ἐκεῖνοι οἱ δέκα¹⁰ **4**
 καὶ ὀκτώ,¹¹ ἐφ' οὓς ἔπесεν ὁ πύργος¹² ἐν τῷ Σιλωάμ¹³ καὶ
 ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφειλέται¹⁴ ἐγένοντο παρὰ
 πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας¹⁵ ἐν Ἱερουσαλὴμ; Οὐχί, **5**
 λέγω ὑμῖν: ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήτε,⁸ πάντες ὁμοίως¹⁶ ἀπολείσθε. **6**
 Ἐλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολήν: Συκῇ¹⁷ εἶχεν τις ἐν τῷ
 ἀμπελῶνι¹⁸ αὐτοῦ πεφυτευμένην:¹⁹ καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν
 αὐτῇ, καὶ οὐχ εὔρεν. Εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν,²⁰ Ἰδού, **7**
 τρία ἔτη²¹ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ¹⁷ ταύτῃ, καὶ οὐχ
 εὐρίσκω: ἔκκοψον²² αὐτήν: ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;²³ Ὁ δὲ **8**
 ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ, Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος,²¹
 ἕως ὅτου²⁴ σκάψω²⁵ περὶ αὐτήν, καὶ βάλω κόπρια: καὶ ²⁶μὲν **9**
 ποιήσῃ καρπόν: εἰ δὲ μήγε,²⁷ εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις²² αὐτήν.

¹ πάρεμι, be present, have arrived. ² ἀπαγγέλλω, announce, report. ³ Γαλιλαῖος, Galilean. ⁴ μίγνυμι, mix, mingle. ⁵ θυσία, ας, ἡ, sacrifice.
⁶ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁷ πάσχω, suffer, am acted upon. ⁸ μετανοέω, repent, change my mind. ⁹ ὡσαύτως, likewise. ¹⁰ δέκα, ten. ¹¹
 ὀκτώ, eight. ¹² πύργος, ου, ὁ, tower, fortified structure. ¹³ Σιλωάμ, ὁ, Siloam. ¹⁴ ὀφειλέτης, ου, ὁ, debtor, sinner. ¹⁵ κατοικέω, inhabit,
 dwell. ¹⁶ ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹⁷ συκῇ, ἡς, ἡ, fig tree. ¹⁸ ἀμπελῶν, ὄνος, ὁ, vineyard. ¹⁹ φυτεύω, plant. ²⁰ ἀμπελουργός, οὔ, ὁ,
 vinedresser, gardener. ²¹ ἔτος, ους, τό, year. ²² ἐκκόπτω, cut out, cut off. ²³ καταργέω, make ineffective, abolish. ²⁴ ὅτου, until. ²⁵ σκάπτω,
 dig. ²⁶ καὶ, and if, even if. ²⁷ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε).

Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασιν· καὶ ἰδού, 10
 γυνὴ ἣν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας¹ ἔτη² δέκα³ καὶ ὀκτώ,⁴ καὶ ἦν
 συγκύπτουσα,⁵ καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι⁶ εἰς τὸ παντελές.⁷ 12
 Ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν,⁸ καὶ εἶπεν αὐτῇ, Γύναι,
 ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας¹ σου. Καὶ ἐπέθηκεν⁹ αὐτῇ τὰς χεῖρας· 13
 καὶ παραχρῆμα¹⁰ ἀνωρθώθη,¹¹ καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν. Ἀποκριθεὶς 14
 δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος,¹² ἀγανακτῶν¹³ ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν
 ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ, “Ἐξ¹⁵ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ
 ἐργάζεσθαι·¹⁶ ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε,¹⁴ καὶ μὴ τῇ
 ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν, 15
 Ὑποκριταί,¹⁷ ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει¹⁸ τὸν βοῦν¹⁹
 αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον²⁰ ἀπὸ τῆς φάτνης,²¹ καὶ ἀπαγαγὼν²² ποτίζει,²³ 16
 Ταύτην δέ, θυγατέρα²⁴ Ἀβραὰμ οὖσαν, ἦν ἔδησεν²⁵ ὁ Σατανᾶς,²⁶
 ἰδού, δέκα³ καὶ ὀκτώ⁴ ἔτη,² οὐκ ἔδει λυθῆναι¹⁸ ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ²⁷
 τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, 17
 κατησχύνοντο²⁸ πάντες οἱ ἀντικείμενοι²⁹ αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος
 ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις³⁰ τοῖς γινομένοις ὑπ’ αὐτοῦ.

¹ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ² ἔτος, οὗς, τό, year. ³ δέκα, ten, 10. ⁴ ὀκτώ, eight, 8. ⁵ συγκύπτω, be bent over, am bent double. ⁶ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ⁷ παντελές, completely, forever. ⁸ προσφωνέω, call to, summon. ⁹ ἐπιτίθμι, lay upon, put. ¹⁰ παραχρῆμα, immediately, instantly. ¹¹ ἀνωρθόω, restore, strengthen. ¹² ἀρχισυνάγωγος, οὗ, ὁ, ruler of a synagogue. ¹³ ἀγανακτέω, be indignant, am angry. ¹⁴ θεραπεύω, heal, care for. ¹⁵ ἕξ, six, 6. ¹⁶ ἐργάζομαι, work, word. ¹⁷ ὑποκριτής, οὗ, ὁ, hypocrite, pretender. ¹⁸ λύω, untie, loose. ¹⁹ βούς, ὁ, ox, cow. ²⁰ ὄνος, οὗ, ὁ, ass, donkey. ²¹ φάτνη, ης, ἡ, manger, stall. ²² ἀπάγω, lead away, lead. ²³ ποτίζω, give drink to, cause to drink. ²⁴ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ²⁵ δέω, bind, tie. ²⁶ Σατανᾶς, ᾧ, ὁ, Satan, adversary. ²⁷ δεσμός, οὗ, ὁ, chain, bond. ²⁸ καταισχύνω, put to shame, shame. ²⁹ ἀντίκειμαι, lie opposite, i.e. oppose. ³⁰ ἐνδοξός, οὗ, ὁ, honored, glorious.

Ἔλεγεν δέ, Τίνι ὁμοία¹ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ; Καὶ τίνι 18
 ὁμοιώσω² αὐτήν; Ὅμοία¹ ἐστὶν κόκκῳ³ σινάπεως,⁴ ὃν λαβὼν 19
 ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον⁵ ἑαυτοῦ· καὶ ἡῤῃξησεν,⁶ καὶ ἐγένετο
 εἰς δένδρον⁷ μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ⁸ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκῆνωσεν⁹ ἐν
 τοῖς κλάδοις¹⁰ αὐτοῦ. Πάλιν εἶπεν, Τίνι ὁμοιώσω² τὴν βασιλείαν 20
 τοῦ θεοῦ; Ὅμοία¹ ἐστὶν ζύμῃ,¹¹ ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν¹² εἰς 21
 ἀλεύρου¹³ σάτα¹⁴ τρία, ἕως οὔ ἐζυμώθη¹⁵ ὅλον. Καὶ διεπορεύετο¹⁶ 22
 κατὰ πόλεις καὶ κώμας¹⁷ διδάσκων, καὶ πορείαν¹⁸ ποιούμενος εἰς
 Ἱερουσαλήμ. Εἶπεν δέ τις αὐτῷ, Κύριε, εἰ ὀλίγοι¹⁹ οἱ σωζόμενοι; 23
 Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἀγωνίζεσθε²⁰ εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς²¹ 24
 πύλης·²² ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ
 ἰσχύσουσιν.²³ Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης²⁴ καὶ ἀποκλείσῃ²⁵ 25
 τὴν θύραν,²⁶ καὶ ἄρξῃσθε ἔξω ἐστάναι καὶ κρούειν²⁷ τὴν θύραν,²⁶
 λέγοντες, Κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν,
 Οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν²⁸ ἐστέ· τότε ἄρξεσθε λέγειν, Ἐφάγομεν 26
 ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις²⁹ ἡμῶν ἐδίδαξας. 27
 Καὶ ἐρεῖ, Λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν²⁸ ἐστέ· ἀπόστητε³⁰ ἀπ'
 ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται³¹ τῆς ἀδικίας.³² Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς³³ 28

¹ ὁμοιος, like, similar. ² ὁμοιώω, make like, liken. ³ κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ⁴ σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. ⁵ κῆπος, ου, ὁ, garden. ⁶ αὐξάνω, cause to grow, increase. ⁷ δένδρον, ου, τό, tree. ⁸ πετεινόν, ου, τό, bird. ⁹ κατασκηνώω, cause to dwell, settle. ¹⁰ κλάδος, ου, ὁ, branch (of a tree), branch. ¹¹ ζύμη, ης, ἡ, leaven, ferment. ¹² ἐγκρύπτω, hide, hide in. ¹³ ἀλευρον, ου, τό, wheat flour, meal. ¹⁴ σάτον, ου, τό, seah (a Hebrew measure). ¹⁵ ζυμόω, leaven, ferment. ¹⁶ διαπορεύομαι, pass across, journey through. ¹⁷ κώμη, ης, ἡ, village. ¹⁸ πορεία, ας, ἡ, journey, way. ¹⁹ ὀλίγος, little, few. ²⁰ ἀγωνίζομαι, contend, struggle. ²¹ στενός, narrow. ²² πύλη, ης, ἡ, gate, porch. ²³ ἰσχύω, be strong, able. ²⁴ οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ²⁵ ἀποκλείω, close, shut. ²⁶ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ²⁷ κρούω, knock, strike. ²⁸ πόθεν, from where? whence. ²⁹ πλατεία, ας, ἡ, street. ³⁰ ἀφίστημι, withdraw, depart. ³¹ ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. ³² ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. ³³ κλαυθμός, οὔ, ὁ, weeping, lamentation.

καὶ ὁ βρυγμὸς¹ τῶν ὀδόντων,² ὅταν ὀψῇσθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ
καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
ὕμᾱς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. Καὶ ἔξουσιν³ ἀπὸ ἀνατολῶν⁴ καὶ 29
δυσμῶν,⁵ καὶ βορρᾶ⁶ καὶ νότου,⁷ καὶ ἀνακλιθήσονται⁸ ἐν τῇ
βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. Καὶ ἰδοὺ, εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ 30
εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.

Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσήλθόν τινες Φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, 31
Ἐξέλθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν,⁹ ὅτι Ἡρώδης¹⁰ θέλει σε
ἀποκτεῖναι. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι¹¹ 32
ταύτῃ, Ἰδοὺ, ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις¹² ἐπιτελῶ¹³ σήμερον¹⁴
καὶ αὔριον,¹⁵ καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.¹⁶ Πλὴν¹⁷ δεῖ με σήμερον¹⁴ 33
καὶ αὔριον¹⁵ καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι: ὅτι οὐκ ἐνδέχεται¹⁸
προφῆτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλήμ. Ἱερουσαλήμ, 34
Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτένουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα¹⁹
τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις²⁰ ἠθέλησα ἐπισυνάξαι
τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον²² ὄρνις²³ τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν²⁴ ὑπὸ τὰς
πτέρυγας,²⁵ καὶ οὐκ ἠθελήσατε. Ἰδοὺ, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν 35
ἐρημος.²⁶ Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ με ἴδητε ἕως ἄν ἔξει,³ ὅτε

¹ βρυγμός, οὐ, ὁ, biting, gnashing of teeth. ² ὀδοῦς, ὁ, tooth. ³ ἔκω, have come, am present. ⁴ ἀνατολή, ἡς, ἡ, east, dawn. ⁵ δυσμή, ἡς, ἡ, the western region. ⁶ βορρᾶς, ἄ, ὁ, north, north wind. ⁷ νότος, οὐ, ὁ, south wind, south. ⁸ ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ⁹ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹⁰ Ἡρώδης, οὐ, ὁ, Herod. ¹¹ ἀλώπηξ, εκος, ἡ, fox. ¹² ἰασις, εως, ἡ, healing, cure. ¹³ ἐπιτελέω, complete, perform. ¹⁴ σήμερον, today, now. ¹⁵ αὔριον, tomorrow. ¹⁶ τελειόω, fill, fulfill. ¹⁷ πλὴν, however, but. ¹⁸ ἐνδέχομαι, be possible, allow. ¹⁹ λιθοβολέω, pelt with stones, stone. ²⁰ ποσάκις, how often? how often. ²¹ ἐπισυνάγω, gather, gather together. ²² τρόπος, οὐ, ὁ, manner, way. ²³ ὄρνις, ἰθος, ἡ, hen, bird. ²⁴ νοσσία, ἄς, ἡ, brood, brood of young birds. ²⁵ πτέρυξ, υγος, ἡ, wing. ²⁶ ἐρημος, οὐ, ἡ, wilderness, desert.

εἶπτε, Εὐλογημένος¹ ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων² τῶν **14**

Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν
 παρατηρούμενοι³ αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ, ἄνθρωπός τις ἦν ὕδρωπικός⁴ **2**
 ἔμπροσθεν⁵ αὐτοῦ. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς **3**
 νομικοὺς⁶ καὶ Φαρισαίους, λέγων, Εἰ ἔξεστιν⁷ τῷ σαββάτῳ
 θεραπεύειν;⁸ Οἱ δὲ ἡσύχασαν.⁹ Καὶ ἐπιλαβόμενος¹⁰ ἰάσατο¹¹ **4**
 αὐτόν, καὶ ἀπέλυσεν. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν, Τίνος **5**
 ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς¹² εἰς φρέαρ¹³ ἐμπεσεῖται,¹⁴ καὶ οὐκ εὐθέως
 ἀνασπάσει¹⁵ αὐτόν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; Καὶ οὐκ ἴσχυσαν **6**
 ἀνταποκριθῆναι¹⁷ αὐτῷ πρὸς ταῦτα.

Ἐλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων¹⁸ πῶς τὰς **7**
 πρωτοκλισίας¹⁹ ἐξελέγοντο,²⁰ λέγων πρὸς αὐτούς, Ὅταν κληθῇς **8**
 ὑπὸ τινος εἰς γάμους,²¹ μὴ κατακλιθῇς²² εἰς τὴν πρωτοκλισίαν:¹⁹
 μήποτε²³ ἐντιμότερός²⁴ σου ἢ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ **9**
 σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι, Δὸς τούτῳ τόπον: καὶ τότε ἄρξῃ
 μετ' αἰσχύνης²⁵ τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.²⁶ Ἄλλ' ὅταν κληθῇς, **10**

¹ εὐλογέω, bless. ² ἀρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ³ παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ⁴ ὕδρωπικός, suffering from dropsy or edema. ⁵ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁶ νομικός, pertaining to the law. ⁷ ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ⁸ θεραπεύω, heal, care for. ⁹ ἡσυχάζω, be still, be silent. ¹⁰ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ¹¹ ἰάομαι, heal. ¹² βοῦς, ὁ, ox, cow. ¹³ φρέαρ, ος, τό, well, pit. ¹⁴ ἐπίπτω, fall into, fall in. ¹⁵ ἀνασπάω, draw up, pull up. ¹⁶ ἰσχύω, be strong, able. ¹⁷ ἀνταποκρίνομαι, answer again, contradict. ¹⁸ ἐπέχω, hold fast, hold toward. ¹⁹ πρωτοκλισία, ας, ἡ, chief place. ²⁰ ἐκλέγομαι, choose, elect. ²¹ γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. ²² κατακλίνω, make to lie down, recline. ²³ μήποτε, never, lest perchance. ²⁴ ἐντιμος, valued, precious. ²⁵ αἰσχύνη, ης, ἡ, shame. ²⁶ κατέχω, hold back, hold fast.

πορευθεὶς ἀνάπεσε¹ εἰς τὸν ἔσχατον τόπον· ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ὁ
κεκληκὼς σε, εἴπῃ σοι, Φίλε,² προσανάβηθι³ ἀνώτερον·⁴ τότε
ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων⁵ σοι. Ὅτι πᾶς ὁ 11
ὑψῶν⁶ ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται,⁷ καὶ ὁ ταπεινῶν⁷ ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται.⁶

Ἔλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκώτι αὐτόν, Ὅταν ποιῇς ἄριστον⁸ ἢ 12
δεῖπνον,⁹ μὴ φώνει¹⁰ τοὺς φίλους² σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου,
μηδὲ τοὺς συγγενεῖς¹¹ σου, μηδὲ γείτονas¹² πλουσίους· μήποτε¹⁴
καὶ αὐτοὶ σε ἀντικαλέσωσιν,¹⁵ καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.¹⁶ 13
Ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχὴν,¹⁷ κάλει πτωχοὺς,¹⁸ ἀναπήρους,¹⁹ χωλοὺς,²⁰
τυφλοὺς· καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί²¹ σοι· 14
ἀνταποδοθήσεται²¹ γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει²² τῶν δικαίων.

Ἀκούσας δὲ τις τῶν συνανακειμένων⁵ ταῦτα εἶπεν αὐτῷ, Μακάριος, 15
ὃς φάγεται ἄριστον⁸ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, 16
Ἄνθρωπός τις ἐποίησεν δεῖπνον⁹ μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλούς· 17
καὶ ἀπέστειλεν τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου⁹ εἰπεῖν τοῖς
κεκλημένοις, Ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἔτοιμά²³ ἔστιν πάντα. Καὶ 18

¹ ἀναπίπτω, recline, lie down. ² φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ³ προσανάβαινω, go up, move up. ⁴ ἀνώτερον, higher, more honorable place. ⁵ συνανάκειμαι, recline at table with. ⁶ ὑψόω, lift up, exalt. ⁷ ταπεινόω, humble, humiliate. ⁸ ἄριστον, ου, τό, breakfast. ⁹ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹⁰ φωνέω, call, crow. ¹¹ συγγενής, kindred, relative. ¹² γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ¹³ πλούσιος, rich. ¹⁴ μήποτε, never, lest perchance. ¹⁵ ἀντικαλέω, invite in return. ¹⁶ ἀνταπόδομα, τος, τό, repayment, reward. ¹⁷ δοχή, ἥς, ἡ, reception, banquet. ¹⁸ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹⁹ ἀνάπηρος, crippled, maimed. ²⁰ χωλός, lame, deprived of a foot. ²¹ ἀνταποδίδωμι, recompense, repay. ²² ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. ²³ ἔτοιμος, ready, prepared.

ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι¹ πάντες. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ,
 Ἀγρὸν² ἡγόρασα,³ καὶ ἔχω ἀνάγκην⁴ ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν:
 ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.¹ Καὶ ἕτερος εἶπεν, Ζεύγη⁵ βοῶν⁶ 19
 ἡγόρασα³ πέντε,⁷ καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι⁸ αὐτά: ἐρωτῶ σε, ἔχε
 με παρητημένον.¹ Καὶ ἕτερος εἶπεν, Γυναῖκα ἔγημα,⁹ καὶ διὰ 20
 τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. Καὶ παραγενόμενος¹⁰ ὁ δοῦλος ἐκείνος 21
 ἀπήγγειλεν¹¹ τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς¹² ὁ
 οἰκοδεσπότης¹³ εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ, Ἐξελθε ταχέως¹⁴ εἰς τὰς
 πλατείας¹⁵ καὶ ῥύμας¹⁶ τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς¹⁷ καὶ
 ἀναπήρους¹⁸ καὶ χωλοὺς¹⁹ καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε²⁰ ὧδε. Καὶ εἶπεν 22
 ὁ δοῦλος, Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας,²¹ καὶ ἔτι τόπος ἐστίν. Καὶ 23
 εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δούλον, Ἐξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ
 φραγμοὺς,²² καὶ ἀνάγκασον²³ εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ²⁴ ὁ οἶκός μου.
 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων 24
 γεύσεται²⁵ μου τοῦ δείπνου.²⁶ Πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί,²⁷ ὀλίγοι²⁸
 δὲ ἐκλεκτοί.²⁹

¹ παραιτέομαι, make excuse, refuse. ² ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ³ ἀγοράζω, buy. ⁴ ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. ⁵ ζεύγος, ους, τό, yoke, team. ⁶ βοῦς, ὁ, ox, cow. ⁷ πέντε, five, 5. ⁸ δοκιμάζω, prove, approve. ⁹ γαμέω, marry. ¹⁰ παραγίνομαι, come, arrive. ¹¹ ἀπαγγέλλω, announce, report. ¹² ὀργίζω, irritate, provoke. ¹³ οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ¹⁴ ταχέως, quickly, soon. ¹⁵ πλατεία, ας, ἡ, street. ¹⁶ ῥύμη, ης, ἡ, narrow street, lane. ¹⁷ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹⁸ ἀνάπηρος, crippled, maimed. ¹⁹ χωλός, lame, deprived of a foot. ²⁰ εἰσάγω, lead in, bring in. ²¹ ἐπιτάσσω, command, give order. ²² φραγμός, οὔ, ὁ, wall, fence. ²³ ἀναγκάζω, force, compel. ²⁴ γεμίζω, fill, load. ²⁵ γεύομαι, taste, experience. ²⁶ δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ²⁷ κλητός, called, summoned. ²⁸ ὀλίγος, little, few. ²⁹ ἐκλεκτός, chosen, elect.

Συνεπορεύοντο¹ δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ στραφεῖς² εἶπεν πρὸς 25
 αὐτούς, Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με, καὶ οὐ μισεῖ³ τὸν πατέρα αὐτοῦ, 26
 καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς
 ἀδελφούς, καὶ τὰς ἀδελφάς,⁴ ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ
 δύναται μου μαθητὴς εἶναι. Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει⁵ τὸν σταυρὸν⁶ 27
 αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω⁷ μου, οὐ δύναται εἶναί μου μαθητὴς. 28
 Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον⁸ οἰκοδομῆσαι,⁹ οὐχὶ πρῶτον
 καθίσας¹⁰ ψηφίζει¹¹ τὴν δαπάνην,¹² εἰ ἔχει τὰ εἰς ἀπαρτισμόν;¹³ 29
 Ὡς μήποτε,¹⁴ θέντος αὐτοῦ θεμέλιον¹⁵ καὶ μὴ ἰσχύοντος¹⁶
 ἐκτελέσαι,¹⁷ πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν¹⁸ αὐτῷ, 30
 λέγοντες, ὅτι Οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν,⁹ καὶ οὐκ
 ἴσχυσεν¹⁶ ἐκτελέσαι.¹⁷ Ἡ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν¹⁹ 31
 ἐτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον²⁰ οὐχὶ καθίσας¹⁰ πρῶτον βουλευέται²¹
 εἰ δυνατός²² ἐστὶν ἐν δέκα²³ χιλιάσιν²⁴ ἀπαντῆσαι²⁵ τῷ μετὰ εἴκοσι
 χιλιάδων²⁴ ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; Εἰ δὲ μήγε,²⁷ ἔτι πόρρω²⁸ αὐτοῦ 32
 ὄντος, πρεσβείαν²⁹ ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην. Οὕτως 33
 οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται³⁰ πᾶσιν τοῖς ἑαυτοῦ
 ὑπάρχουσιν, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητὴς. Καλὸν τὸ ἄλλας³¹ ἐὰν 34

¹ συμπορεύομαι, come together, travel with. ² στρέφω, turn, am converted. ³ μισέω, hate, detest. ⁴ ἀδελφή, ἥς, ἡ, sister. ⁵ βαστάζω, bear, carry. ⁶ σταυρός, σὺ, ὁ, cross. ⁷ ὀπίσω, behind, after (gen). ⁸ πύργος, οὗ, ὁ, tower, fortified structure. ⁹ οἰκοδομέω, build up, construct. ¹⁰ καθίζω, seat, sit. ¹¹ ψηφίζω, count up, calculate. ¹² δαπάνη, ἧς, ἡ, cost, expense. ¹³ ἀπαρτισμός, οὗ, ὁ, completion, perfection. ¹⁴ μήποτε, never, lest perchance. ¹⁵ θεμέλιος, οὗ, ὁ, foundation. ¹⁶ ἰσχύω, be strong, able. ¹⁷ ἐκτελέω, finish, complete. ¹⁸ ἐμπαίζω, mock. ¹⁹ συμβάλλω, discuss, consider. ²⁰ πόλεμος, οὗ, ὁ, war, battle. ²¹ βουλευώ, deliberate, take counsel. ²² δυνατός, powerful, possible. ²³ δέκα, ten, 10. ²⁴ χιλιάς, ἄδος, ἡ, thousand. ²⁵ ἀπαντάω, meet, encounter. ²⁶ εἴκοσι, twenty, 20. ²⁷ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ²⁸ πόρρω, far (away), far. ²⁹ πρεσβεία, ας, ἡ, ambassador, embassy. ³⁰ ἀποτάσσομαι, set apart, take leave of. ³¹ ἄλλας, ατος, τό, salt.

δὲ τὸ ἄλας¹ μωρανθῇ,² ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;³ Οὕτε εἰς γῆν οὔτε 35
εἰς κοπρίαν⁴ εὐθετόν⁵ ἐστίν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. Ὁ ἔχων ὥτα⁶
ἀκούειν ἀκουέτω.

Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες⁷ αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι⁸ καὶ οἱ ἁμαρτωλοί,⁹ 15
ἀκούειν αὐτοῦ. Καὶ διεγόγγυζον¹⁰ οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς 2
λέγοντες ὅτι Οὗτος ἁμαρτωλοὺς⁹ προσδέχεται,¹¹ καὶ συνεσθίει¹²
αὐτοῖς.

Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων, Τίς 3
ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν¹³ πρόβατα,¹⁴ καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ
αὐτῶν, οὐ καταλείπει¹⁵ τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα¹⁶ ἐν τῇ ἐρήμῳ,¹⁷ καὶ
πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὑρῇ αὐτό; Καὶ εὐρὼν 5
ἐπιτίθησιν¹⁸ ἐπὶ τοὺς ὠμους¹⁹ ἑαυτοῦ χαίρων. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν 6
οἶκον, συγκαλεῖ²⁰ τοὺς φίλους²¹ καὶ τοὺς γείτονas,²² λέγων αὐτοῖς,
Συγχαρήτέ²³ μοι, ὅτι εὔρον τὸ πρόβατόν¹⁴ μου τὸ ἀπολωλός. 7
Λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ
μετανοοῦντι,²⁴ ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα¹⁶ δικαίοις, οἵτινες οὐ
χρεῖαν²⁵ ἔχουσιν μετανοίας.²⁶

¹ ἄλας, ατος, τό, salt. ² μωραίνω, make foolish, make tasteless. ³ ἀρτύω, season, make salty. ⁴ κοπρία, ας, ἡ, manure pile, manure. ⁵ εὐθετος, useful, fit. ⁶ οὖς, ους, τό, ear. ⁷ ἐγγίζω, come near, approach. ⁸ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ⁹ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹⁰ διαγογγύζω, complain, grumble. ¹¹ προσδέχομαι, receive, wait for. ¹² συνεσθίω, eat with. ¹³ ἑκατόν, hundred, 100. ¹⁴ πρόβατον, ου, τό, sheep. ¹⁵ καταλείπω, leave, leave behind. ¹⁶ ἐννέα, nine, 9. ¹⁷ ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ¹⁸ ἐπιτίθωμι, lay upon, put. ¹⁹ ὠμος, ου, ὁ, shoulder. ²⁰ συγκαλέω, call together. ²¹ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ²² γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ²³ συγχαίρω, rejoice with. ²⁴ μετανοέω, repent, change my mind. ²⁵ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ²⁶ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind.

Ἦ τίς γυνή δραχμᾶς¹ ἔχουσα δέκα,² ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν¹ μίαν, 8
οὐχὶ ἅπτει³ λύχνον,⁴ καὶ σαροῖ⁵ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς⁶
ἕως ὅτου⁷ εὔρῃ; Καὶ εὐροῦσα συγκαλεῖται⁸ τὰς φίλας⁹ καὶ τὰς 9
γείτονας,¹⁰ λέγουσα, Συγχαρήτέ¹¹ μοι, ὅτι εὔρον τὴν δραχμὴν¹ ἣν
ἀπώλεσα. Οὕτως,¹² λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν 10
ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶ¹³ μετανοοῦντι.¹⁴

Εἶπεν δέ, Ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς· καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος¹⁵ 11
αὐτῶν τῷ πατρί, Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον¹⁶ μέρος¹⁷ τῆς
οὐσίας.¹⁸ Καὶ διέδωκεν¹⁹ αὐτοῖς τὸν βίον.²⁰ Καὶ μετ' οὐ πολλὰς 13
ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα²¹ ὁ νεώτερος¹⁵ υἱὸς ἀπεδήμησεν²² εἰς
χώραν²³ μακράν,²⁴ καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν²⁵ τὴν οὐσίαν¹⁸ αὐτοῦ,
ζῶν ἀσώτως.²⁶ Δαπανήσαντος²⁷ δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς²⁸ 14
ἰσχυρὸς²⁹ κατὰ τὴν χώραν²³ ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο
ὑστερεῖσθαι.³⁰ Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη³¹ ἐνὶ τῶν πολιτῶν³² τῆς 15
χώρας²³ ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς³³ αὐτοῦ
βόσκειν³⁴ χοίρους.³⁵ Καὶ ἐπεθύμει³⁶ γεμίσαι³⁷ τὴν κοιλίαν³⁸ αὐτοῦ 16
ἀπὸ τῶν κερατίων³⁹ ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι·³⁵ καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ.

¹ δραχμή, ἥς, ἡ, drachma, coin. ² δέκα, ten, 10. ³ ἅπτω, touch, kindle. ⁴ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ⁵ σαρώω, sweep, sweep using a broom. ⁶ ἐπιμελῶς, carefully, diligently. ⁷ ὅτου, until. ⁸ συγκαλέω, call together. ⁹ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹⁰ γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ¹¹ συγχαίρω, rejoice with. ¹² οὕτως, thus, so. ¹³ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹⁴ μετανοέω, repent, change my mind. ¹⁵ νέος, new, young. ¹⁶ ἐπιβάλλον, lay upon, throw upon. ¹⁷ μέρος, ους, τό, part, portion. ¹⁸ οὐσία, ας, ἡ, property, estate. ¹⁹ διατρέω, distribute, divide. ²⁰ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ²¹ ἅπας, each, every. ²² ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. ²³ χώρα, ας, ἡ, land, region. ²⁴ μακρός, long, far distant. ²⁵ διασκορπίζω, scatter, separate. ²⁶ ἀσώτως, wastefully, recklessly. ²⁷ δαπανάω, spend, spend freely. ²⁸ λιμός, ου, ὁ, hunger, famine. ²⁹ ἰσχυρός, strong, mighty. ³⁰ ὑστερέω, lack, need. ³¹ κολλάω, glue, cleave. ³² πολίτης, ου, ὁ, citizen. ³³ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ³⁴ βόσχω, feed. ³⁵ χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. ³⁶ ἐπιθυμέω, desire, long for. ³⁷ γεμίζω, fill, load. ³⁸ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ³⁹ κεράτιον, ου, τό, carob pods, husk of the carob.

Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπεν, Πόσοι¹ μίσθιοι² τοῦ πατρός μου 17
περισσεύουσιν³ ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῶ⁴ ἀπόλλυμαι· ἀναστὰς 18
πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ, Πάτερ,
ἡμαρτον⁵ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου· καὶ οὐκέτι⁶ εἰμὶ ἄξιος⁷ 19
κληθῆναι υἱός σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων² σου. Καὶ 20
ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν⁸
ἀπέχοντος,⁹ εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη,¹⁰ καὶ
δραμῶν¹¹ ἐπέπεσεν¹² ἐπὶ τὸν τράχηλον¹³ αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν¹⁴
αὐτόν. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ υἱός, Πάτερ, ἡμαρτον⁵ εἰς τὸν οὐρανὸν 21
καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι⁶ εἰμὶ ἄξιος⁷ κληθῆναι υἱός σου. Εἶπεν 22
δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ, Ἐξενέγκατε¹⁵ τὴν στολὴν¹⁶
τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε¹⁷ αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον¹⁸ εἰς τὴν
χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα¹⁹ εἰς τοὺς πόδας· καὶ ἐνέγκαντες τὸν 23
μόσχον²⁰ τὸν σιτευτὸν²¹ θύσατε,²² καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν· 24
ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν·²⁴ καὶ ἀπολωλὼς ἦν,
καὶ εὗρέθη. Καὶ ἠρξάντο εὐφραίνεσθαι.²³ Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ 25
πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ·²⁵ καὶ ὡς ἐρχόμενος ἠγγισεν²⁶ τῇ οἰκίᾳ,
ἤκουσεν συμφωνίας²⁷ καὶ χορῶν.²⁸ Καὶ προσκαλεσάμενος²⁹ ἓνα 26

¹ πόσος, how many? how great? ² μίσθιος, ου, ὁ, day laborer, hired servant. ³ περισσεύω, abound, be rich. ⁴ λιμός, οὔ, ὁ, hunger, famine. ⁵ ἁμαρτάνω, I sinned. ⁶ οὐκέτι, no longer, no more. ⁷ ἄξιος, worthy, deserving. ⁸ μακρὰν, far away. ⁹ ἀπέχω, received, obtain. ¹⁰ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ¹¹ τρέχω, run, exercise myself. ¹² ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ¹³ τράχηλος, ου, ὁ, neck. ¹⁴ καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ¹⁵ ἐκφέρω, carry out, bring forth. ¹⁶ στολή, ἥς, ἡ, equipment, apparel. ¹⁷ ἐνδύω, put on, clothe. ¹⁸ δακτύλιος, ου, ὁ, ring, finger ring. ¹⁹ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ²⁰ μόσχος, ου, ὁ, calf. ²¹ σιτευτός, fattened. ²² θύω, sacrifice, kill. ²³ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ²⁴ ἀναζάω, live again, be resurrected. ²⁵ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ²⁶ ἐγγίζω, come near, approach. ²⁷ συμφωνία, ας, ἡ, music, symphony. ²⁸ χορός, οὔ, ὁ, choral dance, dancing. ²⁹ προσκαλέω, summon.

τῶν παίδων,¹ ἐπυνθάνετο² τί εἶη ταῦτα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι Ὁ²⁷
 ἀδελφός σου ἦκει·³ καὶ ἔθυσεν⁴ ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον⁵ τὸν
 σιτευτόν,⁶ ὅτι ὑγιαίνοντα⁷ αὐτὸν ἀπέλαβεν.⁸ Ὁργίσθη⁹ δέ, καὶ²⁸
 οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν· ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει
 αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρί, Ἴδού, τοσαῦτα¹⁰ ἔτη¹¹²⁹
 δουλεύω¹² σοι, καὶ οὐδέποτε¹³ ἐντολήν σου παρήλθον,¹⁴ καὶ ἐμοὶ
 οὐδέποτε¹³ ἔδωκας ἔριφον,¹⁵ ἵνα μετὰ τῶν φίλων¹⁶ μου εὐφρανθῶ.
 Ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών¹⁸ σου τὸν βίον¹⁹ μετὰ³⁰
 πορνῶν²⁰ ἦλθεν, ἔθυσας⁴ αὐτῷ τὸν μόσχον⁵ τὸν σιτευτόν.⁶ Ὁ δὲ³¹
 εἶπεν αὐτῷ, Τέκνον, σὺ πάντοτε²¹ μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ
 σά²² ἐστιν. Εὐφρανθήναι¹⁷ δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει· ὅτι ὁ ἀδελφός σου³²
 οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν·²³ καὶ ἀπολωλώς ἦν, καὶ εὗρέθη.

Ἔλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Ἄνθρωπός τις ἦν¹⁶
 πλούσιος,²⁴ ὃς εἶχεν οἰκονόμον·²⁵ καὶ οὗτος διεβλήθη²⁶ αὐτῷ ὡς
 διασκορπίζων²⁷ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Καὶ φωνήσας²⁸ αὐτὸν εἶπεν²
 αὐτῷ, Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; Ἀπόδος²⁹ τὸν λόγον τῆς
 οἰκονομίας³⁰ σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.³¹ Εἶπεν δὲ ἐν³

¹ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ² πυνθάνομαι, inquire, ask. ³ ἦκω, have come, am present. ⁴ θύω, sacrifice, kill. ⁵ μόσχος, οὐ, ὁ, calf. ⁶ σιτευτός, fattened. ⁷ ὑγιαίνω, be in good health, am well. ⁸ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ⁹ ὀργίζω, irritate, provoke. ¹⁰ τοσούτος, so great, so much. ¹¹ ἔτος, οὐς, τό, year. ¹² δουλεύω, serve, am a slave. ¹³ οὐδέποτε, never. ¹⁴ παρέρχομαι, pass by, go by. ¹⁵ ἔριφος, οὐ, ὁ, young goat, kid. ¹⁶ φίλος, οὐ, ὁ, loving, friend. ¹⁷ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ¹⁸ κατεσθίω, eat up, devour. ¹⁹ βίος, οὐ, ὁ, life, manner of life. ²⁰ πόρνη, ἡ, prostitute. ²¹ πάντοτε, always, at all times. ²² σός, yours. ²³ ἀναζάω, live again, be resurrected. ²⁴ πλούσιος, rich. ²⁵ οἰκονόμος, οὐ, ὁ, manager, steward. ²⁶ διαβάλλω, bring charges, report. ²⁷ διασκορπίζω, scatter, separate. ²⁸ φωνέω, call, crow. ²⁹ ἀποδίδωμι, give back, pay. ³⁰ οἰκονομία, ας, ἡ, stewardship, administration. ³¹ οἰκονομέω, manage, administer.

ἐαυτῷ ὁ οἰκονόμος,¹ Τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται² τὴν
 οἰκονομίαν³ ἀπ' ἐμοῦ; Σκάπτειν⁴ οὐκ ἰσχύω,⁵ ἐπαιτεῖν⁶
 αἰσχύνομαι.⁷ Ὑγνων τί ποιήσω, ἵνα, ὅταν μετασταθῶ⁸ τῆς 4
 οἰκονομίας,³ δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. Καὶ 5
 προσκαλεσάμενος⁹ ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν¹⁰ τοῦ κυρίου
 ἐαυτοῦ, ἔλεγεν τῷ πρώτῳ, Πόσον¹¹ ὀφείλεις¹² τῷ κυρίῳ μου; Ὁ 6
 δὲ εἶπεν, Ἑκατὸν¹³ βάτους¹⁴ ἐλαίου.¹⁵ Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Δέξαι σου
 τὸ γράμμα,¹⁶ καὶ καθίσας¹⁷ ταχέως¹⁸ γράψον πεντήκοντα.¹⁹ 7
 Ὑπειτα²⁰ ἑτέρῳ εἶπεν, Σὺ δὲ πόσον¹¹ ὀφείλεις;¹² Ὁ δὲ εἶπεν,
 Ἑκατὸν¹³ κόρους²¹ σίτου.²² Καὶ λέγει αὐτῷ, Δέξαι σου τὸ γράμμα,
 καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.²³ Καὶ ἐπήνεσεν²⁴ ὁ κύριος τὸν 8
 οἰκονόμον¹ τῆς ἀδικίας²⁵ ὅτι φρονίμως²⁶ ἐποίησεν: ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ
 αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι²⁷ ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν
 γενεάν²⁸ τὴν ἐαυτῶν εἰσίν. Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, Ποιήσατε ἐαυτοῖς 9
 φίλους²⁹ ἐκ τοῦ μαμωνᾶ³⁰ τῆς ἀδικίας,²⁵ ἵνα, ὅταν ἐκλίπητε,³¹
 δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.³² Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ³³ 10
 καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστίν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ³³ ἄδικος³⁴ καὶ ἐν
 πολλῷ ἄδικός³⁴ ἐστίν. Εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ³⁴ μαμωνᾶ³⁰ πιστοὶ οὐκ 11

¹ οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ² ἀφαιρέω, take away, smite off. ³ οἰκονομία, ας, ἡ, stewardship, administration. ⁴ σκάπτω, dig. ⁵ ἰσχύω, be strong, able. ⁶ ἐπαιτέω, beg, ask alms. ⁷ αἰσχύνομαι, dishonor, put to shame. ⁸ μεθίστημι, remove, turn away. ⁹ προσκαλέω, summon. ¹⁰ χρεωφειλέτης, ου, ὁ, debtor. ¹¹ πόσος, how many? how great? ¹² ὀφείλω, owe, ought. ¹³ ἑκατόν, hundred, 100. ¹⁴ βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). ¹⁵ ἔλαιον, ου, τό, olive oil. ¹⁶ γράμμα, τος, τό, letter, writings. ¹⁷ καθίζω, seat, sit. ¹⁸ ταχέως, quickly, soon. ¹⁹ πεντήκοντα, fifty, 50. ²⁰ ἔπειτα, then, after this. ²¹ κόρος, ου, ὁ, measure, dry measure. ²² σίτος, ου, ὁ, wheat, grain. ²³ ὀγδοήκοντα, eighty, 80. ²⁴ ἐπαινέω, praise, commend. ²⁵ ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. ²⁶ φρονίμως, prudently, shrewdly. ²⁷ φρόνιμος, prudent, wise. ²⁸ γενεά, ας, ἡ, generation. ²⁹ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ³⁰ μαμωνᾶς, ας, ὁ, riches, mammon. ³¹ ἐκλείπω, fail, cease. ³² σκηνή, ἡς, ἡ, tent, tabernacle. ³³ ἐλάχιστος, least, smallest. ³⁴ ἄδικος, unjust, unrighteous.

ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν¹ τίς ὑμῖν πιστεύσει; Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ² 12
 πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον³ τίς ὑμῖν δώσει; Οὐδεὶς 13
 οἰκέτης⁴ δύναται δυσὶν κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει,⁶
 καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται,⁷ καὶ τοῦ ἑτέρου
 καταφρονήσει.⁸ Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν⁵ καὶ μαμωνᾷ.⁹

Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροί¹⁰ 14
 ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον¹¹ αὐτόν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς 15
 ἐστε οἱ δικαιοῦντες¹² ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς
 γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν¹³
 βδέλυγμα¹⁴ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως 16
 Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς
 εἰς αὐτὴν βιάζεται.¹⁵ Εὐκοπώτερον¹⁶ δὲ ἐστὶν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν 17
 γῆν παρελθεῖν,¹⁷ ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν¹⁸ πεσεῖν. Πᾶς ὁ 18
 ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν¹⁹ ἑτέραν μοιχεύει·²⁰ καὶ
 πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν¹⁹ μοιχεύει.²⁰

¹ ἀληθινός, true, genuine. ² ἀλλότριος, strange, foreign. ³ ὑμέτερος, your. ⁴ οἰκέτης, οὐ, ὁ, house servant, household servant. ⁵ δουλεύω, serve, am a slave. ⁶ μισέω, hate, detest. ⁷ ἀντέχουμαι, hold, hold fast. ⁸ καταφρονέω, think little of, despise. ⁹ μαμωνᾶς, ἄ, ὁ, riches, mammon. ¹⁰ φιλάργυρος, fond of money, avaricious. ¹¹ ἐμυκτήριζω, ridicule, sneer. ¹² δικαιοῦμαι, justify, pronounce righteous. ¹³ ὑψηλός, high, lofty. ¹⁴ βδέλυγμα, τὸς, τό, detestable thing, abomination. ¹⁵ βιάζω, use force, violence. ¹⁶ εὐκοπώτερον, easier. ¹⁷ παρέρχομαι, pass by, go by. ¹⁸ κεραία, ας, ἡ, projection, hook. ¹⁹ γαμέω, marry. ²⁰ μοιχεύω, commit adultery.

Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος,¹ καὶ ἐνεδιδύσκετο² πορφύραν³ καὶ 19
 βύσσον,⁴ εὐφραινόμενος⁵ καθ' ἡμέραν λαμπρῶς.⁶ Πτωχὸς⁷ δέ τις 20
 ἦν ὀνόματι Λάζαρος,⁸ ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα⁹ αὐτοῦ
 ἡλκωμένος¹⁰ καὶ ἐπιθυμῶν¹¹ χορτασθῆναι¹² ἀπὸ τῶν ψιγίων¹³ τῶν 21
 πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης¹⁴ τοῦ πλουσίου:¹ ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες
 ἐρχόμενοι ἀπέλειχον¹⁶ τὰ ἔλκη¹⁷ αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν 22
 τὸν πτωχόν,⁷ καὶ ἀπενεχθῆναι¹⁸ αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν
 κόλπον¹⁹ Ἀβραάμ: ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος,¹ καὶ ἐτάφη.²⁰ Καὶ 23
 ἐν τῷ Ἄδῃ²¹ ἐπάρας²² τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν
 βασάνοις,²³ ὁρᾷ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν,²⁴ καὶ Λάζαρον⁸ ἐν
 τοῖς κόλποις¹⁹ αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς φωνήσας²⁵ εἶπεν, Πάτερ 24
 Ἀβραάμ, ἐλέησόν²⁶ με, καὶ πέμψον Λάζαρον,⁸ ἵνα βάψῃ²⁷ τὸ
 ἄκρον²⁸ τοῦ δακτύλου²⁹ αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ³⁰ τὴν
 γλῶσσάν μου: ὅτι ὀδυνῶμαι³¹ ἐν τῇ φλογὶ³² ταύτῃ. Εἶπεν δὲ 25
 Ἀβραάμ, Τέκνον, μνήσθητι³³ ὅτι ἀπέλαβες³⁴ σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν
 τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος⁸ ὁμοίως³⁵ τὰ κακά: νῦν δὲ ὧδε
 παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι.³¹ Καὶ ἐπὶ πᾶσιν τούτοις, μετὰξὺ³⁶ 26
 ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα³⁷ μέγα ἐστήρικται,³⁸ ὅπως οἱ θέλοντες

¹ πλούσιος, rich. ² ἐνδιδύσκω, dress, put on. ³ πορφύρα, ας, ἡ, purple (cloth), purple garment. ⁴ βύσσω, ου, ἡ, fine linen, cotton. ⁵ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ⁶ λαμπρῶς, splendidly, magnificently. ⁷ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ⁸ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ⁹ πυλῶν, ὄνος, ὁ, vestibule, gateway. ¹⁰ ἐλκώω, afflict with sores. ¹¹ ἐπιθυμέω, desire, long for. ¹² χορτάζω, eat until full, be filled. ¹³ ψιγίον, ου, τό, crumb, scrap. ¹⁴ τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹⁵ κύων, ος, ὁ, dog. ¹⁶ ἀπολείχω, lick off, lick clean. ¹⁷ ἔλκος, ους, τό, wound, sore. ¹⁸ ἀποφέρω, carry off, bear away. ¹⁹ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ²⁰ θάπτω, bury. ²¹ Ἄδης, ου, ὁ, Hades. ²² ἐπαίρω, lift up, raise. ²³ βάσανος, ου, ἡ, torture, torment. ²⁴ μακρόθεν, from afar, afar. ²⁵ φωνέω, call, crow. ²⁶ ἐλεέω, have mercy, pity. ²⁷ βάπτω, dip, dye. ²⁸ ἄκρον, ου, τό, high point, boundary. ²⁹ δακτύλος, ου, ὁ, finger. ³⁰ καταψύχω, cool off, refresh. ³¹ ὀδυνάω, torment, pain. ³² φλόξ, φλογός, ἡ, flame. ³³ μινῆσκομαι, remember, recall. ³⁴ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ³⁵ ὁμοίως, likewise, in like manner. ³⁶ μετὰξὺ, between, after. ³⁷ χάσμα, τος, τό, chasm, gap. ³⁸ στηρίζω, establish, fix firmly.

διαβῆναι¹ ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν² πρὸς
 ἡμᾶς διαπερώσιν.³ Εἶπεν δέ, Ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς 27
 αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, ἔχω γὰρ πέντε⁴ ἀδελφούς, 28
 ὅπως διαμαρτύρηται⁵ αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν
 τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.⁶ Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ, Ἔχουσιν 29
 Μωσέα καὶ τοὺς προφῆτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν, 30
 Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς
 αὐτούς, μετανοήσουσιν.⁷ Εἶπεν δὲ αὐτῷ, Εἰ Μωσέως καὶ τῶν 31
 προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδέ, ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ,
 πεισθήσονται.

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, Ἀνένδεκτόν⁸ ἐστὶν τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ 17
 σκάνδαλα·⁹ οὐαὶ¹⁰ δὲ δι' οὗ ἔρχεται. Λυσιτελεῖ¹¹ αὐτῷ εἰ μύλος¹² 2
 ὀνικός¹³ περίκειται¹⁴ περὶ τὸν τράχηλον¹⁵ αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται¹⁶ εἰς
 τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ¹⁷ ἓνα τῶν μικρῶν¹⁸ τούτων. 3
 Προσέχετε¹⁹ ἑαυτοῖς. Ἐὰν δὲ ἁμάρτη²⁰ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου,
 ἐπιτίμησον²¹ αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ,⁷ ἄφες αὐτῷ. Καὶ ἐὰν 4
 ἐπτάκις²² τῆς ἡμέρας ἁμάρτη²⁰ εἰς σέ, καὶ ἐπτάκις²² τῆς ἡμέρας
 ἐπιστρέψῃ,²³ λέγων, Μετανοῶ, ἄφήσεις αὐτῷ.

¹ διαβαίνω, go through, cross. ² ἐκεῖθεν, from there, from that place. ³ διαπεράω, cross over, pass through. ⁴ πέντε, five, 5. ⁵ διαμαρτύρομαι, testify solemnly. ⁶ βάσανος, ου, ή, torture, torment. ⁷ μετανοέω, repent, change my mind. ⁸ ἀνένδεκτος, impossible. ⁹ σκάνδαλον, ου, τό, cause of stumbling, snare. ¹⁰ οὐαί, woe! alas! woe! ¹¹ λυσιτελέω, be better, more advantageous. ¹² μύλος, ου, ό, mill, millstone. ¹³ ὀνικός, of or for an ass. ¹⁴ περίκειμαι, be around, surround. ¹⁵ τράχηλος, ου, ό, neck. ¹⁶ ρίπτω, throw, cast. ¹⁷ σκανδαλίζω, cause to stumble. ¹⁸ μικρός, small, little. ¹⁹ προσέχω, take head of, attend to. ²⁰ ἁμαρτάνω, sin. ²¹ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ²² ἐπτάκις, seven times. ²³ ἐπιστρέφω, turn to, return.

Καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, Πρόσθε¹ ἡμῖν πίστιν. Εἶπεν δὲ 5
 ὁ κύριος, Εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον² σινάπεως,³ ἐλέγετε ἂν τῇ
 συκαμίνῳ⁴ ταύτῃ, Ἐκριζώθητι,⁵ καὶ φυτεύθητι⁶ ἐν τῇ θαλάσῃ·
 καὶ ὑπήκουσεν⁷ ἂν ὑμῖν. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων 7
 ἄροτριῶντα⁸ ἢ ποιμαίνοντα,⁹ ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ¹⁰ ἐρεῖ
 εὐθέως, Παρελθὼν¹¹ ἀνάπεσε·¹² ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, Ἐτοίμασον¹³ 8
 τί δειπνήσω,¹⁴ καὶ περιζωσάμενος¹⁵ διακόνει¹⁶ μοι, ἕως φάγω καὶ
 πίω· καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; Μὴ χάριν ἔχει τῷ 9
 δούλῳ ἐκείνῳ ὅτι ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα;¹⁷ Οὐ δοκῶ. Οὕτως 10
 καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσῃτε πάντα τὰ διαταχθέντα¹⁷ ὑμῖν, λέγετε
 ὅτι Δοῦλοι ἀχρεῖοί¹⁸ ἐσμεν· ὅτι ὁ ὀφείλομεν¹⁹ ποιῆσαι
 πεποιήκαμεν.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς 11
 διήρχετο²⁰ διὰ μέσου Σαμαρείας²¹ καὶ Γαλιλαίας. Καὶ 12
 εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην,²² ἀπήντησαν²³ αὐτῷ δέκα²⁴
 λεπροὶ²⁵ ἄνδρες, οἱ ἔστησαν πόρρωθεν·²⁶ καὶ αὐτοὶ ἤραν φωνήν, 13
 λέγοντες, Ἰησοῦ, ἐπιστάτα,²⁷ ἐλέησον²⁸ ἡμᾶς. Καὶ ἰδὼν εἶπεν 14

¹ προστίθῃμι, add, add to. ² κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ³ σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. ⁴ συκάμιнос, ου, ἡ, mulberry tree, sycamore tree. ⁵ ἐκριζώ, uproot, root out. ⁶ φυτεύω, plant. ⁷ ὑπακούω, obey, listen. ⁸ ἄροτριάω, plow. ⁹ ποιμαίνω, shepherd, rule. ¹⁰ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ¹¹ παρέρχομαι, pass by, go by. ¹² ἀναπίπτω, recline, lie down. ¹³ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁴ δειπνέω, eat, dine. ¹⁵ περιζώννυμι, gird, gird round. ¹⁶ διακονέω, serve, minister. ¹⁷ διατάσσω, command, give orders to. ¹⁸ ἀχρεῖος, useless, worthless. ¹⁹ ὀφείλω, owe, ought. ²⁰ διέρχομαι, cross over, pass through. ²¹ Σαμάρεια, ας, ἡ, Samaria. ²² κώμη, ης, ἡ, village. ²³ ἀπαντάω, meet, encounter. ²⁴ δέκα, ten. ²⁵ λεπρός, ου, ὁ, scaly, leprous. ²⁶ πόρρωθεν, from a distance, at a distance. ²⁷ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ²⁸ ἐλεέω, have mercy, pity.

αὐτοῖς, Πορευθέντες ἐπιδείξατε¹ ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν.² Καὶ
ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτούς, ἐκαθαρίσθησαν.³ Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, 15
ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ⁴ ὑπέστρεψεν,⁵ μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν
θεόν· καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, 16
εὐχαριστῶν⁶ αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης.⁷ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ 17
Ἰησοῦς εἶπεν, Οὐχὶ οἱ δέκα⁸ ἐκαθαρίσθησαν;³ Οἱ δὲ ἐννέα⁹ ποῦ;¹⁰ 18
Οὐχ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες⁵ δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ
ἄλλογενής¹¹ οὗτος; Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις 19
σου σέσωκέν σε.

Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, πότε¹² ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ 20
θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως·¹³ οὐδὲ ἐροῦσιν, Ἴδου ὧδε, ἢ, Ἴδου ἐκεῖ. 21
Ἴδου γάρ, ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς¹⁴ ὑμῶν ἐστίν.

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, Ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε¹⁵ 22
μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε. 23
Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, Ἴδου ὧδε, ἢ, Ἴδου ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθητε, μηδὲ
διώξητε.¹⁶ Ὡσπερ¹⁷ γὰρ ἡ ἀστραπή¹⁸ ἡ ἀστράπτουσα¹⁹ ἐκ τῆς ὑπ' 24
οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει,²⁰ οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ

¹ ἐπιδείκνυμι, show, prove. ² ἱερεὺς, ἑως, ὁ, priest. ³ καθαρίζω, cleanse, make clean. ⁴ ἰάομαι, heal. ⁵ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁶ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ⁷ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ⁸ δέκα, ten, 10. ⁹ ἐννέα, nine, 9. ¹⁰ ποῦ, where?. ¹¹ ἄλλογενής, οὗς, ὁ, foreigner, stranger. ¹² πότε, when? at what time? ¹³ παρατήρησις, εως, ἡ, observation, observance. ¹⁴ ἐντός, inside, among. ¹⁵ ἐπιθυμέω, desire, long for. ¹⁶ διώκω, pursue, persecute. ¹⁷ ὥσπερ, just as, even as. ¹⁸ ἀστραπή, ἥς, ἡ, lightning, brightness. ¹⁹ ἀστράπτω, flash, gleam. ²⁰ λάμπω, shine.

ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ 25
 παθεῖν¹ καὶ ἀποδοκιμασθῆναι² ἀπὸ τῆς γενεᾶς³ ταύτης. Καὶ 26
 καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε,⁴ οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς
 ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἦσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν,⁵ 27
 ἐξεγαμίζοντο,⁶ ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε⁴ εἰς τὴν κιβωτόν,⁷
 καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμός,⁸ καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.⁹ Ὁμοίως¹⁰ 28
 καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ:¹¹ ἦσθιον, ἔπινον, ἡγόραζον,¹²
 ἐπώλουν,¹³ ἐφύτευον,¹⁴ ὠκοδόμουν:¹⁵ ἡ δὲ ἡμέρα ἐξῆλθεν Λώτ¹¹ 29
 ἀπὸ Σοδόμων,¹⁶ ἔβρεξεν¹⁷ πῦρ καὶ θεῖον¹⁸ ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ
 ἀπώλεσεν ἅπαντας:⁹ κατὰ ταῦτα ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ υἱὸς τοῦ 30
 ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.¹⁹ Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ 31
 τοῦ δώματος,²⁰ καὶ τὰ σκεύη²¹ αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω
 ἄραι αὐτά: καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ²² ὁμοίως¹⁰ μὴ ἐπιστρεψάτω²³ εἰς τὰ
 ὀπίσω.²⁴ Μνημονεύετε²⁵ τῆς γυναικὸς Λώτ.¹¹ Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν 32
 ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν: καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτήν
 ζωογονήσῃ²⁶ αὐτήν. Λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ 34
 κλίνης²⁷ μιᾶς: εἷς παραληφθήσεται,²⁸ καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. 35
 Δύο ἔσονται ἀλήθουσαι²⁹ ἐπὶ τὸ αὐτό: μία παραληφθήσεται,²⁸ καὶ

¹ πάσχω, suffer, am acted upon. ² ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ³ γενεά, αἵ, ἡ, generation. ⁴ Νῶε, ὁ, Noah. ⁵ γαμέω, marry. ⁶ ἐγαμίζω, give in marriage, marry. ⁷ κιβωτός, σὺ, ἡ, wooden box, ark. ⁸ κατακλυσμός, σὺ, ὁ, flood, deluge. ⁹ ἅπας, each, every. ¹⁰ ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹¹ Λώτ, ὁ, Lot. ¹² ἀγοράζω, buy. ¹³ πωλέω, sell. ¹⁴ φυτεύω, plant. ¹⁵ οἰκοδομέω, build up, construct. ¹⁶ Σόδομα, ὠν, τό, Sodom. ¹⁷ βρέχω, send rain, rain. ¹⁸ θεῖον, οὐ, τό, sulfur, brimstone. ¹⁹ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ²⁰ δῶμα, τοῦ, τό, house, housetop. ²¹ σκεῦος, οὐς, τό, vessel, goods (plural). ²² ἀγρός, οὐ, ὁ, field, farm. ²³ ἐπιστρέφω, turn to, return. ²⁴ ὀπίσω, behind, after (gen). ²⁵ μνημονεύω, remember, make mention of. ²⁶ ζωογονέω, preserve alive. ²⁷ κλίνη, ἡς, ἡ, couch, bed. ²⁸ παραλαμβάνω, receive, take. ²⁹ ἀλήθω, grind.

ἢ ἐτέρα ἀφεθήσεται. Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, Ποῦ,¹ 36
κύριε; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ
ἅετοί.²

Ἔλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε³ 18
προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν,⁴ λέγων, Κριτῆς⁵ τις ἦν ἔν τινι 2
πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρέπόμενος:⁶
χήρα⁷ δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτόν, λέγουσα, 3
Ἐκδίκησόν⁸ με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου⁹ μου. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ 4
χρόνον: μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, Εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ
φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι: ⁶διὰ γε¹⁰ τὸ παρέχειν¹¹ 5
μοι κόπον¹² τὴν χήραν⁷ ταύτην, ἐκδικήσω⁸ αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς
τέλος¹³ ἐρχομένη ὑποπιᾶζῃ¹⁴ με. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Ἀκούσατε τί ὁ 6
κριτῆς⁵ τῆς ἀδικίας¹⁵ λέγει. Ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν 7
ἐκδίκησιν¹⁶ τῶν ἐκλεκτῶν¹⁷ αὐτοῦ τῶν βοώντων¹⁸ πρὸς αὐτόν
ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμῶν¹⁹ ἐπ' αὐτοῖς; Λέγω ὑμῖν ὅτι 8
ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν¹⁶ αὐτῶν ἐν τάχει.²⁰ Πλὴν²¹ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα²² εὐρήσῃ τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

¹ ποῦ, where? ² ἅετός, οὐ, ὁ, eagle, vulture. ³ πάντοτε, always, at all times. ⁴ ἐκκακέω, am faint, am weary. ⁵ κριτής, ου, ὁ, judge. ⁶ ἐντρέπω, turn about, reverence. ⁷ χήρα, ας, ἡ, widow. ⁸ ἐκδικέω, vindicate, avenge. ⁹ ἀντίδικος, ου, ὁ, opponent, adversary. ¹⁰ γέ, indeed, at least. ¹¹ παρέχω, offer, afford. ¹² κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. ¹³ τέλος, ους, τό, end, purpose. ¹⁴ ὑπωπιᾶζω, strike in the face, treat roughly. ¹⁵ ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. ¹⁶ ἐκδίκησις, εως, ἡ, vengeance, vindication. ¹⁷ ἐκλεκτός, chosen, elect. ¹⁸ βοάω, cry aloud, shout. ¹⁹ μακροθυμέω, be patient, suffer long. ²⁰ τάχος, ους, τό, speed, quickness. ²¹ πλὴν, however, but. ²² ἄρα, so? (introduces a question).

Εἶπεν δὲ πρὸς τινὰς τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶν δίκαιοι, 9
καὶ ἐξουθενούντας¹ τοὺς λοιπούς, τὴν παραβολὴν ταύτην: 10
Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι: ὁ εἷς
Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης.² Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς 11
ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο, Ὁ θεός, εὐχαριστῶ³ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ
ὥσπερ⁴ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες,⁵ ἄδικοι,⁶ μοιχοί,⁷ ἢ καὶ
ὡς οὗτος ὁ τελώνης.² Νηστεύω⁸ δις⁹ τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ¹⁰ 12
πάντα ὅσα κτῶμαι.¹¹ Καὶ ὁ τελώνης² μακρόθεν¹² ἐστὼς οὐκ 13
ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι,¹³ ἀλλ'
ἔκρυπτεν¹⁴ εἰς τὸ στῆθος¹⁵ αὐτοῦ, λέγων, Ὁ θεός, ἰλάσθητί¹⁶ μοι τῷ
ἁμαρτωλῷ.¹⁷ Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος¹⁸ εἰς τὸν 14
οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος: ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν¹⁹ ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται,²⁰ ὁ δὲ ταπεινῶν²⁰ ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.¹⁹
Προσέφερον²¹ δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη,²² ἵνα αὐτῶν ἅπτηται:²³ ἰδόντες 15
δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμησαν²⁴ αὐτοῖς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς 16
προσκαλεσάμενος²⁵ αὐτὰ εἶπεν, Ἄφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς
με, καὶ μὴ κωλύετε²⁶ αὐτά: τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἐάν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ 17

¹ ἐξουθενέω, despise, ignore. ² τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ³ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ⁴ ὥσπερ, just as, even as. ⁵ ἄρπαξ, ravenous, rapacious. ⁶ ἄδικος, unjust, unrighteous. ⁷ μοιχός, οὐ, ὁ, adulterer. ⁸ νηστεύω, fast. ⁹ δις, twice. ¹⁰ ἀποδεκατῶ, tithe, collect a tithe. ¹¹ κτάομαι, acquire, win. ¹² μακρόθεν, from afar, afar. ¹³ ἐπαίρω, lift up, raise. ¹⁴ τύπτω, smite, beat. ¹⁵ στῆθος, ους, τό, breast, chest. ¹⁶ ἰλάσκομαι, propitiate, expiate. ¹⁷ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹⁸ δικαίω, justify, pronounce righteous. ¹⁹ ὑψόω, lift up, exalt. ²⁰ ταπεινῶ, humble, humiliate. ²¹ προσφέρω, bring to, offer. ²² βρέφος, ους, τό, unborn or a newborn child, baby. ²³ ἅπτομαι, touch or handle. ²⁴ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ²⁵ προσκαλέω, summon. ²⁶ κωλύω, forbid, hinder.

θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

Καὶ ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων,¹ λέγων, Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί 18

ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;² Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 19

Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. Τὰς 20

ἐντολὰς οἶδας, Μὴ μοιχεύσης,³ μὴ φονεύσης,⁴ μὴ κλέψῃς,⁵ μὴ

ψευδομαρτυρήσης,⁶ τίμα⁷ τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. 21

Ὁ δὲ εἶπεν, Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην⁸ ἐκ νεότητός⁹ μου. 22

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ὅτι ἐν σοὶ λείπει:¹⁰

πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον,¹¹ καὶ διάδος¹² πτωχοῖς,¹³ καὶ ἔξεις

θησαυρὸν¹⁴ ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο,¹⁵ ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ ἀκούσας 23

ταῦτα περίλυπος¹⁶ ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος¹⁷ σφόδρα.¹⁸ Ἰδὼν δὲ 24

αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον¹⁶ γενόμενον εἶπεν, Πῶς δυσκόλως¹⁹ οἱ

τὰ χρήματα²⁰ ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 25

Εὐκοπώτερον²¹ γὰρ ἐστὶν κάμηλον²² διὰ τρυμαλιᾶς²³ ῥαφίδος²⁴

εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον¹⁷ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. 26

Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; Ὁ δὲ εἶπεν, 27

Τὰ ἀδύνατα²⁵ παρὰ ἀνθρώποις δυνατά²⁶ ἐστὶν παρὰ τῷ θεῷ. 28

Εἶπεν δὲ Πέτρος, Ἰδού, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ

¹ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ² κληρονομέω, inherit, obtain. ³ μοιχεύω, commit adultery. ⁴ φονεύω, kill, murder. ⁵ κλέπτω, steal. ⁶ ψευδομαρτυρέω, bear false witness, testify falsely. ⁷ τιμάω, honor, value at a price. ⁸ φυλάσσω, guard, keep. ⁹ νεότης, ἡτος, ἡ, youth, youthfulness. ¹⁰ λείπω, leave, leave behind. ¹¹ πώλλω, sell. ¹² διαδίδωμι, distribute, give. ¹³ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹⁴ θησαυρός, οὗ, ὁ, storehouse, treasure. ¹⁵ δεῦρο, until now, come here! ¹⁶ περίλυπος, very sad, very sorrowful. ¹⁷ πλούσιος, rich. ¹⁸ σφόδρα, exceedingly, greatly. ¹⁹ δυσκόλως, with difficulty, hardly. ²⁰ χρήμα, τος, τό, wealth, money. ²¹ εὐκοπώτερον, easier. ²² κάμηλος, ου, ὁ, camel. ²³ τρυμαλιά, ἄς, ἡ, hole, eye of a needle. ²⁴ ῥαφίς, ἰδος, ἡ, needle. ²⁵ ἀδύνατος, impossible, unable. ²⁶ δυνατός, powerful, possible.

ἡκολουθήσαμέν σοι. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι 29
οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς,¹ ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖκα,
ἢ τέκνα, ἕνεκεν² τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ³ 30
πολλαπλασίονα⁴ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ
ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

Παραλαβὼν⁵ δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἰδοὺ, 31
ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται⁶ πάντα τὰ
γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου. 32
Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐμπαιχθήσεται,⁷ καὶ
ὕβρισθήσεται,⁸ καὶ ἐμπτυσθήσεται,⁹ καὶ μαστιγώσαντες¹⁰ 33
ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. Καὶ 34
αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνήκαν,¹¹ καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο
κεκρυμμένον¹² ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίξειν¹³ αὐτὸν εἰς Ἱεριχά, τυφλὸς τις ἐκάθητο 35
παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν·¹⁴ ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου,¹⁵ 36
ἐπυνθάνετο¹⁶ τί εἶη τοῦτο. Ἀπήγγειλαν¹⁷ δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ 37
Ναζωραῖος¹⁸ παρέρχεται.¹⁹ Καὶ ἐβόησεν,²⁰ λέγων, Ἰησοῦ, υἱὲ 38

¹γονεὺς, ἕως, ὁ, parent. ²ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ³ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ⁴πολλαπλασίον, many times as much, many times more. ⁵παραλαμβάνω, receive, take. ⁶τελέω, finish, fulfill. ⁷ἐμπαίζω, mock. ⁸ὕβριζω, mistreat, insult. ⁹ἐμπτύω, spit upon. ¹⁰μαστιγῶ, whip, lash. ¹¹συνίημι, understand, consider. ¹²κρύπτω, conceal, hide. ¹³ἐγγίζω, come near, approach. ¹⁴προσαιτέω, beg. ¹⁵διαπορεύομαι, pass across, journey through. ¹⁶ἐπυνθάνομαι, inquire, ask. ¹⁷ἀπαγγέλλω, announce, report. ¹⁸Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹⁹παρέρχομαι, pass by, go by. ²⁰βοάω, cry aloud, shout.

Δαυίδ, ἐλέησόν¹ με. Καὶ οἱ προάγοντες² ἐπετίμων³ αὐτῷ ἵνα 39
 σιωπήσῃ·⁴ αὐτὸς δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκραζεν, Υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν¹
 με. Σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν⁵ αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· 40
 ἐγγίσαντος⁶ δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων, Τί σοι θέλεις 41
 ποιήσω; Ὁ δὲ εἶπεν, Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.⁷ Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν 42
 αὐτῷ, Ἀνάβλεψον·⁷ ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. Καὶ παραχρῆμα⁸ 43
 ἀνέβλεψεν,⁷ καὶ ἠκολούθει αὐτῷ, δοξάζων τὸν θεόν· καὶ πᾶς ὁ
 λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον⁹ τῷ θεῷ.

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο¹⁰ τὴν Ἱερικῶ. Καὶ ἰδοῦ, ἀνὴρ ὀνόματι 19
 καλούμενος Ζακχαῖος,¹¹ καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης,¹² καὶ οὗτος
 ἦν πλούσιος.¹³ Καὶ ἐζήτηε ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστιν, καὶ οὐκ 3
 ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ¹⁴ μικρὸς¹⁵ ἦν. Καὶ 4
 προδραμὼν¹⁶ ἔμπροσθεν¹⁷ ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν¹⁸ ἵνα ἴδῃ
 αὐτόν· ὅτι ἐκείνης ἔμελλεν διέρχεσθαι.¹⁰ Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν 5
 τόπον, ἀναβλέψας⁷ ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν,
 Ζακχαῖε,¹¹ σπεύσας¹⁹ κατέβηθι· σήμερον²⁰ γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ
 με μέναι. Καὶ σπεύσας¹⁹ κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο²¹ αὐτὸν χαίρων. 6
 Καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον,²² λέγοντες ὅτι Παρὰ 7

¹ ἐλεέω, have mercy, pity. ² προάγω, lead forth, go before. ³ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁴ σιωπάω, be silent, keep silence. ⁵ κελεύω, order, command. ⁶ ἐγγίζω, come near, approach. ⁷ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ⁸ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁹ αἶνος, ου, ὁ, praise. ¹⁰ διέρχομαι, cross over, pass through. ¹¹ Ζακχαῖος, ου, ὁ, Zaccheus, Zacchaeus. ¹² ἀρχιτελώνης, ου, ὁ, chief tax collector. ¹³ πλούσιος, rich. ¹⁴ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ¹⁵ μικρός, small, little. ¹⁶ προτρέχω, run ahead, outrun. ¹⁷ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ¹⁸ συκομωραία, ας, ἡ, sycamore tree. ¹⁹ σπεύδω, hasten, urge on. ²⁰ σήμερον, today, now. ²¹ ὑποδέχομαι, welcome, receive. ²² διαγογγύζω, complain, grumble.

ἀμαρτωλῷ¹ ἀνδρὶ εἰσῆλθεν καταλῦσαι.² Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος³ 8
 εἶπεν πρὸς τὸν κύριον, Ἴδού, τὰ ἡμίση⁴ τῶν ὑπαρχόντων μου,
 κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς·⁵ καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα,⁶
 ἀποδίδωμι⁷ τετραπλοῦν.⁸ Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ὅτι 9
 Σήμερον⁹ σωτηρία¹⁰ τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι¹¹ καὶ αὐτὸς
 υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν. Ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι 10
 καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς¹² εἶπεν παραβολήν, διὰ τὸ 11
 ἐγγὺς¹³ αὐτὸν εἶναι Ἱερουσαλήμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι
 παραχρῆμα¹⁴ μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.¹⁵ Εἶπεν 12
 οὖν, Ἄνθρωπός τις εὐγενῆς¹⁶ ἐπορεύθη εἰς χώραν¹⁷ μακράν,¹⁸
 λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι.¹⁹ Καλέσας δὲ δέκα²⁰ 13
 δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα²⁰ μνᾶς,²¹ καὶ εἶπεν πρὸς
 αὐτούς, Πραγματεύσασθε²² ἕως ἔρχομαι. Οἱ δὲ πολῖται²³ αὐτοῦ 14
 ἐμίσουν²⁴ αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν²⁵ ὀπίσω²⁶ αὐτοῦ,
 λέγοντες, Οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι²⁷ ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ 15
 ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν²⁸ αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ

¹ ἀμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ² καταλύω, destroy, lodge. ³ Ζακχαῖος, ου, ὁ, Zaccheus, Zacchaeus. ⁴ ἡμισυς, half. ⁵ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ⁶ συκοφαντέω, accuse falsely, defraud. ⁷ ἀποδίδωμι, give back, pay. ⁸ τετραπλοῦς, four times, fourfold. ⁹ σήμερον, today, now. ¹⁰ σωτηρία, ας, ἡ, salvation, deliverance. ¹¹ καθότι, according as, because. ¹² προστίθημι, add, add to. ¹³ ἐγγύς, near. ¹⁴ παραχρῆμα, immediately, instantly. ¹⁵ ἀναφαίνω, bring to light, cause to appear. ¹⁶ εὐγενής, noble, high-born. ¹⁷ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹⁸ μακρός, long, far distant. ¹⁹ ὑποστρέφω, return, turn back. ²⁰ δέκα, ten, 10. ²¹ μνᾶ, ᾶς, ἡ, mina (Gr. monetary unit), mina. ²² πραγματεύομαι, do business, trade. ²³ πολίτης, ου, ὁ, citizen. ²⁴ μισέω, hate, detest. ²⁵ πρεσβεία, ας, ἡ, ambassador, embassy. ²⁶ ὀπίσω, behind, after (gen). ²⁷ βασιλεύω, reign, rule. ²⁸ ἐπανερχομαι, return, come back again.

εἶπεν φωνηθῆναι¹ αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκεν τὸ
 ἀργύριον,² ἵνα γνῶ τίς τί διεπραγματεύσατο.³ Παρεγένετο⁴ δὲ ὁ 16
 πρῶτος, λέγων, Κύριε, ἡ μναῖ⁵ σου προσεργάσατο⁶ δέκα⁷ μνάς.⁵ 17
 Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εὖ,⁸ ἀγαθὲ δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ⁹ πιστὸς
 ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω¹⁰ δέκα⁷ πόλεων. Καὶ ἦλθεν ὁ 18
 δεύτερος,¹¹ λέγων, Κύριε, ἡ μναῖ⁵ σου ἐποίησεν πέντε¹² μνάς.⁵ 19
 Εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ, Καὶ σὺ γίνου ἐπάνω¹⁰ πέντε¹² πόλεων. Καὶ 20
 ἕτερος ἦλθεν, λέγων, Κύριε, ἰδοὺ, ἡ μναῖ⁵ σου, ἣν εἶχον
 ἀποκειμένην¹³ ἐν σουδαρίῳ·¹⁴ ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος 21
 αὐστηρὸς¹⁵ εἶ· αἴρεις ὁ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις¹⁶ ὁ οὐκ ἔσπειρας. 22
 Λέγει δὲ αὐτῷ, Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε.
 Ὅτι εἶδες ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς¹⁵ εἰμι, αἴρων ὁ οὐκ ἔθηκα, καὶ
 θερίζων¹⁶ ὁ οὐκ ἔσπειρα· καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν² μου 23
 ἐπὶ τράπεζαν,¹⁷ καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ¹⁸ ἂν ἔπραξα¹⁹ αὐτό; Καὶ 24
 τοῖς παρεστῶσιν²⁰ εἶπεν, Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μναῖν,⁵ καὶ δότε τῷ
 τὰς δέκα⁷ μνάς⁵ ἔχοντι. Καὶ εἶπον αὐτῷ, Κύριε, ἔχει δέκα⁷ μνάς.⁵ 25
 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ
 ἔχοντος, καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Πλὴν²¹ τοὺς ἐχθρούς²² 27
 μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι²³ ἐπ' αὐτούς,

¹ φωνέω, call, crow. ² ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ³ διαπραγματεύομαι, gain by trading, earn. ⁴ παραγίνομαι, come, arrive. ⁵ μναῖ, ᾰς, ἡ, mina (Gr. monetary unit), mina. ⁶ προσεργάζομαι, make more, gain. ⁷ δέκα, ten, 10. ⁸ εὖ, well, well done. ⁹ ἐλάχιστος, least, smallest. ¹⁰ ἐπάνω, above, over (gen). ¹¹ δεύτερος, second. ¹² πέντε, five, 5. ¹³ ἀπόκειμαι, be laid up, put away. ¹⁴ σουδαρίον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ¹⁵ αὐστηρός, strict, exacting. ¹⁶ θερίζω, reap, gather. ¹⁷ τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹⁸ τόκος, ου, ὁ, interest, usury. ¹⁹ πράσσω, do, perform. ²⁰ παρίστημι, be present, stand by. ²¹ πλὴν, however, but. ²² ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ²³ βασιλεύω, reign, rule.

ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάζατε¹ ἔμπροσθέν² μου.

Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν,² ἀναβαίνων εἰς 28
 Ἱεροσόλυμα.

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν³ εἰς Βηθσφαγή⁴ καὶ Βηθανίαν⁵ πρὸς τὸ ὄρος 29
 τὸ καλούμενον Ἑλαιῶν,⁶ ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, 30
 εἰπὼν, Ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι⁷ κώμην·⁸ ἐν ἧ εἰσπορευόμενοι⁹
 εὗρήσετε πῶλον¹⁰ δεδεμένον,¹¹ ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε¹² ἀνθρώπων
 ἐκάθισεν·¹³ λύσαντες¹⁴ αὐτὸν ἀγάγετε. Καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, 31
 Διὰ τί λύετε;¹⁴ οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ ὅτι Ὁ κύριος αὐτοῦ χρειάν¹⁵
 ἔχει. Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. 32
 Λυόντων¹⁴ δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον,¹⁰ εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς
 αὐτούς, Τί λύετε¹⁴ τὸν πῶλον;¹⁰ Οἱ δὲ εἶπον, Ὁ κύριος αὐτοῦ 34
 χρειάν¹⁵ ἔχει. Καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ 35
 ἐπιρρίψαντες¹⁶ ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον,¹⁰ ἐπεβίβασαν¹⁷
 τὸν Ἰησοῦν. Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, ὑπεστρώννουν¹⁸ τὰ ἱμάτια 36
 αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. Ἐγγίζοντος³ δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει¹⁹ 37
 τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν,⁶ ἤρξαντο ἅπαν²⁰ τὸ πλῆθος²¹ τῶν

¹ κατασφάζω, slay, strike down. ² ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ³ ἐγγίζω, come near, approach. ⁴ Βηθφαγή, ἡ, Bethphage. ⁵ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁶ ἐλαια, ας, ἡ, olive tree. ⁷ κατέναντι, over against, opposite. ⁸ κώμη, ης, ἡ, village. ⁹ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹⁰ πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ¹¹ δέω, bind, tie. ¹² πώποτε, ever yet, any time. ¹³ καθίζω, seat, sit. ¹⁴ λύω, untie, loose. ¹⁵ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ¹⁶ ἐπιρρίπτω, throw upon, cast upon. ¹⁷ ἐπιβιβάζω, put on, place upon. ¹⁸ ὑποστρώννυω, spread out underneath, spread under. ¹⁹ κατάβασις, εως, ἡ, descent, slope. ²⁰ ἅπας, each, every. ²¹ πλῆθος, ος, τό, multitude.

μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν¹ τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν

ᾧν εἶδον δυνάμεων, λέγοντες, 38

Εὐλογημένος² ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου: εἰρήνῃ ἐν
οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.³

Καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτόν, 39

Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον⁴ τοῖς μαθηταῖς σου. Καὶ ἀποκριθεὶς 40

εἶπεν αὐτοῖς, Λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν,⁵ οἱ λίθοι
κεκράζονται.

Καὶ ὡς ἤγγισεν,⁶ ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυσεν⁷ ἐπ' αὐτῇ, λέγων ὅτι Εἰ 41

ἔγνωσ καὶ σύ, καὶ γέ⁸ ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην

σου: νῦν δὲ ἐκρύβῃ⁹ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. Ὅτι ἤξουσιν¹⁰ ἡμέραι 43

ἐπὶ σέ, καὶ περιβαλοῦσιν¹¹ οἱ ἐχθροί¹² σου χάρακά¹³ σοι, καὶ

περικυκλώσουσίν¹⁴ σε, καὶ συνέξουσίν¹⁵ σε πάντοθεν,¹⁶ καὶ 44

ἐδαφιοῦσίν¹⁷ σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν

σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ: ἀνθ'¹⁸ ὧν οὐκ ἔγνωσ τὸν καιρὸν τῆς

ἐπισκοπῆς¹⁹ σου.

¹ αἰνέω, praise. ² εὐλογέω, bless. ³ ὑψιστος, highest, most high. ⁴ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁵ σιωπάω, be silent, keep silence. ⁶ ἐγγίζω, come near, approach. ⁷ κλαίω, weep, weep for. ⁸ γέ, indeed, at least. ⁹ κρύπτω, conceal, hide. ¹⁰ ἔχω, have come, am present. ¹¹ περιβάλλω, put around, clothe. ¹² ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ¹³ χάραξ, ακος, ὁ, pointed stake, entrenchment. ¹⁴ περικυκλόω, surround, encircle. ¹⁵ συνέχω, hold fast, oppress. ¹⁶ πάντοθεν, on all sides, from all sides. ¹⁷ ἐδαφίζω, dash to the ground. ¹⁸ ἀντί, instead of, in place of. ¹⁹ ἐπισκοπή, ἡς, ἡ, visitation, overseeing.

Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας¹ ἐν 45
 αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας,² λέγων αὐτοῖς, Γέγραπται, Ὁ οἶκός μου 46
 οἶκος προσευχῆς³ ἐστίν· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον⁴
 ληστῶν.⁵ Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ 47
 ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ
 πρῶτοι τοῦ λαοῦ· καὶ οὐχ εὗρισκον τὸ τί ποιήσωσιν, ὁ λαὸς γὰρ 48
 ἅπας⁶ ἐξεκρέματό⁷ αὐτοῦ ἀκούων.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν 20
 λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν⁸ οἱ ἱερεῖς⁹ καὶ οἱ
 γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, 2
 λέγοντες, Εἰπὲ ἡμῖν, ἐν ποίᾳ¹⁰ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ
 δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην; Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, 3
 Ἐρωτήσω ὑμᾶς καὶ γὰρ ἓνα λόγον, καὶ εἰπατέ μοι· Τὸ βάπτισμα¹¹ 4
 Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; Οἱ δὲ συνελογίσαντο¹² 5
 πρὸς ἑαυτούς, λέγοντες ὅτι Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, Διὰ
 τί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ 6
 λαὸς καταλιθάσει¹³ ἡμᾶς· πεπεισμένος γὰρ ἐστιν Ἰωάννην
 προφήτην εἶναι. Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.¹⁴ Καὶ ὁ 7

¹ πωλέω, sell. ² ἀγοράζω, buy. ³ προσευχή, ἥς, ἡ, prayer, place for prayer. ⁴ σπήλαιον, ου, τό, cave, den. ⁵ ληστής, οὗ, ὁ, robber, brigand. ⁶ ἅπας, each, every. ⁷ ἐκκρεμάννυμι, hang out, hang on. ⁸ ἐφίστημι, stand over, come upon. ⁹ ἱερεὺς, ἑως, ὁ, priest. ¹⁰ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ¹¹ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ¹² συλλογίζομαι, reason, discuss. ¹³ καταλιθάζω, stone to death, stone down. ¹⁴ πόθεν, from where? whence.

Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ¹ ἐξουσίᾳ ταῦτα
ποιῶ.

Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην: 9

Ἄνθρωπος ἐφύτευσεν² ἀμπελῶνα,³ καὶ ἐξέδοτο⁴ αὐτὸν γεωργοῖς,⁵

καὶ ἀπεδήμησεν⁶ χρόνους ἱκανούς:⁷ καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλεν 10

πρὸς τοὺς γεωργοὺς⁵ δούλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ

ἀμπελῶνος³ δώσιν αὐτῷ. Οἱ δὲ γεωργοὶ⁵ δείραντες⁸ αὐτὸν

ἐξαπέστειλαν⁹ κενόν.¹⁰ Καὶ προσέθετο¹¹ πέμψαι ἕτερον δούλον: οἱ 11

δὲ κακείνους¹² δείραντες⁸ καὶ ἀτιμάσαντες¹³ ἐξαπέστειλαν⁹ κενόν.¹⁰

Καὶ προσέθετο¹¹ πέμψαι τρίτον: οἱ δὲ καὶ τοῦτον 12

τραυματίσαντες¹⁴ ἐξέβαλον. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος,³ 13

Τί ποιήσω; Πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν: ἴσως¹⁵ τοῦτον

ιδόντες ἐντραπήσονται.¹⁶ Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ⁵ 14

διελογίζοντο¹⁷ πρὸς ἑαυτούς, λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ὁ

κληρονόμος:¹⁸ δεῦτε,¹⁹ ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ

κληρονομία.²⁰ Καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος,³ 15

ἀπέκτειναν. Τί οὖν ποιήσῃ αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;³ 16

Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς⁵ τούτους, καὶ δώσει τὸν

¹ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ² φυτεύω, plant. ³ ἀμπελῶν, ὠνος, ὁ, vineyard. ⁴ ἐκδίδωμι, rent, let out for hire. ⁵ γεωργός, οὗ, ὁ, farmer, worker of the soil. ⁶ ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. ⁷ ἱκανός, sufficient, able. ⁸ δέρω, beat, flay. ⁹ ἐξαποστέλλω, send forth. ¹⁰ κενός, empty, vain. ¹¹ προστίθηναι, add, add to. ¹² κακείνος, and he, and she. ¹³ ἀτιμάζω, dishonor, disgrace. ¹⁴ τραυματίζω, wound. ¹⁵ ἴσως, perhaps, probably. ¹⁶ ἐντρέπω, turn about, reverence. ¹⁷ διαλογίζομαι, debate, reason. ¹⁸ κληρονόμος, οὗ, ὁ, heir, inheritor. ¹⁹ δεῦτε, come!. ²⁰ κληρονομία, ας, ἡ, inheritance.

ἀμπελῶνα¹ ἄλλοις. Ἀκούσαντες δὲ εἶπον, Μὴ γένοιτο. Ὁ δὲ¹⁷
 ἐμβλέψας² αὐτοῖς εἶπεν, Τί οὖν ἐστὶν τὸ γεγραμμένον τοῦτο,
 Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν³ οἱ οἰκοδομοῦντες,⁴ οὗτος ἐγενήθη εἰς
 κεφαλὴν γωνίας;⁵ Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον¹⁸
 συνθλασθήσεται:⁶ ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει⁷ αὐτόν.

Καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν⁸ ἐπ' αὐτόν¹⁹
 τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν: ἔγνωσαν γὰρ ὅτι
 πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπεν. Καὶ παρατηρήσαντες²⁰
 ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους,¹⁰ ὑποκρινομένους¹¹ ἑαυτοὺς δικαίους
 εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται¹² αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτόν
 τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.¹³ Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν,²¹
 λέγοντες, Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ὀρθῶς¹⁴ λέγεις καὶ διδάσκεις:
 καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ
 θεοῦ διδάσκεις. Ἐξεστὶν¹⁵ ἡμῖν Καίσαρι¹⁶ φόρον¹⁷ δοῦναι, ἢ οὐ;²²
 Κατανοήσας¹⁸ δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν,¹⁹ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί
 με πειράζετε;²⁰ Ἐπιδείξατέ²¹ μοι δηνάριον:²² τίνος ἔχει εἰκόνα²³ καὶ²⁴
 ἐπιγραφὴν;²⁴ Ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, Καίσαρος.¹⁶ Ὁ δὲ εἶπεν²⁵

¹ ἀμπελῶν, ὄνος, ὁ, vineyard. ² ἐμβλέπω, look at, look into. ³ ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ⁴ οἰκοδομέω, build up, construct. ⁵ γωνία, ας, ἡ, angle, corner. ⁶ συνθλάω, break, break in pieces. ⁷ λικμάω, crush, scatter. ⁸ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁹ παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ¹⁰ ἐγκαθέτος, ου, ὁ, hired to lie in wait, spy. ¹¹ ὑποκρίνομαι, pretend, make believe. ¹² ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ¹³ ἡγεμών, ὄνος, ὁ, governor, leader. ¹⁴ ὀρθῶς, rightly, correctly. ¹⁵ ἐξεστὶν, it is lawful, it is permitted. ¹⁶ Καίσαρ, ος, ὁ, Caesar. ¹⁷ φόρος, ου, ὁ, tribute, tax. ¹⁸ κατανοέω, observe, understand. ¹⁹ πανουργία, ας, ἡ, cleverness, craftiness. Tricky. ²⁰ πειράζω, test, tempt. ²¹ ἐπιδείκνυμι, show, prove. ²² δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ²³ εἰκών, ὄνος, ἡ, image, likeness. ²⁴ ἐπιγραφὴ, ἡς, ἡ, inscription, title.

αὐτοῖς, Ἀπόδοτε¹ τοῖνυν² τὰ Καίσαρος³ Καίσαρι,³ καὶ τὰ τοῦ θεοῦ
τῷ θεῷ. Καὶ οὐκ ἴσχυσαν⁴ ἐπιλαβέσθαι⁵ αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον 26
τοῦ λαοῦ· καὶ θαυμάσαντες⁷ ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει⁸ αὐτοῦ, ἐσίγησαν.⁹

Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων,¹⁰ οἱ ἀντιλέγοντες¹¹ 27
ἀνάστασιν¹² μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, 28
Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, Ἐάν τις ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων
γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος¹³ ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ¹⁴ σπέρμα¹⁵ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
Ἐπὶ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, 29
ἀπέθανεν ἄτεκνος·¹³ καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος¹⁶ τὴν γυναῖκα, καὶ 30
οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος.¹³ Καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτὴν ὡσαύτως.¹⁷ 31
Ὡσαύτως¹⁷ δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ· οὐ κατέλιπον¹⁸ τέκνα, καὶ ἀπέθανον. 32
Ὑστερον¹⁹ δὲ πάντων ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. Ἐν τῇ οὖν 33
ἀναστάσει,¹² τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; Οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν
γυναῖκα. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οἱ υἱοὶ τοῦ 34
αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν²⁰ καὶ ἐγαμίσκονται·²¹ οἱ δὲ 35
καταξιωθέντες²² τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν²³ καὶ τῆς ἀναστάσεως

¹ ἀποδίδωμι, give back, pay. ² τοῖνυν, accordingly, therefore. ³ Καῖσαρ, ος, ὁ, Caesar. ⁴ ἰσχύω, be strong, able. ⁵ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ⁶ ἐναντίον, in the sight of, before. ⁷ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁸ ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. ⁹ σιγᾶω, be silent, become silent. ¹⁰ Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. ¹¹ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ¹² ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. ¹³ ἄτεκνος, childless. ¹⁴ ἐξανίστημι, raise up, rise up. ¹⁵ σπέρμα, τος, τό, seed, offspring. ¹⁶ δεύτερος, second. ¹⁷ ὡσαύτως, likewise. ¹⁸ καταλείπω, leave, leave behind. ¹⁹ ὕστερον, lastly, afterward. ²⁰ γαμέω, marry. ²¹ ἐγαμίσκω, give in marriage. ²² καταξιόω, consider worthy, deem worthy. ²³ τυγχάνω, obtain, happen.

τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμουσιν¹ οὔτε ἐκγαμίζονται:² οὔτε γὰρ 36
 ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται: ἰσάγγελοι³ γάρ εἰσιν, καὶ υἱοὶ εἰσιν τοῦ
 θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως⁴ υἱοὶ ὄντες. Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, 37
 καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν⁵ ἐπὶ τῆς βάτου,⁶ ὡς λέγει, Κύριον τὸν θεὸν
 Ἀβραὰμ καὶ τὸν θεὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν θεὸν Ἰακώβ. Θεὸς δὲ οὐκ 38
 ἔστιν νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων: πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. 39
 Ἀποκριθέντες δὲ τινες τῶν γραμματέων εἶπον, Διδάσκαλε,
 καλῶς⁷ εἶπας. Οὐκέτι⁸ δὲ ἐτόλμων⁹ ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. 40

Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Πῶς λέγουσιν τὸν χριστὸν υἱὸν Δαυὶδ εἶναι; 41
 Καὶ αὐτὸς Δαυὶδ λέγει ἐν βίβλῳ¹⁰ ψαλμῶν,¹¹ Εἶπεν ὁ κύριος τῷ
 κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς¹² σου 43
 ὑποπόδιον¹³ τῶν ποδῶν σου. Δαυὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ 44
 πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἔστιν;

Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 45
 Προσέχετε¹⁴ ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν
 στολαῖς,¹⁵ καὶ φιλοῦντων¹⁶ ἄσπασμους¹⁷ ἐν ταῖς ἀγοραῖς,¹⁸ καὶ
 πρωτοκαθεδρίας¹⁹ ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας²⁰ ἐν τοῖς

¹γαμέω, marry. ²ἐκγαμίζω, give in marriage, marry. ³ισάγγελος, like an angel, like the angels. ⁴ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. ⁵μηνύω, make known, report. ⁶βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). ⁷καλῶς, rightly, well. ⁸οὐκέτι, no longer, no more. ⁹τολμάω, dare, endure. ¹⁰βίβλος, ου, ἡ, book, scroll. ¹¹ψαλμός, οὔ, ὁ, song of praise, psalm. ¹²ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ¹³ὑποπόδιον, ου, τό, footstool. ¹⁴προσέχω, take head of, attend to. ¹⁵στολή, ἡς, ἡ, equipment, apparel. ¹⁶φιλέω, love, kiss. ¹⁷ἄσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation. ¹⁸ἀγορά, ἄς, ἡ, marketplace, place of assembly. ¹⁹πρωτοκαθεδρία, ἄς, ἡ, chief seat, seat of honor. ²⁰πρωτοκλισία, ἄς, ἡ, chief place.

δείπνοις:¹ οἱ κατεσθίουσιν² τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν,³ καὶ προφάσει⁴ ⁴⁷
μακρὰ⁵ προσεύχονται. Οὗτοι λήψονται περισσότερον⁶ κρίμα.⁷

Ἀναβλέψας⁸ δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα⁹ αὐτῶν εἰς τὸ **21**
γαζοφυλάκιον¹⁰ πλουσίους:¹¹ εἶδεν δὲ τινα καὶ χήραν³ πενιχρὰν¹² **2**
βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά,¹³ καὶ εἶπεν, Ἀληθῶς¹⁴ λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ **3**
χήρα³ ἢ πτωχῇ¹⁵ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν: ἅπαντες¹⁶ γὰρ **4**
οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος¹⁷ αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα⁹ τοῦ
θεοῦ: αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος¹⁸ αὐτῆς ἅπαντα¹⁶ τὸν βίον¹⁹ ὃν
εἶχεν ἔβαλεν.

Καὶ τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ **5**
ἀναθήμασιν²⁰ κεκόσμηται,²¹ εἶπεν, Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται **6**
ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ
καταλυθήσεται.²² Ἐπληρώτησαν δὲ αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, **7**
πότε²³ οὗν ταῦτα ἔσται; Καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα
γίνεσθαι; Ὁ δὲ εἶπεν, Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε:²⁴ πολλοὶ γὰρ **8**
ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι Ἐγώ εἰμι: καί, Ὁ
καιρὸς ἤγγικεν,²⁵ μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω²⁶ αὐτῶν. Ὅταν δὲ **9**

¹ δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ² κατεσθίω, eat up, devour. ³ χήρα, ας, ἡ, widow. ⁴ πρόφασις, εως, ἡ, pretense, pretext. ⁵ μακρός, long, far distant. ⁶ περισσός, excessive, abundant. ⁷ κρίμα, ος, τό, judgment, verdict. ⁸ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ⁹ δῶρον, ου, τό, gift, present. ¹⁰ γαζοφυλάκιον, ου, τό, treasury. ¹¹ πλούσιος, rich. ¹² πενιχρός, poor, needy. ¹³ λεπτόν, τό, small coin, small piece of money. ¹⁴ ἀληθῶς, truly, really. ¹⁵ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹⁶ ἅπας, each, every. ¹⁷ περισσεύω, abound, be rich. ¹⁸ ὑστέρημα, τος, τό, that which is lacking, need. ¹⁹ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ²⁰ ἀνάθημα, τος, τό, votive offering. ²¹ κοσμέω, adorn, put into order. ²² καταλύω, destroy, lodge. ²³ πότε, when? at what time? ²⁴ πλανᾶω, deceive, lead astray. ²⁵ ἐγγίζω, come near, approach. ²⁶ ὀπίσω, behind, after (gen).

ἀκούσητε πολέμους¹ καὶ ἀκαταστασίας,² μὴ πτοηθῆτε·³ δεῖ γὰρ
ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.⁴

Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ 10
βασιλείαν· σεισμοί⁵ τε μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ λιμοί⁶ καὶ 11
λοιμοί⁷ ἔσονται, φόβητρά⁸ τε καὶ σημεία ἀπ' οὐρανοῦ μέγала
ἔσται. Πρὸ⁹ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν¹⁰ ἐφ' ὑμᾶς τὰς 12
χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσιν,¹¹ παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ
φυλακάς,¹² ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας,¹³ ἕνεκεν¹⁴ τοῦ
ὀνόματός μου. Ἀποβήσεται¹⁵ δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον.¹⁶ Θέσθε οὖν 13
εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾶν¹⁷ ἀπολογηθῆναι·¹⁸ ἐγὼ γὰρ 15
δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ἥ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν¹⁹ οὐδὲ
ἀντιστῆναι²⁰ πάντες οἱ ἀντικείμενοι²¹ ὑμῖν. Παραδοθήσεσθε δὲ 16
καὶ ὑπὸ γονέων²² καὶ συγγενῶν²³ καὶ φίλων²⁴ καὶ ἀδελφῶν, καὶ
θανατώσουσιν²⁵ ἐξ ὑμῶν. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι²⁶ ὑπὸ πάντων 17
διὰ τὸ ὄνομά μου. Καὶ θριξ²⁷ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ 18
ἀπόληται. Ἐν τῇ ὑπομονῇ²⁸ ὑμῶν κτήσασθε²⁹ τὰς ψυχὰς ὑμῶν. 19

¹ πόλεμος, ου, ὁ, war, battle. ² ἀκαταστασία, ας, ἡ, disturbance, disorder. ³ πτοέω, terrify, scare. ⁴ τέλος, ους, τό, end, purpose. ⁵ σεισμός, οὔ, ὁ, earthquake, storm. ⁶ λιμός, οὔ, ὁ, hunger, famine. ⁷ λοιμός, οὔ, ὁ, pestilence, plague. ⁸ φόβητρον, ου, τό, terrible sight, horror. ⁹ πρό, before (gen), before. ¹⁰ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹¹ διώκω, pursue, persecute. ¹² φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ¹³ ἡγεμών, ὄνος, ὁ, governor, leader. ¹⁴ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ¹⁵ ἀποβαίνω, get out, go away. ¹⁶ μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. ¹⁷ προμελετάω, practice beforehand, prepare. ¹⁸ ἀπολογέομαι, defend one's self, give a defense. ¹⁹ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ²⁰ ἀνθίστημι, resist, oppose. ²¹ ἀντίκειμαι, lie opposite, i.e. oppose. ²² γονεύς, ἑως, ὁ, parent. ²³ συγγενής, kindred, relative. ²⁴ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ²⁵ θανατώω, put to death, subdue. ²⁶ μισέω, hate, detest. ²⁷ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ²⁸ ὑπομονή, ἡς, ἡ, endurance, perseverance. ²⁹ κτάομαι, acquire, win.

Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλουμένην¹ ὑπὸ στρατοπέδων² τὴν Ἱερουσαλήμ, 20
 τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν³ ἡ ἐρήμωσις⁴ αὐτῆς. Τότε οἱ ἐν τῇ 21
 Ἰουδαίᾳ⁵ φευγέτωσαν⁶ εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς
 ἐκχωρείτωσαν·⁷ καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις⁸ μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς
 αὐτήν. Ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως⁹ αὐταὶ εἰσιν, τοῦ πλησθῆναι¹⁰ 22
 πάντα τὰ γεγραμμένα. Οὐαὶ¹¹ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ¹² ἐχούσαις καὶ 23
 ταῖς θηλαζούσαις¹³ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη¹⁴
 μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ¹⁵ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. Καὶ πεσοῦνται 24
 στόματι μαχαίρας,¹⁶ καὶ αἰχμαλωτισθήσονται¹⁷ εἰς πάντα τὰ
 ἔθνη· καὶ Ἱερουσαλήμ ἔσται πατουμένη¹⁸ ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι¹⁹
 πληρωθῶσιν καιροὶ ἐθνῶν. Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ²⁰ καὶ 25
 σελήνῃ²¹ καὶ ἄστροις,²² καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ²³ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ,
 ἠχούσης²⁵ θαλάσσης καὶ σάλου,²⁶ ἀποψυχόντων²⁷ ἀνθρώπων ἀπὸ 26
 φόβου²⁸ καὶ προσδοκίας²⁹ τῶν ἐπερχομένων³⁰ τῇ οἰκουμένῃ·³¹ αἱ
 γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.³² Καὶ τότε ὄψονται 27
 τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ³³ μετὰ δυνάμεως
 καὶ δόξης πολλῆς. Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε³⁴ 28
 καὶ ἐπάρατε³⁵ τὰς κεφαλὰς ὑμῶν· διότι³⁶ ἐγγίξει³ ἡ ἀπολύτρωσις³⁷

¹ κυκλώω, encircle, surround. ² στρατόπεδον, ου, τό, legion, army. ³ ἐγγίζω, come near, approach. ⁴ ἐρήμωσις, εως, ἡ, desolation, devastation. ⁵ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ⁶ φεύγω, flee, escape. ⁷ ἐκχωρέω, go out, leave. ⁸ χώρα, ας, ἡ, land, region. ⁹ ἐκδικήσις, εως, ἡ, vengeance, vindication. ¹⁰ πληθύνω, fill. ¹¹ οὐαί, woe! alas! woe! ¹² γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. ¹³ θηλάζω, suckle, nurse. ¹⁴ ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. ¹⁵ ὀργή, ης, ἡ, wrath, anger. ¹⁶ μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ¹⁷ αἰχμαλωτίζω, take or lead captive, take captive. ¹⁸ πατέω, tread or tread under foot, tread. ¹⁹ ἄχρι, as far as, up to (gen). ²⁰ ἥλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. ²¹ σελήνη, ης, ἡ, moon. ²² ἄστρον, ου, τό, star. ²³ συνοχή, ης, ἡ, dismay, anguish. ²⁴ ἀπορία, ας, ἡ, perplexity, anxiety. ²⁵ ἠχώ, ου, ἡ, expectation, waiting. ²⁶ σάλος, ου, ὁ, surge, wave. ²⁷ ἀποψύχω, faint, breathe out life. ²⁸ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ²⁹ προσδοκία, ας, ἡ, expectation, waiting. ³⁰ ἐπέρχουμαι, come to or upon, approach. ³¹ οἰκουμένη, ης, ἡ, inhabited world. ³² σαλεύω, shake, excite. ³³ νεφέλη, ης, ἡ, cloud. ³⁴ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ³⁵ ἐπαίρω, lift up, raise. ³⁶ διότι, because, on this account. ³⁷ ἀπολύτρωσις, εως, ἡ, redemption, deliverance.

ύμῶν.

Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς, Ἴδετε τὴν συκῆν¹ καὶ πάντα τὰ 29
 δένδρα:² ὅταν προβάλωσιν³ ἤδη, βλέποντες ἅφ' ἑαυτῶν 30
 γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγύς⁴ τὸ θέρος⁵ ἐστίν. Οὕτως⁶ καὶ ὑμεῖς, ὅταν 31
 ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς⁴ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ
 θεοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ⁷ ἡ γενεὰ⁸ αὕτη, ἕως ἂν 32
 πάντα γένηται. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται,⁷ οἱ δὲ λόγοι 33
 μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.⁷

Προσέχετε⁹ δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε¹⁰ βαρηθῶσιν¹¹ ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν 34
 κραιπάλῃ¹² καὶ μέθῃ¹³ καὶ μερίμναις¹⁴ βιωτικαῖς,¹⁵ καὶ αἰφνίδιος¹⁶
 ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ¹⁷ ἡ ἡμέρα ἐκείνη: ὡς παγίς¹⁸ γὰρ ἐπελεύσεται¹⁹ 35
 ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. 36
 Ἀγρυπνεῖτε²⁰ οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι,²¹ ἵνα καταξιωθῆτε²²
 ἐκφυγεῖν²³ πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι
 ἔμπροσθεν²⁴ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

¹ συκῆ, ἦς, ἡ, fig tree. ² δένδρον, ου, τό, tree. ³ προβάλλω, put forward, put out. ⁴ ἐγγύς, near. ⁵ θέρος, ους, τό, summer. ⁶ οὕτως, thus, so. ⁷ παρέρχομαι, pass by, go by. ⁸ γενεά, ἁς, ἡ, generation. ⁹ προσέχω, take head of, attend to. ¹⁰ μήποτε, never, lest perchance. ¹¹ βαρέω, burden, weigh down. ¹² κραιπάλῃ, ἦς, ἡ, drinking bout, drunken dissipation. ¹³ μέθη, ἦς, ἡ, drunkenness. ¹⁴ μερίμνα, ἦς, ἡ, care, anxiety. ¹⁵ βιωτικός, matter of daily life, life. ¹⁶ αἰφνίδιος, sudden, unexpected. ¹⁷ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹⁸ παγίς, ἴδος, ἡ, trap, snare. ¹⁹ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ²⁰ ἀγρυπνέω, sleepless, watchful. ²¹ δέομαι, ask, request. ²² καταξιώω, consider worthy, deem worthy. ²³ ἐκφεύγω, flee away, flee out. ²⁴ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen).

Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων· τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος 37

ὑπλίζετο¹ εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἑλαιῶν.² Καὶ πᾶς ὁ λαὸς 38

ὠρθριζεν³ πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

Ἦγγιζεν⁴ δὲ ἡ ἑορτὴ⁵ τῶν ἀζύμων,⁶ ἡ λεγομένη Πάσχα.⁷ Καὶ 22

ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν⁸ αὐτόν·

ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

Εἰσῆλθεν δὲ Σατανᾶς⁹ εἰς Ἰούδαν¹⁰ τὸν ἐπικαλούμενον¹¹ 3

Ἰσκαριώτην,¹² ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ¹³ τῶν δώδεκα. Καὶ ἀπελθὼν 4

συνελάλησεν¹⁴ τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ στρατηγοῖς¹⁵ τὸ πῶς αὐτὸν

παραδῶ αὐτοῖς. Καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο¹⁶ αὐτῷ ἀργύριον¹⁷ 5

δοῦναι. Καὶ ἐξωμολόγησεν¹⁸ καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν¹⁹ τοῦ 6

παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ²⁰ ὄχλου.

Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων,⁶ ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι²¹ τὸ Πάσχα.⁷ 7

Καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, εἰπὼν, Πορευθέντες

ἐτοιμάσατε²² ἡμῖν τὸ Πάσχα,⁷ ἵνα φάγωμεν. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, 9

Ποῦ²³ θέλεις ἐτοιμάσομεν;²² Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰδοὺ, 10

¹ αὐλίζομαι, spend the night, lodge. ² ἐλαιᾶ, ας, ἡ, olive tree. ³ ὠρθρίζω, rise early in the morning, rise early. ⁴ ἐγγίζω, come near, approach. ⁵ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁶ ἄζυμος, unleavened, paschal feast. ⁷ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁸ ἀναιρέω, take up, kill. ⁹ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ¹⁰ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ¹¹ ἐπικαλέω, call upon, invoke. ¹² Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Keriioth. ¹³ ἀριθμός, οὔ, ὁ, number, total. ¹⁴ συλλαλέω, talk with, discuss. ¹⁵ στρατηγός, οὔ, ὁ, commander, general. ¹⁶ συντίθημι, agree, make an agreement. ¹⁷ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ¹⁸ ἐξωμολογέω, confess, profess. ¹⁹ εὐκαιρία, ας, ἡ, fitting time, favorable opportunity. ²⁰ ἄτερ, without, apart from. ²¹ θύω, sacrifice, kill. ²² ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ²³ ποῦ, where?.

εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, συναντήσῃ¹ ὑμῖν ἄνθρωπος
 κεράμιον² ὕδατος βαστάζων·³ ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν
 οὗ⁴ εἰσπορεύεται.⁵ Καὶ ἑρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ⁶ τῆς οἰκίας, Λέγει 11
 σοι ὁ διδάσκαλος, Ποῦ⁷ ἔστιν τὸ κατάλυμα,⁸ ὅπου τὸ Πάσχα⁹
 μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; Καὶ ὁ ἀκούων¹⁰ ὑμῖν δείξει¹¹ ἀνώγειον¹² 12
 μέγα ἐστρωμένον·¹³ ἐκεῖ ἐτοιμάσατε.¹⁴ Ἀπελθόντες δὲ εὔρον 13
 καθὼς εἶρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν¹⁴ τὸ Πάσχα.⁹

Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν,¹⁵ καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν 14
 αὐτῷ. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἐπιθυμία¹⁶ ἐπεθύμησα¹⁷ τοῦτο τὸ 15
 Πάσχα⁹ φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ¹⁸ τοῦ με παθεῖν·¹⁹ λέγω γὰρ ὑμῖν 16
 ὅτι οὐκέτι²⁰ οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου²¹ πληρωθῇ ἐν τῇ
 βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. Καὶ δεξάμενος ποτήριον,²² εὐχαριστήσας²³ 17
 εἶπεν, Λάβετε τοῦτο, καὶ διαμερίσατε²⁴ ἑαυτοῖς· λέγω γὰρ ὑμῖν 18
 ὅτι οὐ μὴ πῖω ἀπὸ τοῦ γενήματος²⁵ τῆς ἀμπέλου,²⁶ ἕως ὅτου²¹ ἡ
 βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ. Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας²³ 19
 ἔκλασεν²⁷ καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου
 τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.²⁸

¹ συναντάω, meet with, hence to happen. ² κεράμιον, ου, τό, earthen vessel, jar. ³ βαστάζω, bear, carry. ⁴ οὗ, where, when. ⁵ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ⁶ οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ⁷ ποῦ, where?. ⁸ κατάλυμα, τος, τό, lodging place, inn. ⁹ πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹⁰ καὶ ὁ, and he, and she. ¹¹ δείκνυμι, show, point out. ¹² ἀνώγειον, ου, τό, upper room. ¹³ στρωννύω, spread, furnish. ¹⁴ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁵ ἀναπίπτω, recline, lie down. ¹⁶ ἐπιθυμία, ας, ἡ, desire, passion. ¹⁷ ἐπιθυμέω, desire, long for. ¹⁸ πρὸ, before (gen), before. ¹⁹ πάσχω, suffer, am acted upon. ²⁰ οὐκέτι, no longer, no more. ²¹ ὅτου, until. ²² ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ²³ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ²⁴ διαμερίζω, divide, distribute. ²⁵ γέννημα, τος, τό, offspring, child. ²⁶ ἀμπελος, ου, ἡ, vine. ²⁷ κλάω, break. ²⁸ ἀνάμνησις, εως, ἡ, remembrance, reminder.

Ὡσαύτως¹ καὶ τὸ ποτήριον² μετὰ τὸ δειπνήσαι,³ λέγων, Τοῦτο 20
 τὸ ποτήριον² ἢ καινὴ⁴ διαθήκη⁵ ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
 ἐκχυνόμενον.⁶ Πλὴν⁷ ἰδοὺ, ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ 21
 ἐπὶ τῆς τραπέζης.⁸ Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ 22
 τὸ ὠρισμένον:⁹ πλὴν⁷ οὐαὶ¹⁰ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ
 παραδίδεται. Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν¹¹ πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς 23
 ἄρα¹² εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.¹³

Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία¹⁴ ἐν αὐτοῖς τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι 24
 μείζων. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν¹⁵ 25
 αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες¹⁶ αὐτῶν εὐεργέται¹⁷ καλοῦνται. 26
 Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ
 νεώτερος·¹⁸ καὶ ὁ ἡγούμενος¹⁹ ὡς ὁ διακονῶν.²⁰ Τίς γὰρ μείζων, ὁ 27
 ἀνακείμενος²¹ ἢ ὁ διακονῶν;²⁰ Οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος;²¹ Ἐγὼ δὲ εἰμι
 ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν.²⁰ Ὑμεῖς δὲ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες 28
 μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς²³ μου· καὶ γὰρ διατίθεμαι²⁴ ὑμῖν, 29
 καθὼς διέθετό²⁴ μοι ὁ πατήρ μου, βασιλείαν, ἵνα ἐσθίητε καὶ 30
 πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης⁸ μου καὶ καθίσεσθε²⁵ ἐπὶ θρόνων,
 κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς²⁶ τοῦ Ἰσραήλ. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, 31

¹ ὡσαύτως, likewise. ² ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ³ δειπνέω, eat, dine. ⁴ καινός, new, fresh. ⁵ διαθήκη, ης, ἡ, covenant, will. ⁶ ἐκχέω, pour out, shed. ⁷ πλὴν, however, but. ⁸ τράπεζα, ης, ἡ, table. ⁹ ὀρίζω, mark off by boundaries, determine. ¹⁰ οὐαὶ, woe! alas! woe! ¹¹ συζητέω, discuss, dispute. ¹² ἄρα, so? (introduces a question). ¹³ πράσσω, do, perform. ¹⁴ φιλονεικία, ας, ἡ, contentiousness, dispute. ¹⁵ κυριεύω, be lord over, rule. ¹⁶ ἐξουσιάζω, have authority over, master. ¹⁷ εὐεργέτης, ου, ὁ, benefactor. ¹⁸ νέος, new, young. ¹⁹ ἡγέομαι, lead, be chief. ²⁰ διακονέω, serve, minister. ²¹ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ²² διαμένω, remain, continue. ²³ πειρασμός, οὔ, ὁ, temptation, trial. ²⁴ διατίθεμαι, appoint, make. ²⁵ καθίζω, seat, sit. ²⁶ φυλή, ἡς, ἡ, tribe, race.

Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ, ὁ Σατανᾶς¹ ἐζητήσατο² ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι³
 ὡς τὸν σίτον·⁴ ἐγὼ δὲ ἐδεήθην⁵ περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ⁶ ἡ πίστις 32
 σου· καὶ σύ ποτε⁷ ἐπιστρέψας⁸ στήριξον⁹ τοὺς ἀδελφούς σου. Ὁ 33
 δὲ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, μετὰ σοῦ ἔτοιμός¹⁰ εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν¹¹
 καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. Ὁ δὲ εἶπεν, Λέγω σοι, Πέτρε, οὐ μὴ 34
 φωνήσῃ¹² σήμερον¹³ ἀλέκτωρ,¹⁴ πρὶν¹⁵ ἢ τρίς¹⁶ ἀπαρνήσῃ¹⁷ μὴ
 εἰδέναι με.

Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ¹⁸ βαλαντίου¹⁹ καὶ 35
 πήρας²⁰ καὶ ὑποδημάτων,²¹ μὴ τινος ὑστερήσατε;²² Οἱ δὲ εἶπον,
 Οὐθενός. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς, Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον¹⁹ ἀράτω, 36
 ὁμοίως²³ καὶ πήραν·²⁰ καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλήσει²⁴ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ,
 καὶ ἀγοράσει²⁵ μάχαιραν.²⁶ Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ 37
 γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι²⁷ ἐν ἐμοί, τὸ Καὶ μετὰ ἀνόμων²⁸
 ἐλογίσθη·²⁹ καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος³⁰ ἔχει. Οἱ δὲ εἶπον, Κύριε, 38
 ἰδοὺ, μάχαιραι²⁶ ὧδε δύο. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰκανόν³¹ ἐστιν.

¹ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ² ἐξαίτέω, demand of, ask for. ³ σινιάζω, sift, prove by trials. ⁴ σίτος, ου, ὁ, wheat, grain. ⁵ δέομαι, ask, request. ⁶ ἐκλείπω, fail, cease. ⁷ ποτέ, once, at some time. ⁸ ἐπιστρέφω, turn to, return. ⁹ στηρίζω, establish, fix firmly. ¹⁰ ἔτοιμος, ready, prepared. ¹¹ φυλακή, ἥς, ἡ, guard, prison. ¹² φωνέω, call, crow. ¹³ σήμερον, today, now. ¹⁴ ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ¹⁵ πρὶν, before, formerly. ¹⁶ τρίς, thrice, three times. ¹⁷ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ¹⁸ ἄτερ, without, apart from. ¹⁹ βαλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ²⁰ πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. ²¹ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ²² ὑστερέω, lack, need. ²³ ὁμοίως, likewise, in like manner. ²⁴ πωλέω, sell. ²⁵ ἀγοράζω, buy. ²⁶ μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ²⁷ τελέω, finish, fulfill. ²⁸ ἀνομος, lawless, without law. ²⁹ λογίζομαι, calculate, consider. ³⁰ τέλος, ους, τό, end, purpose. ³¹ ἱκανός, sufficient, able.

Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος¹ εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν·² 39

ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Γενόμενος δὲ ἐπὶ 40

τοῦ τόπου, εἶπεν αὐτοῖς, Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς

πειρασμόν.³ Καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη⁴ ἀπ' αὐτῶν ὥσει⁵ λίθου βολήν, 41

καὶ θεὶς τὰ γόνατα⁷ προσηύχετο, λέγων, Πάτερ, εἰ βούλει⁸ 42

παρενεγκεῖν⁹ τὸ ποτήριον¹⁰ τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν¹¹ μὴ τὸ θέλημά

μου, ἀλλὰ τὸ σὸν¹² γενέσθω. Ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' 43

οὐρανοῦ ἐνισχύων¹³ αὐτόν. Καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ,¹⁴ 44

ἐκτενέστερον¹⁵ προσηύχετο. Ἐγένετο δὲ ὁ ἰδρῶς¹⁶ αὐτοῦ ὥσει⁵

θρόμβοι¹⁷ αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ 45

τῆς προσευχῆς,¹⁸ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εὔρεν αὐτοὺς

κοιμωμένους¹⁹ ἀπὸ τῆς λύπης,²⁰ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί καθεύδετε;²¹ 46

Ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.³

Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ, ὄχλος καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας,²² εἷς 47

τῶν δώδεκα, προήρχετο²³ αὐτούς, καὶ ἤγγισεν²⁴ τῷ Ἰησοῦ

φιλήσαι²⁵ αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοὺς εἶπεν αὐτῷ, Ἰούδα,²² φιλήματι²⁶ 48

τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως; Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ 49

ἐσόμενον εἶπον αὐτῷ, Κύριε, εἰ πατάξομεν²⁷ ἐν μαχαίρᾳ;²⁸ Καὶ 50

¹ ἔθος, ους, τό, custom. ² ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ³ πειρασμός, οῦ, ὁ, temptation, trial. ⁴ ἀποσπάω, draw away, withdraw. ⁵ ὥσει, like, about. ⁶ βολή, ἧς, ἡ, throw, casting. ⁷ γόνυ, ατος, τό, knee. ⁸ βούλομαι, wish, will. ⁹ παραφέρω, carry away, remove. ¹⁰ ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ¹¹ πλὴν, however, but. ¹² σός, your, yours. ¹³ ἐνισχύω, strengthen, invigorate. ¹⁴ ἀγωνία, ας, ἡ, agony, anguish. ¹⁵ ἐκτενέστερον, more earnestly. ¹⁶ ἰδρῶς, ὠτος, ὁ, sweat, perspiration. ¹⁷ θρόμβος, ου, ὁ, drop, clot. ¹⁸ προσευχή, ἧς, ἡ, prayer, place for prayer. ¹⁹ κοιμάομαι, sleep, fall asleep. ²⁰ λύπη, ἧς, ἡ, pain, grief. ²¹ καθεύδω, sleep. ²² Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ²³ προέρχομαι, go in front, precede. ²⁴ ἐγγίζω, come near, approach. ²⁵ φιλέω, love, kiss. ²⁶ φίλημα, τος, τό, kiss. ²⁷ πατάσσω, strike, smite. ²⁸ μάχαιρα, ἧς, ἡ, sword.

ἐπάταξεν¹ εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφείλεν
αὐτοῦ τὸ οὖς³ τὸ δεξιόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐὰτε⁴ 51
ἕως τούτου. Καὶ ἀψάμενος⁵ τοῦ ὠτίου⁶ αὐτοῦ, ἰάσατο⁷ αὐτόν. 52
Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους⁸ ἐπ' αὐτόν
ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγούς⁹ τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, Ὡς ἐπὶ
ληστήν¹⁰ ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν¹¹ καὶ ξύλων;¹² Καθ' 53
ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετεínaτε¹³ τὰς
χεῖρας ἐπ' ἐμέ. Ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ
σκότους.¹⁴

Συλλαβόντες¹⁵ δὲ αὐτόν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον¹⁶ αὐτόν εἰς τὸν 54
οἶκον τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν.¹⁷ 55
Ἀψάντων¹⁸ δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς,¹⁹ καὶ συγκαθισάντων²⁰
αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ἰδοῦσα δὲ αὐτόν 56
παιδίσκη²¹ τις καθηήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα²² αὐτῷ,
εἶπεν, Καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. Ὁ δὲ ἠρνήσατο²³ αὐτόν, λέγων, 57
Γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν. Καὶ μετὰ βραχὺ²⁴ ἕτερος ἰδὼν αὐτόν ἔφη, 58
Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν, Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. Καὶ 59
διαστάσης²⁵ ὥσει²⁶ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διῶσχυρίζετο,²⁷ λέγων,

¹ πατάσσω, strike, smite. ² ἀφαιρέω, take away, smite off. ³ οὖς, ους, τό, ear. ⁴ ἐάω, permit, allow. ⁵ ἅπτομαι, touch or handle. ⁶ ὠτίον, ου, τό, ear. ⁷ ἰάομαι, heal. ⁸ παραγίνομαι, come, arrive. ⁹ στρατηγός, οὔ, ὁ, commander, general. ¹⁰ ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. ¹¹ μάχαιρα, ἡς, ἡ, sword. ¹² ξύλον, ου, τό, wood, tree. ¹³ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ¹⁴ σκότος, ους, τό, darkness. ¹⁵ συλλαμβάνω, take, conceive. ¹⁶ εἰσάγω, lead in, bring in. ¹⁷ μακρόθεν, from afar, afar. ¹⁸ ἅπτω, touch, kindle. ¹⁹ αὐλή, ἡς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ²⁰ συγκαθίζω, cause to sit down together. ²¹ παιδίσκη, ἡς, ἡ, maid, female servant. ²² ἀτενίζω, gaze, stare. ²³ ἀρνέομαι, deny, repudiate. ²⁴ βραχύς, short, little. ²⁵ διῶσθημι, pass, part. ²⁶ ὥσει, like, about. ²⁷ διῶσχυρίζομαι, insist, maintain firmly.

Ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ Γαλιλαῖός¹ ἐστιν. 60

Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος, Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. Καὶ παραχρῆμα,

ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν³ ἀλέκτωρ.⁴ Καὶ στραφεὶς⁵ ὁ 61

κύριος ἐνέβλεψεν⁶ τῷ Πέτρῳ. Καὶ ὑπεμνήσθη⁷ ὁ Πέτρος τοῦ

λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι Πρὶν⁸ ἀλέκτορα⁴ φωνῆσαι,³

ἀπαρνήσῃ⁹ με τρίς.¹⁰ Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ Πέτρος ἐκλαυσεν¹¹ 62

πικρῶς.¹²

Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες¹³ τὸν Ἰησοῦν ἐνέπαιζον¹⁴ αὐτῷ, 63

δέροντες.¹⁵ Καὶ περικαλύψαντες¹⁶ αὐτόν, ἔτυπτον¹⁷ αὐτοῦ τὸ 64

πρόσωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτόν, λέγοντες, Προφήτευσον.¹⁸ Τίς

ἐστιν ὁ παίσας¹⁹ σε; Καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες²⁰ ἔλεγον 65

εἰς αὐτόν.

Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον²¹ τοῦ λαοῦ, 66

ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον²² αὐτόν εἰς τὸ συνέδριον

αὐτῶν, λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, εἰπὲ ἡμῖν. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, 67

Ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε· ἐὰν δὲ ἐρωτήσω, οὐ μὴ 68

ἀποκριθῆτέ μοι, ἢ ἀπολύσητε. Ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ 69

¹ Γαλιλαῖος, Galilean. ² παραχρῆμα, immediately, instantly. ³ φωνέω, call, crow. ⁴ ἀλέκτωρ, ορος, ό, rooster, cock. ⁵ στρέφω, turn, am converted. ⁶ ἐμβλέπω, look at, look into. ⁷ ὑπομνήσκω, remind, remember. ⁸ πρὶν, before, formerly. ⁹ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ¹⁰ τρίς, thrice, three times. ¹¹ κλαίω, weep, weep for. ¹² πικρῶς, bitterly. ¹³ συνέχω, hold fast, oppress. ¹⁴ ἐμπαίζω, mock. ¹⁵ δέρω, beat, flay. ¹⁶ περικαλύπτω, cover, conceal. ¹⁷ τύπτω, smite, beat. ¹⁸ προφητεύω, prophesy, foretell. ¹⁹ παίω, strike, hit. ²⁰ βλασφημέω, revile, blaspheme. ²¹ πρεσβυτέριον, ου, τό, body of elders, assembly of elders. ²² ἀνάγω, lead up, restore. ²³ συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin.

ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. Εἶπον δὲ 70
 πάντες, Σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, Ὑμεῖς
 λέγετε ὅτι ἐγὼ εἰμι. Οἱ δὲ εἶπον, Τί ἔτι χρεῖαν¹ ἔχομεν μαρτυρίας 71
 ; Αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν³ τὸ πλῆθος⁴ αὐτῶν, ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν 23
 Πιλάτον. Ἦρξαντο δὲ κατηγορεῖν⁵ αὐτοῦ, λέγοντες, Τούτον 2
 εὖρομεν διαστρέφοντα⁶ τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα⁷ Καίσαρι⁸
 φόρους⁹ διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι. Ὁ δὲ 3
 Πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν
 Ἰουδαίων; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, Σὺ λέγεις. Ὁ δὲ Πιλάτος 4
 εἶπεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους, Οὐδὲν εὐρίσκω αἷτιον
 ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. Οἱ δὲ ἐπίσχυον,¹¹ λέγοντες ὅτι Ἀνασεῖι¹² 5
 τὸν λαόν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας,¹³ ἀρξάμενος ἀπὸ
 τῆς Γαλιλαίας ἕως ὧδε. Πιλάτος δὲ ἀκούσας Γαλιλαίαν 6
 ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός¹⁴ ἐστίν. Καὶ ἐπιγνοὺς¹⁵ ὅτι 7
 ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρώδου¹⁶ ἐστίν, ἀνέπεμψεν¹⁷ αὐτὸν πρὸς
 Ἡρώδην,¹⁶ ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς
 ἡμέραις.

¹ χρεῖα, ας, ἡ, need, necessity. ² μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ³ ἅπας, each, every. ⁴ πλῆθος, οὗς, τό, multitude. ⁵ κατηγορέω, accuse, charge. ⁶ διαστρέφω, distort, pervert. ⁷ κωλύω, forbid, hinder. ⁸ Καίσαρ, ος, ὁ, Caesar. ⁹ φόρος, ου, ὁ, tribute, tax. ¹⁰ αἷτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for. ¹¹ ἐπίσχυω, grow strong, persist. ¹² ἀνασεῖω, stir up, incite. ¹³ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹⁴ Γαλιλαῖος, Galilean. ¹⁵ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹⁶ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ¹⁷ ἀναπέμπω, send back.

Ὁ δὲ Ἡρώδης¹ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν·² ἦν γὰρ θέλων ἐξ³ 8
 ἱκανοῦ³ ἰδεῖν αὐτόν, διὰ τὸ ἀκοῦειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ
 ἠλπίζεν⁴ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον. Ἐπρωτά δὲ⁵ 9
 αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς·³ αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. 10
 Εἰστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, εὐτόνως⁵
 κατηγοροῦντες⁶ αὐτοῦ. Ἐξουθενήσας⁷ δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης¹ σὺν 11
 τοῖς στρατεύμασιν⁸ αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας,⁹ περιβαλὼν¹⁰ αὐτὸν
 ἐσθήτα¹¹ λαμπράν,¹² ἀνέπεμψεν¹³ αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ. Ἐγένοντο 12
 δὲ φίλοι¹⁴ ὃ τε Πιλάτος καὶ ὁ Ἡρώδης¹ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ'
 ἀλλήλων· προϋπήρχον¹⁵ γὰρ ἐν ἔχθρᾳ¹⁶ ὄντες πρὸς ἑαυτούς.

Πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος¹⁷ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας¹⁸ 13
 καὶ τὸν λαόν, εἶπεν πρὸς αὐτούς, Προσηνέγκατέ¹⁹ μοι τὸν 14
 ἄνθρωπον τοῦτον, ὡς ἀποστρέφοντα²⁰ τὸν λαόν· καὶ ἰδοῦ, ἐγὼ
 ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας²¹ οὐδὲν εὔρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ
 αἴτιον²² ὧν κατηγορεῖτε⁶ κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης¹ 15
 ἀνέπεμψα¹³ γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰδοῦ, οὐδὲν ἄξιον²³ θανάτου
 ἐστὶν πεπραγμένον²⁴ αὐτῷ. Παιδεύσας²⁵ οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. 16
 Ἀνάγκην²⁶ δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτήν²⁷ ἓνα. 18

¹ Ἡρώδης, ου, ό, Herod. ² λίαν, greatly, very. ³ ἱκανός, sufficient, able. ⁴ ἐλπίζω, hope, hope for. ⁵ εὐτόνως, vigorously, vehemently. ⁶ κατηγορέω, accuse, charge. ⁷ ἐξουθενέω, despise, ignore. ⁸ στρατεύμα, τος, τό, expedition, army. ⁹ ἐμπαίζω, mock. ¹⁰ περιβάλλω, put around, clothe. ¹¹ ἐσθής, ἡτος, ή, clothing. ¹² λαμπρός, bright, shining. ¹³ ἀναπέμπω, send back. ¹⁴ φίλος, ου, ό, loving, friend. ¹⁵ προϋπάρχω, exist before, have been already. ¹⁶ ἐχθρα, ας, ή, enmity, hostility. ¹⁷ συγκαλέω, call together. ¹⁸ ἄρχων, οντος, ό, ruler, prince. ¹⁹ προσφέρω, bring to, offer. ²⁰ ἀποστρέφω, turn away, turn back. ²¹ ἀνακρίνω, examine, inquire into. ²² αἴτιος, ου, ό, causative of, responsible for. ²³ ἄξιος, worthy, deserving. ²⁴ πράσσω, do, perform. ²⁵ παιδεύω, teach, educate. ²⁶ ἀνάγκη, ης, ή, necessity, distress. ²⁷ ἑορτή, ης, ή, feast, festival.

Ἀνέκραξαν¹ δὲ παμπληθεῖ,² λέγοντες, Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ
 ἡμῖν Βαραββᾶν:³ ὅστις ἦν διὰ στάσιν⁴ τινὰ γενομένην ἐν τῇ 19
 πόλει καὶ φόνον⁵ βεβλημένος εἰς φυλακὴν.⁶ Πάλιν οὖν ὁ 20
 Πιλάτος προσεφώνησεν,⁷ θέλων ἀπολύσαι τὸν Ἰησοῦν. Οἱ δὲ 21
 ἐπεφώνουν,⁸ λέγοντες, Σταύρωσον,⁹ σταύρωσον⁹ αὐτόν. Ὁ δὲ 22
 τρίτον εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; Οὐδὲν
 αἷτιον¹⁰ θανάτου εὔρον ἐν αὐτῷ: παιδεύσας¹¹ οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.
 Οἱ δὲ ἐπέκειντο¹² φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν 23
 σταυρωθῆναι:⁹ καὶ κατίσχυον¹³ αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν
 ἀρχιερέων. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐπέκρινεν¹⁴ γενέσθαι τὸ αἷτημα¹⁵ 24
 αὐτῶν. Ἀπέλυσεν δὲ τὸν διὰ στάσιν⁴ καὶ φόνον⁵ βεβλημένον εἰς 25
 τὴν φυλακὴν,⁶ ὃν ᾗτοῦντο: τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν τῷ
 θελήματι αὐτῶν.

Καὶ ὡς ἀπήγαγον¹⁶ αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι¹⁷ Σίμωνός τινος 26
 Κυρηναίου¹⁸ ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ,¹⁹ ἐπέθηκαν²⁰ αὐτῷ τὸν
 σταυρόν,²¹ φέρειν ὀπισθεν²² τοῦ Ἰησοῦ.

¹ ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ² παμπληθεῖ, all together, all at once. ³ Βαραββᾶς, ἁ, ὁ, Barabbas. ⁴ στάσις, εως, ἡ, standing, rebellion. ⁵ φόνος, ου, ὁ, murder, slaughter. ⁶ φυλακὴ, ἥς, ἡ, guard, prison. ⁷ προσφωνέω, call to, summon. ⁸ ἐπιφωνέω, cry out, shout. ⁹ σταυρώω, crucify. ¹⁰ αἷτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for. ¹¹ παιδεύω, teach, educate. ¹² ἐπίκειμαι, lie on, lie upon. ¹³ κατίσχύω, overpower, prevail. ¹⁴ ἐπικρίνω, decree, pronounce sentence. ¹⁵ αἷτημα, τος, τό, request, petition. ¹⁶ ἀπάγω, lead away, lead. ¹⁷ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ¹⁸ Κυρηναῖος, ου, ὁ, Cyrenian, belonging to Cyrene. ¹⁹ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ²⁰ ἐπιτίθωμι, lay upon, put. ²¹ σταυρός, ου, ὁ, cross. ²² ὀπισθεν, behind, after.

Ἦκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος¹ τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν αἱ καὶ 27
 ἐκόπτοντο² καὶ ἐθρήνουν³ αὐτόν. Στραφεῖς⁴ δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ 28
 Ἰησοῦς εἶπεν, Θυγατέρες⁵ Ἱερουσαλὴμ, μὴ κλαίετε⁶ ἐπ' ἐμέ,
 πλὴν⁷ ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε⁶ καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν. Ὅτι ἰδοὺ, 29
 ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν, Μακάριαι αἱ στεῖραι,⁸ καὶ κοιλίαι
 αἱ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ¹⁰ οἱ οὐκ ἐθήλασαν.¹¹ Τότε ἄρξονται 30
 λέγειν τοῖς ὄρεσιν, Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς· καὶ τοῖς βουνοῖς,¹²
 Καλύψατε¹³ ἡμᾶς. Ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ¹⁴ ξύλῳ¹⁵ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν 31
 τῷ ξηρῷ¹⁶ τί γένηται;

Ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακούργοι¹⁷ σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.¹⁸ 32

Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον,¹⁹ ἐκεῖ 33
 ἐσταύρωσαν²⁰ αὐτόν, καὶ τοὺς κακούργους,¹⁷ ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν
 δὲ ἐξ ἀριστερῶν.²¹ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν, Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ 34
 γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν. Διαμεριζόμενοι²² δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,
 ἔβαλον κλῆρον.²³ Καὶ εἰστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. Ἐξεμυκτήριζον²⁴ 35
 δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες²⁵ σὺν αὐτοῖς, λέγοντες, Ἄλλους ἔσωσεν,
 σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστός, ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός.²⁶ 36

¹ πλῆθος, οὐς, τό, multitude. ² κόπτω, strike, smite. ³ θρήνέω, lament, mourn. ⁴ στρέφω, turn, am converted. ⁵ θυγάτηρ, τρως, ἡ, daughter. ⁶ κλαίω, weep, weep for. ⁷ πλὴν, however, but. ⁸ στεῖρος, barren. ⁹ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ¹⁰ μαστός, οὐ, ὁ, breast, nipple. ¹¹ θηλάζω, suckle, nurse. ¹² βουνός, οὐ, ὁ, hill, hillock. ¹³ καλύπτω, cover, veil. ¹⁴ ὑγρός, moist, green. ¹⁵ ξύλον, οὐ, τό, wood, tree. ¹⁶ ξηρός, dry, withered. ¹⁷ κακούργος, οὐ, ὁ, criminal. ¹⁸ ἀναιρέω, take up, kill. ¹⁹ κρανίον, οὐ, τό, skull. ²⁰ σταυρόω, crucify. ²¹ ἀριστερός, left, on the left. ²² διαμερίζω, divide, distribute. ²³ κλῆρος, οὐ, ὁ, lot, portion. ²⁴ ἐκμυκτήριζω, ridicule, sneer. ²⁵ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ²⁶ ἐκλεκτός, chosen, elect.

Ἐνέπαιζον¹ δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται,² προσερχόμενοι καὶ ὄξος³
 προσφέροντες⁴ αὐτῷ, καὶ λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν 37
 Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.⁵ Ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ⁶ γεγραμμένη 38
 ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν⁷ Ἑλληνικοῖς⁸ καὶ Ῥωμαϊκοῖς⁹ καὶ Ἑβραϊκοῖς,
 Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων¹¹ κακούργων¹² ἐβλασφήμει¹³ αὐτόν, 39
 λέγων, Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, σῶσον σεαυτόν⁵ καὶ ἡμᾶς. Ἀποκριθεὶς 40
 δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα¹⁴ αὐτῷ, λέγων, Οὐδὲ φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι
 ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι¹⁵ εἶ; Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως,¹⁶ ἄξια¹⁷ γὰρ ὧν 41
 ἐπράξαμεν¹⁸ ἀπολαμβάνομεν:¹⁹ οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον²⁰ ἐπραξεν.¹⁸
 Καὶ ἔλεγεν τῷ Ἰησοῦ, Μνήσθητί²¹ μου, κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ 42
 βασιλείᾳ σου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω σοι, 43
 σήμερον²² μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.²³

Ἦν δὲ ὥσει²⁴ ὥρα ἕκτη,²⁵ καὶ σκότος²⁶ ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως 44
 ὥρας ἐνάτης.²⁷ Καὶ ἐσκοτίσθη²⁸ ὁ ἥλιος,²⁹ καὶ ἐσχίσθη³⁰ τὸ 45
 καταπέτασμα³¹ τοῦ ναοῦ³² μέσον. Καὶ φωνήσας³³ φωνῇ μεγάλῃ ὁ 46
 Ἰησοῦς εἶπεν, Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι³⁴ τὸ πνεῦμά

¹ ἐμπαίζω, mock. ² στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ³ ὄξος, ους, τό, sour wine, vinegar. ⁴ προσφέρω, bring to, offer. ⁵ σεαυτοῦ, yourself, of you. ⁶ ἐπιγραφὴ, ἥς, ἡ, inscription, title. ⁷ γράμμα, τος, τό, letter, writings. ⁸ Ἑλληνικός, Greek, Greek. ⁹ Ῥωμαϊκός, Roman, Latin. ¹⁰ Ἑβραϊκός, Hebrew. ¹¹ κρεμάννυμι, hang, hang up. ¹² κακούργος, ου, ὁ, criminal. ¹³ βλασφημέω, revile, blaspheme. ¹⁴ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹⁵ κρίμα, ος, τό, judgment, verdict. ¹⁶ δικαίως, righteously, justly. ¹⁷ ἄξιος, worthy, deserving. ¹⁸ πράσσω, do, perform. ¹⁹ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ²⁰ ἄτοπος, out of place, unusual. ²¹ μνησκόμαι, remember, recall. ²² σήμερον, today, now. ²³ παράδεισος, ου, ὁ, paradise, Paradise. ²⁴ ὥσει, like, about. ²⁵ ἕκτος, ους, τό, sixth. ²⁶ σκότος, ους, τό, darkness. ²⁷ ἕνατος, ninth. ²⁸ σκοτίζω, darken. ²⁹ ἥλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. ³⁰ σχίζω, split, separate. ³¹ καταπέτασμα, τος, τό, curtain or veil, veil. ³² ναός, οῦ, ὁ, temple, shrine. ³³ φωνέω, call, crow. ³⁴ παρατίθηναι, set before, entrust.

μου: καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν.¹ Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος² τὸ 47
γενόμενον, ἐδόξασεν τὸν θεόν, λέγων, Ὁντως³ ὁ ἄνθρωπος οὗτος
δίκαιος ἦν. Καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι⁴ ὄχλοι ἐπὶ τὴν 48
θεωρίαν⁵ ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες⁶ ἑαυτῶν τὰ
στήθη⁷ ὑπέστρεφον.⁸ Εἰστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοί⁹ αὐτοῦ 49
μακρόθεν,¹⁰ καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι¹¹ αὐτῷ ἀπὸ τῆς
Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

Καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ, βουλευτῆς¹² ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθός 50
καὶ δίκαιος – οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος¹³ τῇ βουλῇ¹⁴ καὶ 51
τῇ πράξει¹⁵ αὐτῶν – ἀπὸ Ἀριμαθαίας¹⁶ πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ὅς
καὶ προσεδέχετο¹⁷ καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ: οὗτος 52
προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ᾗτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ 53
καθελὼν¹⁸ αὐτὸ ἐνετύλιξεν¹⁹ αὐτὸ σινδόνι,²⁰ καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν
μνήματι²¹ λαξευτῷ,²² οὗ²³ οὐκ ἦν οὐδέπω²⁴ οὐδεὶς κείμενος.²⁵ Καὶ 54
ἡμέρα ἦν Παρασκευή,²⁶ σάββατον ἐπέφωσκεν.²⁷ 55
Κατακολουθήσασαι²⁸ δὲ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνελθυθῆναι²⁹
αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο³⁰ τὸ μνημεῖον,³¹ καὶ ὡς ἐτέθη

¹ ἐκπνέω, breathe out, expire. ² ἑκατοντάρχης, centurion. ³ ὄντως, really, indeed. ⁴ συμπαραγίνομαι, come together with, help. ⁵ θεωρία, ας, ἡ, spectacle, sight. ⁶ τύπτω, smite, beat. ⁷ στήθος, οὐς, τό, breast, chest. ⁸ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁹ γνωστός, known, acquaintance. ¹⁰ μακρόθεν, from afar, afar. ¹¹ συνακολουθέω, follow along with, accompany. ¹² βουλευτής, οὐ, ὁ, councilor, member of a city council. ¹³ συγκατατίθηναι, give a vote with, assent to. ¹⁴ βουλή, ἡς, ἡ, counsel, purpose. ¹⁵ πράξις, εως, ἡ, deed, function. ¹⁶ Ἀριμαθαία, ας, ἡ, Arimathea. ¹⁷ προσδέχομαι, receive, wait for. ¹⁸ καθαιρέω, take down, pull down. ¹⁹ ἐντυλίσσω, wrap up, fold up. ²⁰ σινδὼν, ὄνος, ἡ, fine cloth, linen cloth. ²¹ μνήμα, τος, τό, grave, tomb. ²² λαξευτός, hewn, hewn out of the rock. ²³ οὗ, where, when. ²⁴ οὐδέπω, not yet, still not. ²⁵ κείμαι, lie, be laid. ²⁶ παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. ²⁷ ἐπιφώσκω, dawn, begin. ²⁸ κατακολουθέω, follow after. ²⁹ συνέρχομαι, come together, come or go with. ³⁰ θεάομαι, look at, behold. ³¹ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument.

τὸ σῶμα αὐτοῦ. Ὑποστρέψασαι¹ δὲ ἡτοίμασαν² ἀρώματα³ καὶ 56
 μύρα.⁴ Καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν⁵ κατὰ τὴν ἐντολήν.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων, ὄρθρου⁶ βαθέος,⁷ ἦλθον ἐπὶ τὸ μνήμα,⁸ 24
 φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν² ἀρώματα,³ καὶ τινες σὺν αὐταῖς. Εὗρον δὲ 2
 τὸν λίθον ἀποκεκλισμένον⁹ ἀπὸ τοῦ μνημείου.¹⁰ Καὶ 3
 εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ ἐγένετο 4
 ἐν τῷ διαπορεῖσθαι¹¹ αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο
 ἐπέστησαν¹² αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν¹³ ἀστραπτούσαις·¹⁴ ἐμφόβων¹⁵ 5
 δὲ γενομένων αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν¹⁶ τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν,
 εἶπον πρὸς αὐτάς, Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; Οὐκ 6
 ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἡγέρθη· μνήσθητε¹⁷ ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν
 τῇ Γαλιλαίᾳ, λέγων ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι 7
 εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν,¹⁸ καὶ σταυρωθῆναι,¹⁹ καὶ τῇ
 τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. Καὶ ἐμνήσθησαν¹⁷ τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, 8
 καὶ ὑποστρέψασαι¹ ἀπὸ τοῦ μνημείου,¹⁰ ἀπήγγειλαν²⁰ ταῦτα
 πάντα τοῖς ἑνδεκα²¹ καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς. Ἦσαν δὲ ἡ 10
 Μαγδαληνῇ²² Μαρία καὶ Ἰωάννα²³ καὶ Μαρία Ἰακώβου,²⁴ καὶ αἱ
 λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἱ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. Καὶ 11

¹ ὑποστρέφω, return, turn back. ² ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ³ ἄρωμα, τος, τό, spice, perfume. ⁴ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ⁵ ἡσυχάζω, be still, be silent. ⁶ ὄρθρος, ου, ὅ, daybreak, dawn. ⁷ βαθύς, deep, early. ⁸ μνήμα, τος, τό, grave, tomb. ⁹ ἀποκυλίω, roll away. ¹⁰ μνημείον, ου, τό, tomb, monument. ¹¹ διαπορέω, be greatly perplexed or at a loss. ¹² ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹³ ἐσθής, ἡτος, ἡ, clothes. ¹⁴ ἀστράπτω, flash, gleam. ¹⁵ ἐμφοβός, terrified, frightened. ¹⁶ κλίνω, cause to bend, bow. ¹⁷ μιμνήσκουμαι, remember, recall. ¹⁸ ἁμαρτωλός, ου, ὅ, sinner. ¹⁹ σταυρόω, crucify. ²⁰ ἀπαγγέλλω, announce, report. ²¹ ἑνδεκα, eleven, 11. ²² Μαγδαληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ²³ Ἰωάννα, ας, ἡ, Joanna. ²⁴ Ἰακώβος, James, Jacob.

ἐφάνησαν¹ ἐνώπιον αὐτῶν ὥσει² λῆρος³ τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ
 ἠπίστουν⁴ αὐταῖς. Ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν⁵ ἐπὶ τὸ 12
 μνημεῖον,⁶ καὶ παρακύψας⁷ βλέπει τὰ ὀθόνια⁸ κείμενα⁹ μόνα:¹⁰
 καὶ ἀπῆλθεν πρὸς ἐαυτὸν θαυμάζων¹¹ τὸ γεγονός.

Καὶ ἰδοὺ, δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς 13
 κώμην¹² ἀπέχουσαν¹³ σταδίου¹⁴ ἐξήκοντα¹⁵ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ἧ
 ὄνομα Ἐμμαοῦς.¹⁶ Καὶ αὐτοὶ ὁμίλουν¹⁷ πρὸς ἀλλήλους περὶ 14
 πάντων τῶν συμβεβηκότων¹⁸ τούτων. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν 15
 αὐτοὺς καὶ συζητεῖν,¹⁹ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐγγίσας²⁰
 συνεπορεύετο²¹ αὐτοῖς. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο²² τοῦ 16
 μὴ ἐπιγινῶναι²³ αὐτόν. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι 17
 οὓς ἀντιβάλλετε²⁴ πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἐστε
 σκυθρωποί;²⁵ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εἷς, ᾧ ὄνομα Κλεοπάς,²⁶ εἶπεν πρὸς 18
 αὐτόν, Σὺ μόνος παροικεῖς²⁷ Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ
 γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 19
 Ποία,²⁸ Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου,²⁹ ὃς
 ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς³⁰ ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον³¹

¹ φαίνω, shine, appear. ² ὥσει, like, about. ³ λῆρος, ου, ὁ, idle talk, empty talk. ⁴ ἀπιστέω, disbelieve, be faithless. ⁵ τρέχω, run, exercise myself. ⁶ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ⁷ παρακύπτω, stoop to look, look. ⁸ ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ⁹ κείμεναι, lie, be laid. ¹⁰ μόνος, only, alone. ¹¹ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹² κώμη, ης, ἡ, village. ¹³ ἀπέχω, received, obtain. ¹⁴ στάδιον, οὔ, τό, stadia, length of a stadium. ¹⁵ ἐξήκοντα, sixty, 60. ¹⁶ Ἐμμαοῦς, ἡ, Emmaus. ¹⁷ ὁμιλέω, converse, speak. ¹⁸ συμβαίνω, come together, come to pass. ¹⁹ συζητέω, discuss, dispute. ²⁰ ἐγγίζω, come near, approach. ²¹ συμπορεύομαι, come together, travel with. ²² κρατέω, grasp, lay hold of. ²³ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ²⁴ ἀντιβάλλω, exchange, discuss. ²⁵ σκυθρωπός, sad, gloomy. ²⁶ Κλεοπάς, ᾧ, ὁ, Cleopas. ²⁷ παροικέω, live a stranger, sojourn. ²⁸ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ²⁹ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ³⁰ δυνατός, powerful, possible. ³¹ ἐναντίον, in the sight of, before.

τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ: ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ 20
 ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες¹ ἡμῶν εἰς κρίμα² θανάτου, καὶ
 ἐσταύρωσαν³ αὐτόν. Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν⁴ ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ 21
 μέλλων λυτρωσθαι⁵ τὸν Ἰσραήλ. Ἀλλὰ γέ⁶ σὺν πᾶσιν τούτοις
 τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον⁷ ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. 22
 Ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν⁸ ἡμᾶς, γενόμεναι
 ὀρθριαί⁹ ἐπὶ τὸ μνημεῖον:¹⁰ καὶ μὴ εὐροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, 23
 ἦλθον λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν¹¹ ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἱ λέγουσιν
 αὐτὸν ζῆν. Καὶ ἀπηλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον,¹⁰ 24
 καὶ εὔρον οὕτως καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον: αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.
 Καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ὡ¹² ἀνόητοι¹³ καὶ βραδεῖς¹⁴ τῇ 25
 καρδίᾳ τοῦ πιστεῦν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται: οὐχὶ 26
 ταῦτα ἔδει παθεῖν¹⁵ τὸν χριστόν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν
 αὐτοῦ; Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν 27
 προφητῶν, διηρμήνευεν¹⁶ αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ
 ἑαυτοῦ. Καὶ ἤγγισαν¹⁷ εἰς τὴν κώμην¹⁸ οὗ¹⁹ ἐπορεύοντο: καὶ αὐτὸς 28
 προσεποιεῖτο²⁰ πορρωτέρω²¹ πορεύεσθαι. Καὶ παρεβιάσαντο²² 29
 αὐτόν, λέγοντες, Μείνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν²³ ἐστίν,
 καὶ κέκλικεν²⁴ ἡ ἡμέρα. Καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μείναι σὺν αὐτοῖς. Καὶ 30

¹ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ² κρίμα, ος, τό, judgment, verdict. ³ σταυρώω, crucify. ⁴ ἐλπίζω, hope, hope for. ⁵ λυτρόω, ransom, liberate. ⁶ γέ, indeed, at least. ⁷ σήμερον, today, now. ⁸ ἐξίστημι, amaze, be amazed. ⁹ ὀρθριος, early in the morning. ¹⁰ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ¹¹ ὀπτασία, ας, ἡ, vision, supernatural appearance. ¹² ὦ, Oh! omega. ¹³ ἀνόητος, foolish, thoughtless. ¹⁴ βραδύς, slow. ¹⁵ πάσχω, suffer, am acted upon. ¹⁶ διερμηνεύω, translate, interpret. ¹⁷ ἐγγίζω, come near, approach. ¹⁸ κώμη, ης, ἡ, village. ¹⁹ οὗ, where, when. ²⁰ προσποιέω, pretend, regard. ²¹ πόρρω, far (away), far. ²² παραβιάζομαι, urge strongly, prevail upon. ²³ ἐσπέρα, ας, ἡ, evening. ²⁴ κλίνω, cause to bend, bow.

ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι¹ αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν
 ἄρτον εὐλόγησεν,² καὶ κλάσας³ ἐπέδιδου⁴ αὐτοῖς. Αὐτῶν δὲ 31
 διηνοιχθήσαν⁵ οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν⁶ αὐτόν: καὶ αὐτὸς
 ἄφαντος⁷ ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. Καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, Οὐχὶ ἡ 32
 καρδιά ἡμῶν καιομένη⁸ ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ
 ὡς διήνοιγεν⁵ ἡμῖν τὰς γραφάς; Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ 33
 ὑπέστρεψαν⁹ εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ εὔρον συνηθροισμένους¹⁰ τοὺς
 ἑνδεκα¹¹ καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, λέγοντας ὅτι Ἠγέρθη ὁ κύριος 34
 ὄντως,¹² καὶ ὤφθη Σίμωνι. Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο¹³ τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, 35
 καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει¹⁴ τοῦ ἄρτου.

Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, 36
 καὶ λέγει αὐτοῖς, Εἰρήνῃ ὑμῖν. Πτοηθέντες¹⁵ δὲ καὶ ἔμβοβοι¹⁶ 37
 γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί 38
 τεταραγμένοι¹⁷ ἐστέ, καὶ διὰ τί διαλογισμοί¹⁸ ἀναβαίνουσιν ἐν
 ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, 39
 ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι: ψηλαφήσατέ¹⁹ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα
 καὶ ὀστέα²⁰ οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμέ θεωρεῖτε ἔχοντα. Καὶ τοῦτο 40
 εἰπὼν ἐπέδειξεν²¹ αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Ἔτι δὲ 41

¹ κατακλίνω, make to lie down, recline. ² εὐλόγέω, bless. ³ κλάω, break. ⁴ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ⁵ διανοίγω, open up completely, open fully. ⁶ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ⁷ ἄφαντος, invisible, disappearing. ⁸ καίω, burn, ignite. ⁹ ὑποστρέφω, return, turn back. ¹⁰ συναθροίζω, gather, bring together. ¹¹ ἑνδεκα, eleven, 11. ¹² ὄντως, really, indeed. ¹³ ἐξηγέομαι, explain, describe. ¹⁴ κλάσις, εἰς, breaking, fracturing. ¹⁵ πτόέω, terrify, scare. ¹⁶ ἐμβοβος, terrified, frightened. ¹⁷ ταράσσω, trouble, agitate. ¹⁸ διαλογισμός, οὐ, reasoning, questioning. ¹⁹ ψηλαφάω, touch, handle. ²⁰ ὀστέον, τό, bone. ²¹ ἐπιδείκνυμι, show, prove.

ἀπιστούντων¹ αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων,² εἶπεν
αὐτοῖς, Ἔχετε τι βρώσιμον³ ἐνθάδε;⁴ Οἱ δὲ ἐπέδωκαν⁵ αὐτῷ 42
ἰχθύος⁶ ὀπτοῦ⁷ μέρος,⁸ καὶ ἀπὸ μελισσίου⁹ κηρίου.¹⁰ Καὶ λαβὼν 43
ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.

Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὦν σὺν 44
ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ
Μωσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς¹¹ περὶ ἐμοῦ. Τότε διήνοιξεν 45
αὐτῶν τὸν νοῦν,¹³ τοῦ συνιέναι¹⁴ τὰς γραφάς; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι 46
Οὕτως γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν¹⁵ τὸν χριστόν, καὶ
ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ 47
ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν¹⁶ καὶ ἄφεσιν¹⁷ ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ
ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἱερουσαλήμ. Ὑμεῖς δὲ ἐστε μάρτυρες¹⁸ 48
τούτων. Καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς 49
μου ἐφ' ὑμᾶς; ὑμεῖς δὲ καθίσατε¹⁹ ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλήμ, ἕως
οὗ ἐνδύσησθε²⁰ δύναμιν ἐξ ὕψους.²¹

¹ ἀπιστέω, disbelieve, be faithless. ² θαυμάζω, am amazed, marvel at. ³ βρώσιμος, eatable, suitable for food. ⁴ ἐνθάδε, within, here. ⁵ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ⁶ ἰχθύς, ὕος, ὁ, fish. ⁷ ὀπτός, roasted, baked. ⁸ μέρος, οὗς, τό, part, portion. ⁹ μελίσσιος, coming from bees. ¹⁰ κηρίον, οὐ, τό, honeycomb. ¹¹ ψαλμός, οὗ, ὁ, song of praise, psalm. ¹² διανοίγω, open up completely, open fully. ¹³ νοῦς, ὁ, mind, reasoning faculty. ¹⁴ συνίημι, understand, consider. ¹⁵ πάσχω, suffer, am acted upon. ¹⁶ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ¹⁷ ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ¹⁸ μάρτυς, υρος, ὁ, witness. ¹⁹ καθίζω, seat, sit. ²⁰ ἐνδύω, put on, clothe. ²¹ ὕψος, οὗς, τό, height, heaven.

Ἐξήγαγεν¹ δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν·² καὶ ἐπάρας³ τὰς χεῖρας 50
αὐτοῦ εὐλόγησεν⁴ αὐτούς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν⁴ αὐτὸν 51
αὐτούς, διέστη⁵ ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο⁶ εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ 52
αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν⁷ εἰς Ἱερουσαλὴμ
μετὰ χαρᾶς μεγάλης· καὶ ἦσαν διὰ παντός ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες⁸ 53
καὶ εὐλογοῦντες⁴ τὸν θεόν. Ἀμήν.

¹ ἐξάγω, lead out. ² Βηθανία, ας, ή, Bethany. ³ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁴ εὐλογέω, bless. ⁵ διίστημι, pass, part. ⁶ ἀναφέρω, bring up, offer. ⁷ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁸ αἰνέω, praise.